

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2020. gada 11. jūnijā

Turpinājums 2020. gada 16. jūnijā

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētāja

Ineta Ziemele.

I. Ziemele.

Labrīt! Lūdzu, sēdieties!

Satversmes tiesa šodien turpina skatīt lietu Nr. 2019-23-01 ar lietas dalībnieku piedalīšanos tiešsaistes režīmā.

Un mēs turpinām uz klausīt pieaicinātās personas.

Kā tika lemts iepriekšējā tiesas sēdē, tad šodien mēs uz klausīsim četras pieaicinātās personas, un kā pirmo tiesa lēma uz klausīt Tieslietu ministriju.

Tātad Tieslietu ministru pārstāv Tieslietu ministrijas Valsts sekretāra vietniece tiesību politikas jautājumos Laila Medina un Tieslietu ministrijas Civiltiesību departamenta direktore Dagnija Palčevska.

Un es varu apliecināt lietas dalībniekiem, ka tiesai ir gan pilnvara no Tieslietu ministrijas valsts sekretāra attiecībā uz abām kolēģēm, gan arī tiesa ir pārliecinājusies, un tiesai ir pieejami abi personu apliecinošie dokumenti.

Tā... Līdz ar to es aicināšu Tieslietu ministriju... kādā secībā jūs runāsi?... Medinas kundze, jūs laikam sāksiet, ja es saprotu... un Palčevskas kundze turpinās vai piebildīs...

Es ļoti aicinātu tiešām koncentrēties uz to, ko tad Tieslietu ministrijas skatījumā nosaka Satversmes 92. pants konkrētajos lietas apstākļos un citi argumenti, kas varbūt vēl līdz šim nav izskanējuši, kurus Tieslietu ministrija vēlētos paust Satversmes tiesai.

Lūdzu, Medinas kundze!

L. Medina.

Labdien, godājamā tiesa!

Paldies. Jā, patiesi, Tieslietu ministrija jau ir paudusi savu viedokli rakstveidā, un tāpēc šajā sēdē es savā runā pieminēšu tos būtiskākos aspektus, ko mēs saskatījām, kas būtu jāpasaka, ņemot vērā jau iepriekšējā tiesas sēdē gan izskanējušos jautājumus, gan pušu izteiktos argumentus.

Tieslietu ministrijas ieskatā nav nekādu šaubu par to, ka tiesas, tiesnešu objektivitāte ir viena no Satversmes 92. pantā ietvertajām garantijām attiecībā uz tiesību uz taisnīgu tiesu tās nodrošināšanai. Līdz ar to mūsu skatījumā šī apstrīdētā Civilprocesa likuma norma ir apskatāma tieši no šī aspekta kā tiesība uz taisnīgu tiesu.

Tas ir acīmredzami, ka apstrīdētā norma tieši neparedz personai iespēju pieteikt noraidījumu Augstākās tiesas senatoram, kas rīcības sēdē lemj par kasācijas tiesvedības ierosināšanu. Tomēr Tieslietu ministrijas skatījumā, tā kā noraidījuma institūts ir iekļauts CPL vispārējā daļā, kas ir attiecināma uz visu kopējo Civilprocesa likuma noregulējumu, pats ierobežojums, kas būtu apskatāms, būtu sašaurināms, proti, kā ierobežojums būtu uzskatāms fakts, ka normā nav noteikts atsevišķs procesuāls solis – rīcības sēdes sastāva paziņošana, termiņa noteikšana noraidījuma pieteikšanai un nav īpašs lēmums paredzēts pieteiktā noraidījuma izlemšanai attiecībā uz rīcības sēdes sastāvu.

Tālāk minēto apsvērumu dēļ Tieslietu ministrija uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam tieši kontekstā ar pieeju taisnīgai tiesai, zemāk minēto apsvērumu dēļ.

Mūsu skatījumā ierobežojumam ir leģitīms mērķis, un tas ir kasācijas instances efektivitāte, atslogojot tiesu, un lietu izskatīšana saprātīgā termiņā, tādējādi, nodrošinot savlaicīgu taisnīgumu.

Kā jau minēju, apstrīdētā norma neparedz šo īpašo procesuālo kārtību par tiesas sēdes sastāva un noraidījuma pieteikšanu, bet tā ir tikai viena no vairākām paralēli pastāvošām metodēm tiesas objektivitātes nodrošināšanai. Kasācijas instancē Civilprocesa likumā ir paredzētas citas metodes, proti, tiesas objektivitāte tiek sasniegta, pirmkārt, caur tiesnešu atstatīšanās institūtu un, kas

ir būtiski uzsverams, arī caur tiesnešu kolēģijas lēmuma vienbalsīgumu, lemjot par kasācijas tiesvedības ierosināšanu, un šīs abas pastāvošās metodes kumulatīvi rada pietiekamu aizsardzību pret iespējamu tiesas neobjektivitāti, un vienlaikus šādā veidā tiek ekonomēti tiesas resursi kasācijas jautājumu izlemšanai.

Savukārt, ja būtu paredzētas šīs īpašās procedūras, tas varētu radīt tiesas noslodzi un lietu izskatīšanas termiņa kavēšanos, it īpaši, ja lietas dalībnieki saziņai norāda adresi ārvalstīs.

Līdz ar to mūsu skatījumā citas metodes nav uzskatāmas par alternatīvu, kas varētu līdzvērtīgi sasniegt augstāk minēto, leģitīmo mērķi.

Tieslietu ministrija uzskata, ka tas, ka likums tieši apstrīdētajā normā neparedz kasācijas sūdzības iesniedzēju informēt par Senāta sastāvu un nenosaka termiņu noraidījuma pieteikšanai, samazina Senāta tiesnešu darba apjomu, ļauj ietaupīt darba resursus un veicina lietu izskatīšanu saprātīgos termiņos.

Un tas ir vispār zināmi, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa kā leģitīmu mērķi ir atzinusi gan procesuālo ekonomiju, gan arī tiesu pārslogotības nepieļaušanu. Un, kā jau tika minēts, šie izvēlētie resursi nodrošina pienācīgu pušu aizsardzību pret iespējamo tiesas neobjektivitāti un vienlaikus daudz efektīvāk rūpējas par procesuālo ekonomiju un tiesas pārslogotības nepieļaušanu.

Nav šaubu par to, ka valstij ir pienākums nodrošināt tiesību uz taisnīgu tiesu, bet tas izpaužas primāri tajā, ka valstij ir jāizveido tiesa, kur vismaz vienā pakāpē var vērsties strīda atrisināšanai. Tomēr arī tas ir vispār zināms, ka, ja ir izveidotas vairākas instances, tad visās instancēs ir nepieciešams nodrošināt gan pušu tiesību aizsardzību, gan taisnīgas procedūras taisnīgas tiesas aspektiem.

Tomēr to nevar interpretēt tādējādi, ka regulējums starp instancēm nevarētu atšķirties, un tas arī nenozīmē, ka kasācijas instancē, kurā ir izmantotas citādākas metodes, kā pirmajā instancē un apelācijas instancē, netiktu nodrošināta tiesnešu objektivitāte un neieinteresētība, jo to nodrošina vairāki manis jau iepriekš pieminētie elementi.

Un tas ir ļoti būtiski uzsvērt, kas gan tika jau minēts iepriekšējās runās, ir par to, ka būtiski ir vērtēt kasācijas instances tiesas lomu Latvijas tiesu sistēmā

atbilstoši tās darbības mērķiem un uzdevumiem. Arī pati Satversmes tiesa vairākkārt ir atzinusi, ka kasācijas instancē izšķirošā nozīme ir nevis pušu interesēm, kas pietiekami aizsargātas, lietu pēc būtības caurlūkojot pirmajās divās instancēs, bet gan publiski tiesiskajām interesēm un ka tieši kasācijas principam ir publiski tiesisks raksturs, jo tas ir vērsts uz tiesību normu vienvēidīgu piemērošanu un iztulkošanu visā valstī.

Līdz ar to ir būtiski secināt, ka kasācijas uzdevums ir nodrošināt, lai likuma normas tiktu vienādi iztulkotas visās valsts tiesās, un, ja tādi ir, likuma robi tiktu kvalitatīvi aizpildīti. Tas nodrošina tiesisko drošību un kalpo visas sabiedrības interesēm.

Šeit ir arī ļoti būtiski uzsvērt, ka rīcības sēdei ir īpaša loma publisko interešu nodrošināšanai. Jo rīcības sēde ir filtrs tam, kas nonāk kasācijas instancē, proti, tiek nodrošināts tas, lai kasācijas instancē nonāktu tikai būtiski tiesību jautājumi.

Minētais atspoguļojas arī Augstākās tiesas statistikas datos, un kā piemēru var minēt, ka 2019. gadā Civillietu departaments izskatīja 839 lietas, no kurām 62 procenti bija atteikums ierosināt kasācijas tiesvedību.

Turklāt, jo ātrāk kasācijas instance var izlemt būtisku tiesību jautājumu, jo lielāks ir sabiedrības ieguvums. Nebūtu vēlama situācija, ka kasācijas instances tiesa taisītu nolēmumu par jautājumu, kura regulējums jau ir mainījies, jo tādējādi ieguldītais tiesas resurss zaudē nozīmīgu daļu tās pienesuma normu iztulkošanā.

Tāpat nebūtu vēlama situācija, ka tiesas pārslogotības dēļ tiesa ilgstoši netiek līdz lietas izvērtēšanai pēc būtības, jo tas radītu novēlotu taisnīguma risku. Līdz ar to sabiedrības un arī lietas dalībnieku ieguvums no ātrākas un efektīvākas lietu izskatīšanas kasācijas instancē ir lielāks par indivīda tiesību ierobežojumu, kas tiek analizēts šīs lietas ietvaros.

Ļoti būtiski, un es vēlreiz vēlētos to uzsvērt, ka lēmumu par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību rīcības sēdē pieņem tiesnešu kolēģija vienbalsīgi, kas ir paredzēts Civilprocesa likuma 464. panta trešajā daļā. Tieslietu ministrijas skatījumā tas izslēdz saprātīgas šaubas par tiesas objektivitātes trūkumu, jo

kasācijas tiesvedības neierosināšana nav atkarīga tikai no viena konkrēta tiesneša lēmuma. Tas nav atkarīgs arī no vairākuma. Līdz ar to Tieslietu ministrijas ieskatā vienbalsīgs lēmums ir ļoti augsts objektivitātes garants, kas izveidots tieši kasatoru aizsardzībai un tā interesēs. Un turklāt, kā jau iepriekš tas tika minēts, tas ir apskatāms kopsakarā ar senatoru pienākumu pašam atstatīties, ja tiek konstatēti likumā norādītie atstatīšanās pamati.

Salīdzinājumam, ko būtu droši vien svarīgi arī uzsvērt un ņemt vērā, analizējot šīs normas darbību, ir, ka kasācijas tiesvedības stadijā objektivitātes procesuālie mehānismi jau ir citi. Ir noraidījuma pieteikšanas iespēja no vienas puses, bet vienbalsīgums vairs nav paredzēts, jo tiesvedības stadijā tiek sekota koleģiālu jautājumu izlemšanai pēc tiesnešu balsu vairākuma principa. Tāpēc ir īpaši uzsverams šis vienbalsīguma princips lēmumā par kasācijas ierosināšanu.

Varbūt vēl mazliet pieskaroties atstatīšanās institūta būtībai. Arī Satversmes tiesa ir pati atzinusi, ka tiesnešu noraidījuma institūts ir pakārtots tiesneša pienākumam atstatīties no lietas izskatīšanas, līdz ar to primāri atbildība par to, lai būtu nodrošināta objektīva lietas izskatīšana, gulstas uz konkrēto tiesnesi, kurš izskata lietu, tāpat viņa paša novērtējums un atstatīšanās lēmuma pieņemšana ir tāds pamats.

Un mūsu ieskatā tiesneša amata statuss, kvalifikācija, ētikas principi, kas tiek piemēroti attiecībā uz tiesnesi, pēc būtības izslēdz šaubas, ka tiesnesis nespētu pats piemērot Civilprocesa likuma 19. pantā norādītos apstākļus un noteiktos gadījumos arī piemērot to un atstatīties, ja tas ir nepieciešams.

Līdz ar to pastāv objektīva garantija, ka tiesnesis kā savas jomas profesionālis spēj identificēt likumā norādītos apstākļus un secināt, vai tie ir uz viņu attiecināmi.

Mēs arī iepazīnāmies ar praksi, kādā veidā tas ir noticis, un no Tiesu administrācijas izprasītā statistika parāda, ka par 2019. gadu un 2020. gadu līdz 8. jūnijam kopā Augstākās tiesas Civillietu departamentā ir pieņemti 26 lēmumi par atstatīšanos, savukārt lietas dalībnieki pirms rīcības sēdes ir izmantojuši CPL vispārējo sadaļu un pieteikuši 10 noraidījumus, kurus tiesa nav pieņēmusi un kas

liecina, ka pieteikt noraidījumu Senāta rīcības sēdes tiesnešu kolēģijai un atstatīšanās institūts kopumā strādā.

Papildus Tieslietu ministrija vēlētos uzsvērt, ka tas ir atzīts arī cilvēktiesību praksē, ka civiltiesiska rakstura lietās valstīs ir atzīstama lielāka rīcības brīvība, lemjot par risinājumiem pieejai uz taisnīgu tiesu.

Šajā kontekstā, analizējot Civilprocesa likumu to kopumā, mēs secinām, ka, rūpējoties par kasācijas instances efektivitāti, likumdevējs kasācijas instances tiesnešiem ir piemērojis sistēmiski atšķirīgus objektivitātes nodrošināšanas paņēmienus jeb risinājumus, proti, kā piemērs, senatoram nav liegts piedalīties atkārtoti lietas izskatīšanā, ja tā otro reizi pēc sprieduma atcelšanas nonākusi kasācijas instancē. Tāpat, ja senators ir skatījis lietu būdams apelācijas instances tiesnesis, viņam nav liegts piedalīties tās pašas lietas izskatīšanā, ja tā nonākusi kasācijas instancē.

Ja tomēr, ejot tālāk un analizējot kopējo regulējumu Civilprocesa likumā, ja tomēr senators kāda iemesla dēļ nav ievērojis, ka ir pamats atstatīties un ir piedalījies lēmuma pieņemšanā, tas var būt pamats lietas izskatīšanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, un Tieslietu ministrija ir tiesu praksē konstatējusi vismaz vienu gadījumu, kad ir šādā veidā lemts 2013. gadā par šādu situāciju, kā arī 2019. gadā ir iesniegts vismaz viens pieteikums par jaunatklātiem apstākļiem sakarā ar to, ka personai nebija iespēju pieteikt noraidījumu konkrētajai tiesnesei.

Tieslietu ministrijas ieskatā, vēl kā būtisks apsvērums, ir jāņem vērā par to, kāds ir tiesneša personiskās objektivitātes pieņēmums. Un saskaņā ar šo subjektivitātes testu ir jāpieņem tiesneša personiskā objektivitāte, kamēr nav pierādījumu par pretējo, un par to jau es izteicos iepriekš, kādi ir šie iemesli, kādēļ ir pamats uzskatīt, ka pēc būtības tiesnesis lietas lemšanā ir objektīvs.

Un šajā aspektā arī ir svarīgi uzsvērt, ka Augstākās tiesas tiesneši, saņemot konkrētu lietu, redz visus lietas materiālus, tajā skaitā to, kādi ir lietas dalībnieki, citi svarīgi aspekti. Līdz ar to nevajadzētu rasties šaubām par tiesneša spēju objektīvi izvērtēt un pie nepieciešamības pieņemt lēmumu, vai pastāv apstākļi, kas viņam liek no konkrētās lietas atstatīties.

Par to jau es pieminēju iepriekš, ka gan Satversmes tiesas lēmumā par lietas izskatīšanas atsākšanu pēc būtības norādītā tiesu prakse, gan arī to, ko Tieslietu ministrija ieguva no Tiesu administrācijas statistikas datiem, apstrīdētā norma veiksmīgi mijiedarbojas ar noraidījumu pieteikšanu Civilprocesa likuma vispārējā sadaļā ietvertajiem pamatiem un pēc būtības rada pietiekamu aizsardzību pusēm pret iespējamu tiesas neobjektivitāti, kā jau es minēju, kontekstā un kopā apskatot visus šos trīs aspektus un papildinot statistikas informāciju, Tiesu administrācija mums ir norādījusi, ka 2020. gadā Augstākajā tiesā Civillietu departamentā ir bijuši 13 atstatīšanās gadījumi.

Papildus gribētos uzsvērt, un, izvērtējot jautājumu, vai ir iespējams sasniegt mērķi ar citiem mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, būtu svarīgi uzsvērt, ka likumdevējs Civilprocesa likumā ir paredzējis virkni paralēlu mehānismu, lai mazinātu kasācijas instances noslodzi un vairotu efektivitāti, kas ir leģitīms mērķis šo dažādo ierobežojumu vai mehānismu noteikšanai.

Un Tieslietu ministrijas ieskatā tieši šo dažādo paralēlo mehānismu pastāvēšana ir tas nepieciešamais veids, kā nodrošināt tiesu darbības efektivitāti un pārslogotības nepieļaušanu, un ir nepieciešams, ka pastāv vairāki līdzekļi, kas darbojas paralēli. Līdz ar to papildu procedūras, kas pagarinātu kasācijas instances darbību, nebūtu vēlamas un lietderīgas.

Un noslēgumā četri tādi pamatpunkti, kas kopsavelk Tieslietu ministrijas argumentus, kāpēc minētā norma ir atbilstoša Satversmes 92. pantā paredzētajam taisnīgas tiesas principam, ir apsvērums, ka civilprocesā ir pieļaujama lielāka rīcības brīvība objektivitātes sasniegšanā un tāpēc likumdevējs to ir ņēmis vērā, attīstot atšķirīgus paņēmienus tā sasniegšanai civilprocesā, jo īpaši novērtējot kasācijas instances īpašo lomu.

Otrs. Vērtējot minētā likuma attīstību ilgākā laika periodā, Tieslietu ministrija secina, ka likumdevējs ilgstošā laika periodā konsekventi ir izmantojis savu rīcības brīvību procesuālā regulējuma pilnveidošanā, nostiprinot kasācijas nozīmi publiski tiesisko interešu aizsardzībai, procesa efektivitātei un savlaicīgam taisnīgumam visas sabiedrības interesēs, lai vienveidīga tiesu prakse

un normu interpretācija būtu ar pēc iespējas lielāku pienesumu mainīgas tiesiskās vides apstākļos.

Trešais. Tiesnešu objektivitātei ir divi elementi – ārējā un iekšējā. Iekšējo objektivitāti garantē tiesnešu kvalifikācija, augstās morālās prasības un tiesnešu iecelšanas kārtība. Savukārt ārējo tieši kasācijas instancē – rīcības sēdes vienbalsīgums un tiesnešu atstatīšanās institūts, ko papildina kasatora iespēja izmantot tiesneša noraidījumu, ja personai ir īpaši apsvērumi, ka pirmie divi garantanti varētu būt nepietiekami.

Ceturtais apsvērums. Kasācijas īpašā loma tiesas procesā arī noteiks to, ka Latvijā pastāv daļēja advokātu procesa ieviešana kasācijas instancē, lai tādējādi īpaši kvalificētas personas, advokāti, spētu veidot klientu interesēm atbilstošu lietu vešanas taktiku, bet tajā pašā laikā tas neizslēdz advokātu pienākumu rūpēties par pamatotu šaubu novēršanu attiecībā uz tiesnešu objektivitāti un tas ir jādara savlaikus.

Paldies, godājamā tiesa, par doto iespēju paust Tieslietu ministrijas viedokli.

Šobrīd es un arī mana kolēģe Dagnija Palčevska esam gatavas atbildēt uz jūsu jautājumiem.

I. Ziemeļe.

Jā, paldies, Medinas kundze, jautājumi būs. Es došu vārdu tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, labdien, Medinas kundze. Man jums kā Tieslietu ministrijas pārstāvei vairāki jautājumi.

Pirmais. Noklausoties jūsu pozīciju, es vēlos, lai jūs precizētu. Jūs vairākkārt norādījāt, ka norma neparedz, izgājāt klasisko ierobežojumu testu, analizējāt citus mazāk ierobežojošus līdzekļus, bet vienlaicīgi teicāt, ka šī norma veiksmīgi mijiedarbojas ar civilprocesa vispārīgo daļu.

Sakiet, lūdzu, tad kāda ir Tieslietu ministrijas nostāja? Šī norma ierobežo šīs tiesības pieteikt noraidījumu vai neierobežo šīs tiesības pieteikt noraidījumu? Paldies.

L. Medina.

Šī norma ierobežo un to es mēģināju skaidrot pašā sākumā, tādā veidā, ka nav paredzēta īpaša detalizēta procedūra, ka personām paziņo tiesas sastāvu, un nav paredzēts konkrēts termiņš, kādā laikā personas var izteikt savu noraidījumu, un attiecīgi šis noraidījuma jautājums tiek izlemts kā atsevišķs jautājums, proti, pēc būtības pamatlīdzekļi objektivitātes sasniegšanai ir sēdes lēmuma vienbalsīgums un atstatīšanās institūts, bet, ja ir vēlme izmantot noraidījuma institūtu, tad tas ir jādara, vērtējot kopējo Augstākās tiesas tiesnešu korpusu Civillietu departamentā, un tas jādara, iesniedzot kasācijas sūdzību. Tādā veidā šī tiesība ir ierobežotāka.

G. Kusiņš.

Šī tiesība ir ierobežotāka? Kā jūs to domājat?

L. Medina.

Ar to, ka viņa nav precīzi tāda pati, kā, piemēram, citās instancēs, kur ir paredzēts konkrēts... ka personai paziņo tiesas sastāvu, izskaidro tiesības uz noraidījumu, un ir dots laiks noraidījuma pieteikšanai zināmam tiesnešu sastāvam.

G. Kusiņš.

Labi. Paldies.

Otrais jautājums. Balstoties uz Tieslietu ministrijas rakstveidā norādīto viedokli un šodien arī izklāstīto, par to, ka ir citi līdzekļi – koleģiāli vienbalsīga lēmuma pieņemšana, tiesnešu pienākums atstatīties. Sakiet, lūdzu, prakse liecina, ka ir bijuši gadījumi, ka Augstākajā tiesā vēršas kasatori pēc tam, kad ir saņēmuši šo rīcības sēdes lēmumu, un sakiet, lūdzu, kāds ir Tieslietu ministrijas

viedoklis? Vai tā ir atbilstoša prakse, ka Augstākajā tiesā jāvēršas pēc tam ar pieteikumu par lietas izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem? Vai šāda tiesiskā kārtība, ka jāvēršas pēc tam ar tādu pseidonoraidījumu, ir tāda apzināti iestrādāta normatīvajos aktos? Paldies.

L. Medina.

Likuma apzināti iestrādātā kārtība ir šie divi pamatinstrumenti, uz kuriem es atsaucos, proti, tas, ka kolēģijai ir jāpieņem savs lēmums vienbalsīgi par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību, un tiesneša pienākums iepazīties ar lietas materiāliem, izvērtēt, vai pastāv iespējami interešu konflikti vai kādi citi apsvērumi un, ja tādi pastāv, tad atstātīties. Pārējie instrumenti ir tādi, kas drīzāk ir vērtējami kā papildus pastāvoši vai kā... nu, es nezinu... nosacīti ārkārtas apstākļu novēršanai. Es domāju, ka ja abi šie garantī kādas personas ieskatā nav nostrādājuši, ka tad ir iespēja to papildus izmantot. Bet tā nav parastā kārtība, ko likumdevējs apzināti iekļāvis likumā. Likumdevējs ir paredzējis šos divus pamatinstrumentus.

G. Kusiņš.

Vai es pareizi saprotu jūsu atbildi, ka jūs tad uzskatāt, ka tas nav klasiski atbilstošs jaunatklāto apstākļu jēdzienam?

D. Palčevska.

Jā, labdien.

Tiesa ir lēmusi, Augstākā tiesa ir lēmusi par to, ka jaunatklāto apstākļu tvērumā ietilpst arī šādu te procesuālo priekšnosacījumu ievērošana, kā tas, vai ir bijis izvērtēts jautājums par atstātīšanos, un, ja nav bijusi atstātīšanās, tad šis var būt jaunatklāto apstākļu tvēruma. Par to mēs arī esam atsaukušies savā atbildē uz 2013. gada Augstākās tiesas lēmumu, un tāpēc šis kalpo patiešām kā galējais tiesību aizsardzības līdzeklis personām, ja viņas patiešām *post factum* konstatē to, ka ir bijis pārkāpums šinī te atstātīšanās nosacījumu izvērtēšanā. Tam nevajadzētu būt tādām rutīnas mehānismam, kādā veidā lietas dalībnieki izsaka

savus apsvērumus par tiesneša dalību procesā, bet kā galējs tiesību aizsardzības līdzeklis tas ir atbilstošs un praksē arī konstatēts. Un arī mēs tīri no statistikas redzam, ka 2019. gadā ir bijis mēģinājums, nu, to nevarētu teikt par mēģinājumu, ir bijis pieteikums, tātad, šo te tiesnešu noraidījumu izvērtēt caur jaunatklātiem apstākļiem, bet šis te pieteikums nav ticis pieņemts izskatīšanā, saprotot attiecīgi, ka noraidījuma izvērtēšanai caur jaunatklātiem apstākļiem šinī gadījumā nav bijis pamats. Tātad konkrētos gadījumos tas var būt personas tiesību aizsardzības līdzeklis, bet kā izņēmuma gadījums. Jā.

G. Kusiņš.

Paldies.

Tad trešais jautājums būtu saistībā ar jūsu rakstveida viedoklī norādīto, ka būtiskākā nozīme noraidījumam ir tieši pirmās un apelācijas instances tiesām, kas izskata lietu pēc būtības, nevis kasācijas instances tiesām.

Sakiet, lūdzu, vai no tā tad ir Tieslietu ministrijas secinājums pat tāds iespējams... jūs arī norādījāt šodien, ka kasācijas instancei ir lielāka rīcības brīvība objektivitātes nodrošināšanai. Sakiet, lūdzu, vai tad jūsuprāt Satversmes 92. pantam tad atbilstu arī tāda kārtība, ka kasācijas instancei arī lietas izskatīšanā nav noraidījuma pieteikšanas iespējas? Paldies.

L. Medina.

Ir jānošķir rīcības sēdes lēmums, kurā tiek vērtēti apstākļi par kasācijas pieļaujamību, un tiek vērtēti attiecīgi likumā noteiktie kritēriji, un lietas izskatīšanai pēc būtības. Tās ir tomēr divas dažādas stadijas tiesvedības procesā, un līdz ar to attiecībā uz lietas izskatīšanu pēc būtības noraidījuma institūtam ir jāpastāv.

G. Kusiņš.

Un sakiet, lūdzu, Satversmes tiesa 2018. gadā lietā Nr. 2017-16-01 norādīja, ka ir obligāti jānodrošina lietas dalībniekiem tiesības uz zināt tiesas sastāvu un pieteikt noraidījumu tajā ietilpstošajiem tiesnešiem tādā tiesvedības

procesa stadijā, kurā tiesa vērtē lietas dalībnieku argumentus un lemj par lietas pamatā esošā strīda risinājumu.

Sakiet, lūdzu, kāpēc, jūsuprāt, tad šīs atziņas nav attiecināmas uz kasācijas tiesvedības ierosināšanu civillietā?

L. Medina.

Tajā mirklī, kad tiesnešu kolēģija lemj pa kasācijas lietas ierosināšanu, netiek vērtēta lietas izskatīšana pēc būtības un vērtēti argumenti par konkrētiem lietas apstākļiem un pēc būtības šīs lietas izlemšanas pareizību. Šajā mirklī tiek konstatēta to kritēriju pastāvēšana vai nepastāvēšana, kas ir paredzēti attiecīgi Civilprocesa likuma konkrētajos pantos, un šajā gadījumā tieši tie apsvērumi, par kuriem es minēju – par tiesas noslogotību un efektivitāti, prasa izvēlēties citu veidu, kā tiek sasniegta tiesas objektivitāte, pieņemot šos lēmumus, un tāpēc arī mans uzsvars bija uz šo lēmuma pieņemšanas vienbalsīgumu, izskatot šo jautājumu, un atstātīšanos, jo tās ir divas dažādas lietas un jūsu minētie argumenti attiecas uz to situāciju, kad lietu izskata pēc būtības.

G. Kusiņš.

Nu, šī situācija nebija par lietas izskatīšanu pēc būtības. Es vēlreiz tad uzdošu jautājumu. Varbūt jūs pārpratāt vai es nepareizi noformulēju. Tātad, Satversmes tiesa ir teikusi, ka jābūt tiesībām pieteikt noraidījumu tādā stadijā, kurā tiesa vērtē lietas dalībnieku argumentus.

Tad pirmais jautājums būtu: vai kasācijas ierosināšanas stadijā tiek vērtēti lietas dalībnieku argumenti? Punkts viens. Un punkts divi: vai šajā stadijā lemj par lietas pamatā esošā strīda risinājumu? Paldies.

D. Palčevska.

Tieslietu ministrijas ieskatā šeit ir ļoti svarīgi nošķirt, ka kasācijas rīcības sēde atšķiras no kasācijas tiesvedības pēc būtības. Un kasācijas rīcības sēdē uzsvars ir tieši uz to, ka tiek izvērtēts tas, vai lieta ir pielaižama izskatīšanai kasācijas tiesvedībā, vai nepastāv kāds no šķēršļiem šo te... vai nav piemērojams

kāds no filtriem, lai šo te kasācijas tiesvedību atteiktu tieši ar mērķi, lai sargātu šī te kasācijas institūta svarīgo lomu, lai kasācijas instancē patiešām nonāktu tikai tie jautājumi, kas ir ar būtisku publisko interesi, lai nodrošinātu vienotu tiesu praksi, gan arī nodrošinātu tiesību tālākveidošanu, kur tas ir nepieciešams. Tāpēc ir tomēr jānošķir, ka kasācijas rīcības sēde, lai arī patiešām tiesa saņem pušu paskaidrojumus, arī pretsūdzības, ja tādas tiek iesniegtas, bet tas viss ir ar mērķi, lai tiesa varētu izsecināt to, vai ir vai nav piemērojams kāds no Civilprocesa likumā paredzētajiem filtriem kasācijas tiesvedības ierosināšanai.

Un tāpēc tomēr šīs te lietas ir nošķiramas, jo kasācijas tiesvedībā, aizejot lietas izskatīšanā pēc būtības, tad attiecīgi šī te noraidījuma iespēja lietas dalībniekiem tiek nodrošināta.

G. Kusiņš.

Tad vai es pareizi saprotu Tieslietu ministrijas viedokli, ka jūs uzskatāt, ka šī vērtēšana kasācijas tiesvedības ierosināšanas stadijā ir formāla?

D. Palčevska.

Nebūt nē. Tieši kasācijas tiesvedības ierosināšana atšķiras no apelācijas un pirmās instances lietas ierosināšanas, proti, ka ļoti izšķiroša nozīme ir tieši saturiskajiem filtriem, ne tikai formālajām prasībām kasācijas sūdzības pieļaujamībai. Un šeit patiešām ir jāuzsver, ka likumdevējs ir ilgstoši attīstījis šos te kasācijas tiesvedības filtrus un, ja mēs secīgi ejam cauri, tad 2008. gadā patiešām šis te saturiskais filtrs ir aizsācies, tieši piešķirot tiesības vērtēt šī te nolēmuma saikni ar judikatūru. Pēc tam jau 2012. gadā, lai tas tiktu nodrošināts efektīvāk, tas ir papildināts, tātad, ar tiesībām lietu izskatīt gan rakstveida procesā, gan ar rezolūcijas lēmumiem, gan arī 2016. gadā vēl, tā teikt, sašaurinot vai papildinot kasācijas filtrus ar to, ka arī mantiskais aspekts var būt atsevišķi apsvērums, lai vērtētu tiesvedības ierosināšanu, kā arī to, kāds ir bijis šis te tiesvedības rezultāts apelācijas instancē, jo ne katra, tā teikt, kļūda tiesas nolēmumā būtu pamats lietas ierosināšanas kasācijai, kaut arī tieši uzsvars būtu uz to, kāds tad bijis šis te tiesvedības rezultāts apelācijas instancē.

Tāpēc tas uzsvars patiešām ir uz to, ka kasācijas rīcības sēde kalpo kā filtrs, lai noskaidrotu to, vai pastāv vai nepastāv pamats ierosināt kasācijas tiesvedību, patiešām arī vērtējot saturiski, ne tikai formālos aspektus.

G. Kusiņš.

Tātad var vērtēt arī saturiski.

Sakiet, lūdzu, tad, jūsuprāt, nevarētu būt tā, ka šie saturiskie filtri sasniedz tādu apjomu, ka patiesībā jau tā ir tāda kvazi izskatīšana pēc būtības?

L. Medina.

Tieslietu ministrijas ieskatā likuma noregulējums, kādā veidā šie filtri ir izveidoti, rada šo līdzsvaru, ka tas tomēr ir filtrs, nevis lietas izskatīšana pēc būtības, jo tas palīdz nošķirt, kuri ir tie būtiskie tiesību jautājumi, kas Augstākajai tiesai būtu kasācijas instances ietvaros izvērtējami un analizējami pēc būtības, lai pildītu šo savu lomu, par ko jau es vairākkārt minēju, par likuma interpretāciju un tamlīdzīgi.

Kā jau mana kolēģe arī norādīja, tas ir bijis ilgstošs darba periods, kur ir gan bijuši pirmie filtri, tad tie ir analizēti praksē, izdarīti secinājumi un veidoti nākamie. Un Tieslietu ministrijas ieskatā tie šobrīd darbojas samērīgi, nodrošinot to, ka Augstākā tiesa skata tiešām būtiskus tiesību jautājumus un tādējādi dod to pienesumu, ko mēs arī sagaidām kā valsts kopumā no Augstākās tiesas.

G. Kusiņš.

Jā. Paldies. Vēl viens jautājums.

Sakiet, lūdzu, kāds ir Tieslietu ministrijas viedoklis saistībā ar Satversmes 92. pantu un vispār tiesībām uz taisnīgu tiesu kā institūciju garantiju?

Sakiet, lūdzu, vai tiesas objektivitāte ir jānodrošina jebkurā tiesvedības procesā, neatkarīgi no tiesu instances vai tiesvedības procesa stadijas? Jeb ir iespējami izņēmumi tiesas objektivitātes, ja tā varētu teikt, līmeņa noteikšanā?

L. Medina.

Tiesai ir jābūt objektīvai jebkurā stadijā, jebkurā mirklī, pieņemot savus lēmumus, bet tas, kādi paņēmieni likumā ir ielikti, lai par to rūpētos, tie gan var atšķirties. Bet tas, ka tiesneša, tiesas objektivitāte ir taisnīgas tiesas sastāvdaļa, tas ir viennozīmīgi, un nevar būt situācija, ka būtu pieļaujami izņēmumi no tiesas objektivitātes jebkādu tiesai piešķirto lēmumu pieņemšanai.

G. Kusiņš.

Jā. Paldies.

Un tad man būtu jautājums saistībā ar jūsu norādīto, ka kasācijas sūdzības iesniedzējs var izmantot Civilprocesa likuma vispārīgo regulējumu.

Sakiet, lūdzu, tāpat Civilprocesa likuma 20., 21. pantā un arī 22. pantā pie noraidījuma apmierināšanas sekām ir norādīta procedūra, kādā tas notiek. Sakiet, lūdzu... arī jūs norādījāt šos gadījumus, kad šādi noraidījumi ir tikuši pieteikti. Vai par noraidījumu būtu jāuzskata tāds dokuments, kas neattiecas uz konkrēto tiesas sastāvu? Uz konkrēto kolēģijas sastāvu? Vai šāds dokuments ir jāuzskata par noraidījumu?

D. Palčevska.

Nē, nu tīri klasiski tas nebūtu noraidījums, ja tā ļoti burtiski mēs to vērtētu. Jo patiešām noraidījuma pieteikšana attiecas uz tiesnešiem, kas ir iekļauti tiesas sastāvā konkrētas lietas izskatīšanai. Un tādi apsvērumi, kā mēs esam redzējuši, tīri praksē šīs te lietas kontekstā, ka kasatori izsaka apsvērumus kasācijas sūdzībā par vienu vai otru tiesneša iespējamiem šķēršļiem izskatīt lietas izskatīšanu, tie nebūtu klasiski noraidījuma pieteikšanas gadījumi. Bet, tieši redzot, kā arī tiesu praksē Augstākā tiesa to ir vērtējusi, tad Augstākā tiesa tieši arī pašas Satversmes tiesas minētajos lēmumos... Augstākā tiesa ir vērtējusi kā noraidījuma pieteikšanu un arī atzīstot to, ka uz tiem tiesnešiem, kas nav iekļauti sastāvā, šīs te noraidījuma jautājums nav vispār izvērtējams. Bet tas tiek vērtēts pēc šiem te vispārējiem vārdiem, kas attiecas uz noraidījuma pieteikšanu.

Bet klasiski tas nav. Klasiski tas nebūtu varbūt noraidījums tādā striktā izpratnē.

Un šeit mums ir jāsaka, ka mēs arī no Tieslietu ministrijas puses noskaidrojām arī, kā šī te noraidījuma pieteikšanas iespēja darbojas administratīvajā procesā, un arī ļoti līdzīga ir Administratīvā procesa likuma norma, ka arī tur likums neparedz to, ka tiek paziņots lietas dalībniekiem par tiesas sastāvu, bet tanī pašā laikā praksē... tā tad ir prakse, ka procesa dalībnieki iesniedz kasācijas sūdzību un izsaka noraidījumu kādam no tiesnešiem. Administratīvo lietu departamentā ir desmit tiesneši un tāpēc arī ir redzams tas, lietas dalībnieki var izvērtēt jau iepriekš, vai ir patiešām pamats pieteikt šo te noraidījumu kādam no tiesnešiem.

Tāpēc arī Administratīvā senāta praksē šāda te lieta tiek vērtēta ļoti līdzīgi, kā mēs esam secinājuši, tas notiek šī te Civilprocesa likuma lietas kontekstā.

G. Kusiņš.

Sakiet, lūdzu, tad raugoties uz Civilprocesa vispārīgo regulējumu. Tā tad jūs piekrītat... tad es saprotu, ka tas nav tomēr atzīstams par klasisku noraidījumu, ja to kasators ietver savā kasācijas sūdzībā. Vai es pareizi sapratu?

D. Palčevska.

Nu, tieši tā. Mēs jau arī to minējām, ka tas nav klasisks noraidījums, bet tas drīzāk varbūt ir pamats tiesnesim šo te pieteikto apsvērumu vērtēt caur atstatīšanos. Bet tiesneši acīmredzot to, lai veicinātu uzticamību tiesu varai, ir šo te jautājumu ir skatījuši arī caur noraidījuma pantiem, tādējādi varbūt tieši nākot pretī lietas dalībniekiem ar šo te tiesas attieksmi par šāda jautājuma pieteikšanu.

L. Medina.

Un varbūt es vēl varu papildināt.

Tas, ko mēs redzam, vērtējot Augstākās tiesas praksi, ka šajā gadījumā tiesa vērtē šī noraidījuma institūtu pēc būtības un izmanto tajā iekļautos kritērijus

un, pat ja tas nav tieši klasisks tā, kā likumā procesuāli tas ir paredzēts, tomēr tā būtība tiek izmantota Augstākās tiesas praksē. Līdz ar to tas būtu apskatāms tādā griezumā.

G. Kusiņš.

Labi. Papildjautājums saistībā ar šo.

Tātad, ja jūs uzskatāt, ka šo institūtu var izmantot. Vai šādā kārtībā, tātad, piesakot jau kasācijas sūdzībā noraidījumu un pēc tam... es saprotu, ka tas nav noraidījums, bet tad tas vēlāk tā kā pārtop par noraidījumu, vai tiek ievērotas pārējo personu tiesības. Civilprocesa likumā ir pie noraidījuma institūcijas... citādāk nekā pie pirmās instances tiesas un apelācijas, ka jāuzklausu citu lietas dalībnieku viedokļi?

Sakiet, lūdzu, kā šādā procedūrā citi lietas dalībnieki... viņi ir jāuzklausu? Viņiem ir nozīme šinī gadījumā jeb viņu viedoklim nav nozīmes? Paldies.

D. Palčevska.

Tā kā nerunājam par klasisku noraidījuma institūtu pie kasācijas rīcības sēdes, tad noraidījums ar pilnu spektru tieši tiek izvērtēts kasācijas tiesvedībai, nonākot izskatīšanā jau pēc kasācijas rīcības sēdes. Un savukārt līdz tam šis te apsvērumus tiek ņemts vērā no tiesas puses atbilstoši vispārējām normām. Nu bet tad būtu tiešām arī vērts varbūt runāt par... mēs nevaram tik sīki runāt par Augstākās tiesas praksi, ja mēs paši neesam tik ļoti dziļi tanī procesā iekšā. Tāpēc tas būtu tas, ko mēs varam teikt un kā vērtējam no likuma viedokļa.

G. Kusiņš.

Un visbeidzot pēdējais jautājums.

Sakiet, lūdzu, vai Tieslietu ministrijas ieskatā tas, ka pat viena tiesneša viedoklim var būt izšķiroša nozīme, neprasa novērst jebkādas sapratīgas šaubas par katra kolēģijā ietilpstoša tiesneša objektivitāti, tātad ļaujot lietas dalībniekiem pieteikt noraidījumus? Paldies.

L. Medina.

Tieslietu ministrijas ieskatā mehānisms, kas ielikts šajā normā, paredzot, ka kasācijas sūdzību var noraidīt tikai tad, ja ir pilnīga vienbalsība... tātad katrs no tiesnešiem, kas piedalās šī lēmuma pieņemšanā, neiebilst, līdz ar to nav iespēju tā, ka viens tiesnesis ar savu viedokli, kura objektivitāte, iespējams, tiek apšaubīta, lai gan Tieslietu ministrijas ieskatā primāri tiesnesis caur visiem tiem maniem apsvērumiem, ko jau es skaidroju, šajā gadījumā būtu sevi atstatījis, bet vēl papildus tam ir šis vienbalsīgums un tikai tad, kad visi tiesneši piekrīt, kad ir pieņemams lēmums par noraidīšanu, šāds lēmums ir iespējams. Līdz ar to vienam tiesnesim ietekmēt šādu kolēģijas lēmumu Tieslietu ministrijas ieskatā nav iespējams, jo ir jābūt visiem trim ar vienādu viedokli. Tiklīdz kaut vienam tiesnesim ir pārliecība, ka lieta ir virzāma tālāk un izskatāma pēc būtības, kolēģija pieņem šādu lēmumu. Līdz ar to tātad šī kasācija iegūst tālāku virzību.

G. Kusiņš.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesim Kusiņam. Tiesnesis Aldis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Labrīt, Tieslietu ministrijas komandai!

Izlasot jūsu rakstveida viedokli, es biju sagatavojis dažus jautājumus atbilstoši tam, kāds bija sagatavots rakstveida viedoklis. Šodien tiesas sēdē, klausoties jūsu uzrunu, es saprotu, ka pozīcija ir nedaudz mainījusies.

Tā kā tas attiecas uz Satversmes tiesā izskatāmās lietas priekšmetu, piedošanu, ja es atkārtosos kādā jautājumā salīdzinot ar tiem jautājumiem, ko kolēģis Gunārs Kusiņš uzdeva, bet lietas izskatīšanas robežas spēj attaisnot atkārtoti uzdotus jautājumus.

L. Medina.

Protams.

A. Laviņš.

Tātad, lietā tiek norādīts, ka Civilprocesa likums neparedz lietas dalībniekiem tiesības pieteikt noraidījumu senatoriem, kas rīcības sēdē izskata jautājumu par kasācijas tiesvedības ierosināšanu. Ļoti skaidri šajā ziņā savu pozīciju ir paudusi arī Saeima, atbildes rakstā norādot, ka apstrīdētās Civilprocesa likuma normas neparedz. Līdz ar to Satversmes tiesai ir skaidrs lietas izskatīšanas priekšmets. Tātad noteikta regulējuma trūkums vai tas rada satversmības problēmu? Šajā tiesas sēdē jūs apgalvojat, ka, piemērojot Civilprocesa likuma vispārīgajā sadaļā ietvertās tiesību normas par atstatīšanos un... tiesnešu atstatīšanos un noraidījumu pieteikšanas tiesībām, jūs norādījāt, ka tomēr lietas dalībniekiem ir tiesības pieteikt noraidījumu senatoriem, kas izskata jautājumu par kasācijas tiesvedības ierosināšanu.

Es pareizi esmu sapratis šo pozīciju?

D. Palčevska.

Tieši tā. Tieslietu ministrija tagad runājot mutvārdu daļā, ir ņēmusi vērā to, kā ir attīstījusies šī lieta. Un arī Satversmes tiesas papildus lēmumā par tiesas sēdes ierosināšanu arī bija vērsta uzmanība uz šiem te Augstākās tiesas lēmumiem tieši par noraidījuma pieteikšanu. Un jā, mēs tieši tāpēc esam vērtējuši šo lietas attīstību un savu pozīciju. Tieši ņemot vērā to, ka līdz tam mēs neesam redzējuši, ka ir šāda te tiesas prakse bijusi. Jo tieši tāpēc arī mūsu ieskatā mēs redzam, ka prakse liecina, ka šie te institūti pastāv līdzās, bet mēs runājam par noraidījumu, kas nav klasisks noraidījums un ka tas var kalpot arī kā pamats atstatīties tiesnesim, un, ka tas darbojas, kā Saeimas pārstāvja teiktajā kā “netipisks gadījums”, un arī tas patiešām šādā kontekstā arī būtu vērtējams kā izņēmuma gadījums, kas līdztekus pārējiem mehānismiem, spēj nodrošināt tiesības uz taisnīgu tiesu kasācijas ierosināšanas stadijā.

A. Laviņš.

Jā, paldies. Un es varu tikai uzteikt Tieslietu ministrijas komandu, ka esat elastīgi un, sekojot līdz lietas attīstībai, tā pozīcija var arī tiešām pamainīties, ja ir atrodami argumenti tam, kādi norāda uz esošās situācijas satversmību.

Tad jau izejot no šīs koriģētās pozīcijas. Man tomēr būs daži jautājumi, kas radās, klausoties jūsu uzrunu, kā arī sniegtās atbildes.

Tātad jūs minējāt, ka noraidījuma tiesības lietas dalībniekiem pastāv. Tomēr šis ierobežojums izpaužas tajā, ka Civilprocesa sadaļā, kas regulē kasācijas tiesvedību, neesot detalizēti noteikumi par to, kā var šo noraidījumu pieteikt, kādā termiņā, kas to izskata un nav arī norādīta kārtība, kādā ir jāpaziņo lietas dalībniekiem par senatoru sastāvu, kuri piedalīsies rīcības sēdē.

Sakiet, lūdzu, vai Civilprocess ir jāveido kā sava veida instrukcija? Nepietiek tikai, ka Civilprocess varētu paredzēt noteiktas tiesības esību un tiesneši kā augstākās raudzes juristi, saprot, kas tad tālāk ir jāizdara, lai šo tiesību varētu pienācīgi īstenot atbilstoši Satversmei. Vai tiešām tik detalizēta regulējuma neesamību mēs šobrīd varētu uzskatīt par Satversmē paredzēto pamattiesību uz objektīvu tiesu ierobežojumu?

L. Medina.

Vienmēr ir novelkams zināms līdzsvars starp to, ka likums satur tikai vispārīgus principus, un tomēr zināmā mērā satur arī zināmu detalizāciju. Un ņemot vērā, ka tajā klasiskajā, uz ko mana kolēģe arī atsaucās, noraidījuma institūtā šīs detaļas, par kurām mēs runājam, parasti ir paredzētas un ir paredzēta šī kārtība, ka ir pusēm paziņojams tiesas sastāvs un tālāk ir arī kārtība, kā šie jautājumi tālāk tiek risināti, tas rada zināmu ierobežojumu, ka šajā gadījumā personai, kura iesniedz kasācijas sūdzību, ir jāvērtē viss tiesas sastāvs, vai varētu būt kādas aizdomas par iespējamo neobjektivitāti un tas jāizsaka kopā ar kasācijas sūdzības iesniegšanu. Tā kā tas ir sarežģītāk personai šo savu viedokli paust, tad tas varētu tikt uzskatīts kā zināms ierobežojums, kas tomēr ir jāvērtē, vai tas ierobežojums ir samērīgs un vai viņš ir pamatots.

Līdz ar to, vērtējot to, ka Augstākā tiesa savā praksē tomēr ir izmantojusi noraidījuma pieteikšanu balstoties uz šiem vispārīgiem principiem, apgalvot, ka noraidījuma institūti kā tādi nepastāv šajā stadijā, nav pamata. Tāpēc mēs arī atkārtoti vērtējam un analizējam un tiešām veltījām pietiekami daudz laika, lai vērtētu, kāda ir Tieslietu ministrijas pozīcija un secinājām, ka tas ir sašaurināms tieši šajā aspektā, kā es jau arī minēju... Jo vērtējot un izprasot Tiesu administrācijai statistiku, gan iepazīstoties ar šiem lēmumiem, mēs secinājām, ka Augstākā tiesa savā praksē ir uzskatījusi par iespējamu šo noraidījumu institūtu attiecināt arī uz rīcības sēdes lēmumu. Šādā mazliet savādākā kārtībā kā klasiski.

A. Laviņš.

Jā, paldies.

Nākamais jautājums izriet no tā, ko es dzirdēju, ka Tieslietu ministrija, gatavojoties sēdei, ir veikusi tādu salīdzinošo izpēti kontekstā, kāds regulējums ir administratīvajā procesā un kāds regulējums ir civilprocesā. Un es pieļauju, ka tātad šis tiesības salīdzināšanas ietvars nav aprobežojies vien tikai ar nacionālo līmeni, bet arī ir aplūkoti citu valstu regulējumi. Un, ņemot vērā, ka šajā tiesas sēdē iepriekšējā tiesas sēdes daļā, es jau uzdevu jautājumu par to, kādi ir regulējumi mūsu kaimiņvalstīs, kurās Augstākā tiesa arī darbojas pēc kasācijas principa, un man jāteic, ka manā rīcībā ir atšķirīga informācija no tā, ko minēja Krūmiņa kungs attiecībā uz Igauniju. Es varētu tā ļoti īsi norādīt, kāds ir mana pētījuma iznākums. Un tātad gan Igaunijā, gan Lietuvā šajā stadijā gluži tāpat kā Latvijā Civildepartaments, ko īsteno attiecībā uz rīcības sēdes stadijā izlemjamo jautājumu, vai ir iespēja pieteikt noraidījumu tiesnešiem, tātad gan Igaunijā ir pieļaujams pieteikt noraidījumu un tajā valstī tiek piemēroti vispārīgie noteikumi arī uz kasācijas tiesvedības stadiju. Savukārt Lietuvā ir atzīts Augstākās tiesas praksē, ka jebkurā procesa stadijā, tostarp tajā, kas attiecas uz kasācijas tiesvedības ierosināšanas stadiju, ir iespējams lietas dalībniekiem pieteikt noraidījumu. Tā kā šādā ziņā arī jūsu jaunā pozīcija ir saskanīga ar šo pozīciju.

Un jautājums izriet no tā, ko jūs minējāt, ka šis ierobežojums, nu jau sašaurinātais, ka, ja tiek paredzētas plašas iespējas pieteikt noraidījumu, tad tas ierobežošot lietas dalībnieku tiesības uz saprātīgā termiņā lietas iznākumu, respektīvi, tas paildzinās kasācijas sūdzības izskatīšanas laiku kasācijas instances tiesā.

Ļoti zīmīgi bija dzirdēt un izpētīt Igaunijas pieredzi, kur ir ļoti vienkāršs risinājums. Augstākās tiesas mājaslapā ir norādīta informācija par katru rīcības sēdi un blakus ir norādīta informācija par to, kuri būs tie tiesneši, kas izskatīs rīcības sēdē šo jautājumu. Vienalga, kur atrodas lietas dalībnieks, vai Kanādā, ASV vai Igaunijā, caur mājaslapu ir iespējams šo informāciju gūt.

Un mans jautājums. Sakiet, lūdzu, ja reiz jūs uzskatāt, ka šī noraidījuma tiesība ir paredzēta, vai pārējās detaļas nav tikai darba organizācijas jautājums? Vai tas tiešām ir ierobežojuma jautājums?

L. Medina.

Tas ir zināmā mērā darba organizācijas jautājums, bet šobrīd viņš nepastāv šāds risinājums. Mēs arī esam konsultējušies ar Tiesu administrāciju, vai tūri tehnoloģiski būtu iespējams arī Latvijas gadījumā Augstākās tiesas mājaslapā norādīt visu kolēģijas sastāvu, un mums tika paskaidrots, ka organizatoriski tas ir iespējams, kas tādējādi noņemtu jebkādu šaubu par, ka personas nevar uzzināt, kas ir sastāvā un līdz ar to varētu izteikt visas savas pārdomas, bažas vai pamatojumus un argumentus iespējamai tiesnešu noraidīšanai. Bet jebkurā gadījumā tik ilgi, kamēr likumā šī procedūra tā tieši nav atrunāta, tā nav uzskatāma par klasisku noraidījumu un ir piemērojama vispārējā kārtībā.

Droši vien šeit ir jāņem vērā tās dažādās tradīcijas, kas procesuālajos likumos ir ietvertas un Latvijas gadījumā tur, kur ir paredzēts šis klasiskais noraidījums, ir arī paredzēta šī klasiskā procedūra. Līdz ar to tas noteikti ir jāvērtē no tāda aspekta, bet jau domājot tā kā proaktīvi, vai ir iespējams kaut ko uzlabot informācijas pieejamības jomā personām, kuras iesniedz kasācijas

sūdzību vai gatavojas to iesniegt, ka ir tehnoloģiski iespējams bez grozījumiem normatīvajā aktā nodrošināt šādu informācijas pieejamību.

A. Laviņš.

Jā. Un vēl viens jautājums.

Sakiet, lūdzu, vai objektivitātes prasības, tiesas objektivitātes prasības, protams, civillietā varētu būt atšķirīgas, piemēram, no administratīvā procesa, administratīvā pārkāpuma lietām un kriminālprocesa?

L. Medina.

Es jau uzsvēru, ka objektivitāte kā tāda nevar būt atšķirīga. Tiesnesim ir jābūt objektīvam, vienalga kādā procesā lieta tiek vērtēta, vienalga kādā stadijā tas ir.

Tas, kas var būt atšķirīgs, ir metodes, kādā likumdevējs rūpējas par to, lai šaubas par tiesnešu objektivitāti tiktu novērstas. Tās gan var būt atšķirīgas, un to jau mēs arī analizējam gan savā rakstveida viedoklī, gan arī mūsu uzstāšanās sākumā par to, ka kas ir tās iespējamās atšķirības.

A. Laviņš.

Jā. Paldies.

Un visbeidzot jautājums patiešām es teiktu mazlietiņ pārklājas ar to, ko kolēģis Gunārs Kusiņš vaicāja.

Es vispirms atsaukšos uz Satversmes tiesas judikatūrā paustām atziņām par Senāta rīcības sēdes kompetenci. Un te ir minēts: “saņemto kasācijas sūdzību izvērtē senatoru kolēģija, citastarp, iepazīstoties arī ar kasācijas sūdzības saturu, tiesas spriedumu un lietas materiāliem. Vienīgi pēc pilnvērtīgas iepazīšanās ar visiem lietas materiāliem, senatoru kolēģija var izdarīt secinājumus par kasācijas tiesvedības ierosināšanas nepieciešamību. Pēc būtības šāda procedūra ir pielīdzināma lietas izskatīšanai rakstveida procesā.”

Ja tā ir pielīdzināma rakstveida procesā un kā, Krūmiņa kungs pagājušajā tiesas sēdē teica, ka Satversmes tiesas atziņas ir likums un tās nevajadzētu pat

mēģināt apšaubīt, ko droši vien tā arī vajadzētu darīt, tad jautājums ir, kāpēc tad noraidījuma tiesībām šajā stadijā ir jābūt tādā ierobežotā apmērā? Nevis pilnvērtīgi, kā jūs minējāt šo sadalījumu, ka tad, kad notiek lietu izskatīšana pēc būtības, tad, lūk, ir šī pilnvērtīgā iespēja pieteikt noraidījumu un tad esot, lūk, šī sašaurinātā iespēja pieteikt noraidījumu.

Piedodiet, ka es tādus terminus lietoju, bet šobrīd, vienvārdsakot, es reflektēju uz to jūsu pozīciju, ko jūs mināt, un tāda skaidra nodalījuma, kā to norādīt par ierobežotu tiesību pieteikt noraidījumu, es pašlaik neatrodu. Tāpēc es atvainojos par šādu terminoloģiju.

Bet jautājums bija, kāpēc esot šādai atziņai, tomēr nevajadzētu būt pilnvērtīgai iespējai pieteikt noraidījumu lietas dalībniekiem?

D. Palčevska.

Jā. Mūsu ieskatā, kā jau arī Laila Medina minēja, tad patiešām likumdevējam ir rīcības brīvība attiecībā uz tiem rīkiem un instrumentiem, kādā veidā šo te objektivitātes principu nodrošināt. Un Tieslietu ministrijas ieskatā patiešām šī te kasācijas rīcības sēde ir ļoti īpašs institūts Latvijas Civilprocesā, jo tas nav aprobežots tikai ar formālu prasību novērtēšanu attiecībā uz kasācijas sūdzību, bet arī ietver tātad plašāku šo te materiālu izvērtējumu kasācijas tiesvedības ierosināšanai, izvērtējot to, vai nepastāv likumā noteiktie... lai nodrošinātu to, ka tiek ievēroti likumā noteiktie filtri kasācijai kā tādai. Rīcības sēdes mērķis tātad ir nodrošināt to, lai kasācijā no tā pieteiktā nonāktu tādas lietas, kas prasa būtisku šo te sabiedrisko interesi un arī tātad nodrošina vienotu tiesu praksi un tiesību tālākveidošanu. Tāpēc tā ir īpaša procesuāla stadija, kurā mēs lemjam par šo te kasācijas tiesvedības ierosināšanu tieši dēļ šīs te publiskās intereses, kas ir jānodrošina kasācijas interesēs, kas ir tās mērķis.

Un tieši tāpēc tas likumdevējs ir atradis... ir izvēlējis tādus objektivitātes risinājumus un instrumentus, kas nodrošina pietiekamu... kas nodrošina objektivitāti pietiekamā līmenī. Un tāpēc mūsu ieskatā tas veiksmīgi var līdzdarboties ar šo te ierobežoto tiesību, kā jau tas ir paredzēts gan administratīvajā procesā, gan arī civilprocesā. Tas ir tīri tāpēc, ka tas ir īpaša

tiesvedības brīdis visā civilprocesa sistēmā un tāpēc tam būtu arī īpašs regulējums. Protams, tam ir jāatbilst visiem noteiktajiem kritērijiem.

A. Laviņš.

Paldies. Nevaru nepieņemt, ka kasācijas tiesvedības ierosināšanas stadija ir viens īpašs brīdis civillietas izskatīšanas gaitā.

Turpinot vēl ar dažiem jautājumiem.

Kāds ir Tieslietu ministrijas viedoklis... iespējams, tādā mazliet teorētiskā jautājumā. Vai noraidījuma institūts ir vairāk saistāms ar tiesību uz objektīvu tiesu pārbaudes testā ietverto subjektīvo aspektu vai objektīvo aspektu?

Vai mans jautājums bija saprotams?

L. Medina.

Jā, jautājums ir saprotams, bet viņš ir pietiekami sarežģīts... tāpēc mazliet ir jāizvērtē...

Šajā gadījumā noraidījuma institūts primāri būtu vērstas uz šādiem objektīvi pastāvošiem ārējiem apstākļiem, kas liek apšaubīt vai izdarīt pieņēmumu, ka tiesnesim ir iespējama ieinteresētība sakarā ar kaut kādiem ārējiem apstākļiem, jo šāds noraidīšanas institūts, ņemot vērā, ka to vērtē trešā persona, ne pats tiesnesis, nevar būt par jautājumiem, par kuriem zina tikai pats tiesnesis. Tā ir viņa personīgā attieksme, iespējamie aizspriedumi vai vēl kaut kas, kas ir personas iekšējā subjektīvā pārliecība par jautājuma būtību. Zināmā mērā tas varētu skart šo subjektivitāti tajos gadījumos, ja trešajai personai ir zināms tiesneša subjektīvais viedoklis par kaut kādiem jautājumiem, šis subjektīvais viedoklis rada pamatus argumentiem, kas varētu likt šai personai domāt vai šaubīties par tiesneša objektivitāti, bet primāri mēs argumentētu, ka tas ir par ārēji pastāvošiem objektīviem apstākļiem, par kuriem zina šis trešās personas, kas nav pats tiesnesis.

A. Laviņš.

Jā. Paldies par šo atbildi. Tiešām šis jautājums ir padziļināti jāizvērtē un manā skatījumā tam ir nozīme šīs lietas izskatīšanā.

Un turpinot šo pašu jautājumu. Sakiet, lūdzu, ja personas, lietas dalībnieka rīcībā ir noteikta informācija, kas viņam pašam rada zināmas šaubas par tiesneša objektivitāti. Bez noraidījuma institūta esības, vai ir iespējams kaut kādā citādā veidā šai personai novērst savas šaubas par tiesas objektivitāti? Tieslietu ministrija redz citus instrumentus, kā pati persona. Jo atstatīšanās institūts... tas atkarīgs tikai no paša tiesneša rīcības, lietas dalībnieki to nespēj ietekmēt, vai tiesnesis atstāsies vai neatstāsies. Tāpēc mans jautājums, lai saprastu šajā lietā šos aspektus, vai Tieslietu ministrija redz, vai ir kādi citi instrumenti, ko lietas dalībniekam darīt ar viņaprāt informāciju, kas tomēr viņaprāt apšaubā noteiktā līmenī tiesas objektivitāti? Ko darīt ar šo informāciju?

L. Medina.

Tieslietu ministrijas ieskatā šāda informācija... tur droši vien būtu divi soļi vērtējami... Ja runa ir par privātpersonu, tad privātpersonai noteikti šie apstākļi būtu vērtējami kopā ar savu advokātu, lai saprastu, vai šie ir tādi apstākļi, kam var būt nozīme un kas var pēc būtības radīt šaubas par objektivitāti, jo tomēr šajā gadījumā šī objektivitāte ir vērtējama kā juridisks jēdziens nevis sadzīvisks jēdziens.

Šajā gadījumā, ja personas rīcībā esošā informācija arī advokāta skatījumā ir tāda, kas var radīt pēc būtības šaubas par objektivitāti, tad Tieslietu ministrijas skatījumā šī informācija būtu nododama tiesai... iekļaujama šajā konkrētajā gadījumā kasācijas sūdzībā un tad tiesa arī varētu to vērtēt, vai tā ir pietiekami pamatota informācija, lai atstatītu... tiesnesis atstatītu sevi no tālākas lietas izskatīšanas. Un, kā jau mēs konstatējām, tad Augstākās tiesas praksē tas ir darbojies kā tāds papildus garants, kādā veidā personas ir izteikušas savas pārdomas par šo jautājumu vai savus argumentus par šo jautājumu. Un attiecīgi Augstākā tiesa, izmantojot vispārējā daļā paredzēto regulējumu, ir arī vērtējusi. Tā kā tas ir tas ceļš, kā tomēr šaubas, kas ir tik stipras un tik ļoti pārlicina gan

pašu personu, gan arī viņa pārstāvošo advokātu, ka ir tam juridiska nozīme, ka to dara zināmu arī tiesai un tieši šādā veidā tiesa to jautājumu arī var atrisināt.

A. Laviņš.

Jā, sapratu.

Bet modelēsim mazliet situāciju. Persona šo informāciju ir norādījusi, piemēram, kasācijas sūdzībā. Tiesnesis neatstatās. Ko personai ar šo informāciju darīt tālāk? Vai tai ir tiesības uz to, lai viņa šaubas par tiesneša objektivitāti... tiesību sistēma dotu kādu instrumentu, kā to novērst. Vai personai ir uz to tiesības?

L. Medina.

Šajā gadījumā, ņemot vērā, ka ar lietas materiālu iepazīstas visi trīs tiesneši, Tieslietu ministrijas skatījumā tam, ka visiem trim tiesnešiem šī sniegtā informācija tomēr nav radījusi nekādas bažas, ka viņi visi trīs var pieņemt lēmumu, par kuru nav šī šaubas ēnas par objektivitātes trūkumu, tas ir pietiekams garants, kas ir ielikts likumā, lai uzskatītu, ka šādam gala lēmumam puses un sabiedrība kopumā var uzticēties kā objektīvam lēmumam.

A. Laviņš.

Jā, paldies. Sapratu.

Nākamais jautājums. Tiesas sēdē izskanēja informācija, ka tād tiesnešiem ir augsta kvalifikācija, un es to nevienā brīdī nenoliedzu, es tikai varu apstiprināt, ka tā tam ir jābūt un it īpaši tas attiecas uz Augstāko tiesu, un tāpēc šis atstatīšanās institūts ir sekmīgi jāpiemēro praksē. Tomēr, ja gadījumā tiesnesis nav atstatījies, tad šo viņa rīcību varētu izvērtēt kvalifikācijas kolēģijā.

Sakiet, lūdzu, vai kvalifikācijas kolēģijas pat negatīvs atzinums, kas ir ļoti reti, bet nu gadās. Vai kvalifikācijas kolēģijas negatīvs atzinums var būt civilprocesā kā jaunatklāts apstāklis un dotu lietas dalībniekam iespējas nonākt tajā procesa stadijā, kad bija noticis viņa tiesību aizskārums, kas izpaustos tādā veidā, ka atstatīšanās, kurai vajadzēja būt, tomēr nebija notikusi.

D. Palčevska.

To, kādā veidā ir jāvērtē jaunatklāti apstākļi un vai šāds apsvērums var būt pamats jaunatklātu apstākļu tvērumam... nu, ja Tieslietu ministrija par to izteiktos, tad Tieslietu ministrija skrietu pa priekšu Augstākās tiesas tā teikt novērtējumam uz šo te jautājumu. Tas noteikti ir apsvērums, kas... Mēs redzam, ka jaunatklāto apstākļu pieteikumu var iesniegt arī uz ļoti subjektīviem apsvērumiem par to, ka kādam no lietas dalībniekam šķiet, ka ir pamats... būtu bijis pamats pieteikt noraidījumu. Un tā tad jaunatklāto apstākļu pieteikuma iesniegšana kā tāda, protams, šī te tiesība personai... savu iespēju var izmēģināt, bet vai tas tiešām būtu tas apsvērums, kas varētu pēc tam apvērst apkārt jau pieņemtu lēmumu, uz to mums nav atbildes.

A. Laviņš.

Jā, paldies.

Tā un visbeidzot, beidzamais jautājums ir saistīts ar jūsu viedokli beidzamajā rindkopā norādīto, par to, ka rīcības sēdē izskatot jautājumu par kasācijas tiesvedības ierosināšanu, tiesnešiem ir pieejama visa nepieciešamā informācija, lai pilnvērtīgi izņemtu šo jautājumu un arī pilnvērtīgi izņemtu arī jautājumus par atstatīšanos.

Kā jūs vērtējat tomēr tās dažas Eiropas Cilvēktiesību tiesā izskatītās lietas, kur, piemēram, mēs varam redzēt, ka lietā “Dainuliene pret Lietuvu” ir bijusi tāda situācija, ka Augstākās tiesas tiesnesis, kurš ir piedalījies rīcības sēdē, lemjot par kasācijas tiesvedības ierosināšanu kriminālprocesā, nepamanīja... to mēs, protams, nevaram zināt... kā tas “nepamanīja” izpaudās, bet es tajā negribu iedziļināties. Jautājums ir cits. Nepamanīja, ka šajā kriminālprocesā tieši viņa dēļ bija tas, kas bija cēlis apsūdzību.

Citā Eiropas Cilvēktiesību tiesas lietā “Mežnavičs pret Horvātiju” ir bijusi situācija tāda, ka konstitucionālās tiesas tiesnesis ir piedalījies tādas konstitucionālās sūdzības izskatīšanas civillietā, kurā pats kā pārstāvis pirms 9 gadiem bija pretējās puses advokāts. Un nepamanīja šādu informāciju.

Kā jūs vērtējat? Vai tomēr šajā stadijā mēs varam droši apgalvot, ka tiesnešu rīcībā būs visa pilnvērtīgā informācija, piedošanu, visa nepieciešamā informācija, lai pilnvērtīgi izlemtu visus procesuālos jautājumus.

D. Palčevska.

Jā, Tieslietu ministrijas ieskatā... arī mēs savā viedoklī jau atsaucāmies uz šo te Lietuvas lietu, jo tieši šīs te lietas kontekstā mēs arī secinājām to, ka mūsu situācija atšķiras konkrēti no minētās lietas Lietuvā ar to, ka patiešām acīmredzot Lietuvā likums neprasīja šādas te ziņas lietas dalībniekiem, piedošanu, tiesnešiem, lai būtu pieejamas. Un tieši mēs līdz ar to vērtējām, ka mūsu sistēmā šīs te ziņas par lietas dalībniekiem, kas ir iesaistīti tiesvedības procesā, kas viņi ir un strīdus būtība un lietas materiāli... tas viss jau ir pieejams un līdz ar to mums šķita, ka tieši šī te lieta ir atzīmēšanas vērtā, pret kuru mēs varam vērtēt to, ka mūsu sistēmā šī te būtiskā dalībnieka informācija, kas ļauj tiesnesim novērtēt patiešām objektīvus aspektus, kas varētu būt pamats viņa atstatīšanai, ka tas jau ir iebūvēts pamatu pamatos. Un tieši tāpēc mēs arī to īpaši uzsvērām.

Bet, protams, kā mēs esam... kā jau iepriekš šīs te lietas izskatīšanā tika minēts, ka arī var būt tādi gadījumi, kas ir paslīdējuši garām, un ja patiešām kādam no lietas dalībniekiem tas ir zināms jau iepriekš, ka ir kāds šķērslis kādam no tiesnešiem objektīvi izskatīt lietu, tad nav ierobežojumu lietas dalībniekiem vērst uzmanību tiesai par šādu šķēršļu esamību, kas arī tiek vērtēts. Un tad patiešām atstatīšanās instruments ir tas, kas strādā efektīvi un tam pat nav jākalpo kā formālam noraidījumam, lai šīs te aspekts tiktu vērtēts, kā mēs redzam. Jo, kā to liecina arī statistika, kaut vai 2020. gads vien... mēs esam... jau ir 13 lēmumi bijuši par to, lai tiesneši sevi atstatītu no lietas izskatīšanas. Tā kā mūsu ieskatā tas šobrīd strādā. Jā, nav zināmi konkrēto sastāvu tiesnešu vārdi un uzvārdi pirms tiesvedības ierosināšanas stadijā, bet tas neliedz arī iepriekš zināmus apsvērumus, kas liedz tiesnesim būt objektīvam, jebkuram no pārējiem tiesnešiem, kas ir tāpat Augstākās tiesas Senāta sastāvā, šos te apsvērumus pieteikt.

A. Laviņš.

Un visbeidzot izriet pats beidzamais jautājums... tas izriet no šīs jūsu sniegtās atbildes. Sakiet, lūdzu, vai noraidījums institūts esība arī kasācijas tiesvedības stadijā, tostarp attiecībā uz rīcības sēdi, palielinātu risku Latvijai zaudēt lietu Eiropas Cilvēktiesību tiesā, vai tieši otrādi – samazinātu? Kā jūs to vērtētu?

L. Medina.

Ja es pareizi saprotu jautājumu... Ja būtu precīzi iekļauts regulējums šajā normā par noraidījuma kārtību...

A. Laviņš.

Jā, tieši tā. Vai tas palielinātu risku Latvijai kādreiz nonākt Eiropas Cilvēktiesību tiesā negatīvā gaismā tāpēc, ka ir ļoti gari termiņi dēļ pieteiktā noraidījuma lietas izskatīšanai, vai arī samazinātu risku tādā izpratnē, ka paši lietas dalībnieki būtu spējīgi nevis lūgt atstatīties tiesnesi, bet gan pieteikt noraidījumu un lai tiesneši to izskata. Kā jūs to vērtējat?

L. Medina.

Ņemot vērā, ka to kopējo ienākošo lietu skaitu, ja katrā no šīm lietām būtu jāparedz termiņš, kādā veidā šis noraidījums tiek izskatīts, mēs pieļaujam, un tas ir bijis redzams arī iepriekšējā periodā, ka Civillietu departamentam pie liela lietu skaita daudzuma termiņi būtiski pagarinās, kas jau rada tādu risku, ka mēs varam arī apdraudēt to mūsu pienākumu lietu izskatīt savlaicīgi un pienācīgi saprātīgos termiņos. Līdz ar to tieši tāda klasiska pārmešana, tāds kā noraidījuma institūts pastāv, citviet Tieslietu ministrijas ieskatā varētu radīt šādu risku, uz ko ja mēs arī atsaucāmies savā viedoklī.

A. Laviņš.

Paldies Tieslietu ministrijas pārstāvēm par sniegtajām atbildēm.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesim Laviņam. Tiesnesis Artūrs Kučs. Lūdzu!

A. Kučs.

Labdien! Man būs tikai pāris jautājumu. Jūs jau tiešām izsmeļoši atbildējāt.

Man drusciņ par saprātīgu termiņu. Jūs teicāt, ka viens no mērķiem, kāpēc noraidījuma institūta nav, ir tiešām, lai lietu varētu izskatīt saprātīgā termiņā. Un kolēģis Aldis Laviņš jau minēja par to praksi Igaunijā, ka Augstākās tiesas mājaslapā publicē sastāvu tiesas, kas izskatīs.

Un tad es gribu vienkārši saprast, vai tas nebūtu... tiešām neveicinātu to, ka lietas tiek izskatītas ātrāk saprātīgā termiņā, jo šobrīd jebkurš kasators var pieteikt kasācijas sūdzībā noraidījumu, jāsaka, visiem senatoriem un tas, ko mēs redzam, Augstākā tiesa arī to skata. Un tad vai nu viņš trāpa kādam tiesnesim, kas ir tiesas sastāvā vai netrāpa. Un tad vai tad nebūtu tieši tas, ka ja personai tas sastāvs ir zināms, ka viņa varētu pieteikt nevis visiem senatoriem, bet konkrētam tiesnesim vai tiesas sastāvam. Vai tas tieši neveicinātu lietas izskatīšanu ātrāk un saprātīgā termiņā?

L. Medina.

Tajā mirklī, kad es atsaucos uz saprātīgu termiņu, tas tika analizēts no pieņēmuma, ka mēs apskatītu to kā noraidījuma kārtību, kā tas paredzēts citviet, kur ir konkrētiem termiņiem, sastāva paziņošanu un tas arī tika analizēts manā uzrunā, ka tajos gadījumos, un tas nav izņēmums Latvijā, ka procesa dalībnieki atrodas ārvalstīs, tad šie termiņi var paildzināt tiesvedības procesu. Un ja to visu saliek kopā, tad tas var radīt šādu noslogojumu. Bet, kā jau es minēju vienā no atbildēm, ja neko nemainot tiesiskajā regulējumā, bet rodot tehnoloģisku risinājumu informēt procesa dalībniekus par tiesas sastāvu sistēmas ietvaros, tad tas uzlabotu pušu tiesības zināt precīzi, kuri tiesneši ir kolēģijas sastāvā un viņiem izvērtēt attiecīgu viņu attieksmi pret šiem tiesnešiem un attiecīgi savā

kasācijas sūdzībā... informēt tiesu par savām šaubām par šiem konkrētajiem tiesnešiem.

A. Kučs.

Paldies. Un otrs jautājums būtu drusciņ arī par šo institūtu, jo pagājušajā tiesas sēdē Saeimas pārstāvis mums teica, ka principā Civilprocesa likums neparedz šajā procesa stadijā pieteikt noraidījumu un ka šie gadījumi, ar kuru kasācijas sūdzībā ir pieteikts noraidījums visiem senatoriem un tiesa to skata, tad tie ir vērtējami kā netipiski.

Un mans jautājums, vai jūs varētu varbūt atbildēt vai paraksturot, kas šajos gadījumos ir netipisks, ja jebkurš kasators, iesniedzot kasācijas sūdzību, var šādas tiesības izmantot. Kas ir tas netipiskais šajā procesā?

L. Medina.

Tieslietu ministrijas skatījumā tas netipiskais ir tas, par ko jau arī mana kolēģe analizēja par to, ka tas nav klasisks noraidījuma institūts. Tā ir Civilprocesa likuma vispārējās daļas regulējuma būtības piemērošana situācijai attiecībā uz rīcības sēdi un tur arī ir šis netipiskums, jo pats... vai tā īpašā kārtība... mēs drīzāk to raksturotu kā tādu īpašu kārtību, jo šeit likumdevējs ir izvēlējies šo kolēģijas sēdes vienbalsīgumu komplektā ar atstatīšanās institūtu, kā to ietverto ceļu... kā šinī likumā ietverto ceļu kā šie jautājumi būtu atrisināmi. Un tas īpašais regulējums vai tie īpašie apstākļi, kas ja pusēm pastāv, ir šī iespēja izmantot Civilprocesa likuma vispārējo regulējumu. Tādā griezumā mēs to apskatītu.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemele.

Tiesnešiem vēl ir jautājumi? Labi... Tiesnesis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Tikai noprecizēt šo jūsu beidzamo atbildi, vai pareizi es saprotu. Civilprocesa likuma vispārīgajā nodaļā esošo pantu piemērošana ir uzskatāma par netipisku?

L. Medina.

Nē, tas ir pilnīgi normāli, ka vispārīgā daļa tiek izmantota likumā piemērošanā. Tas īpašums izpaužas tajā aspektā, ka šajā sadaļā likumdevējs ir aprakstījis sevis izvēlēto procedūru, kā šie lēmumi parastā gadījumā būtu risināmi. Un šajā gadījumā atsaukšanās uz vispārējo Civilprocesa likuma sadaļu būtu tā kā papildus garants, kā kaut kas tāds, kas tiešā veidā šajā sadaļā nav aprakstīts.

A. Laviņš.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Tā... paldies. Tiesnešiem jautājumu nav šobrīd. Lūdzu, pieteikuma iesniedzēju pārstāvim ir iespēja uzdot jautājumus Tieslietu ministrijai.

Bet man tikai aicinājums ir neatkārtot tos jautājumus, kurus tiesa jau ir uzdevusi, vienīgais, ja nu kaut kāds aspekts ir paslīdējis garām, labi?

O. Jonāns.

Paldies, godātā tiesa! Ņemot vērā to, ka godātie tiesneši Kusiņa kungs un Laviņa kungs principā jau uzdeva tos jautājumus, kurus arī es būtu vēlējis uzdot, tad es neatkārtos un neuzdošu papildus jautājumus. Paldies.

I. Ziemeļe.

Skaidrs, jā. Paldies jums, Jonāna kungs, arī par laiku iekonomēto...

Un Saeimas pārstāvim Stupina kungam ir tāda pati tiesība uzdot jautājumus Tieslietu ministrijai.

A. Stupins.

Sākotnēji nebija plānots uzdot jautājumus Tieslietu ministrijai, taču ir viens precizējošs jautājums, ņemot vērā zināmu mulsuma momentu tiesneša jautājuma sakarā.

Precizējums. Ja redz... faktiski visiem klātesošajiem nav ne mazāko šaubu par to, ka tiesības uz taisnīgas tiesas standarts objektivitātes aspektā visos procesos, visās stadijās ir nemainīgs, kāpēc tad vispār var būt runa par pamattiesību ierobežojumu? Un vai mēs šeit nerunājam tikai par papildu garantijām un pretimnākšanu ārējās objektivitātes stiprināšanai nevis par objektivitātes ierobežojumu? Paldies.

L. Medina.

Tieslietu ministrija savā skaidrojumā to vērtēja no tāda aspekta, ka pilnā apjomā noraidījuma institūts šajā sadaļā nav paredzēts un to būtu iespējams vērtēt kā ierobežojumu, kas pastāv un mēs arī vērtējam, vai šis ierobežojums ir tāds, kas aizskar tiesības, vai esošais regulējums to negarantē, bet ar citādām metodēm. Līdz ar to mēs viņu analizējam kā pastāvošu ierobežojumu. Lai gan... nu, jā, atbilde būtu, ka mēs viņu tomēr vērtējam kā pastāvošu ierobežojumu, ņemot vērā, ka klasiska noraidījuma institūts Latvijas tiesību sistēmā sastāv no noteiktiem elementiem, līdz ar to savādāki veidi, kā vērtēt tiesnešu objektivitāti, ir jāapskata no šī aspekta.

A. Stupins.

Paldies. Tad, ja es pareizi saprotu, Tieslietu ministrija to ir vērtējusi kā objektivitātes ierobežojumu, taču nonākusi pie secinājuma, ka ar citiem instrumentiem ir iespējams garantēt objektivitāti tādā pašā līmenī.

L. Medina.

Nevis kā objektivitātes ierobežojumu... ja mēs analizējam, ka citi instrumenti garantē tiesnešu objektivitāti, mēs vairāk to vērtējam kā

ierobežojumu tieši konkrētām personām sniegt informāciju par saviem argumentiem par tiesnešu objektivitāti no tāda aspekta.

A. Stupins.

Bet šie personas apsvērumi ietilpst objektivitātes garantiju tvērumā? Vai tomēr tās ir papildu garantijas un kā tāda pretimnākšana tiesību piemērošanas procesa ietvaros un tiesas rīcības brīvības ietvaros?

L. Medina.

Nu, Tieslietu ministrijas skatījumā tomēr tiesas objektivitāte ir būtisks elements, par ko ir jābūt pārliecinātām tiesvedībā iesaistītajām pusēm. Līdz ar to personām ir jāgūst pārliecība, ka tiesnesis vai tiesa, kas skata viņa lietu, ir objektīva un tas ir pietiekami būtisks jautājums, kas ir analizējams un līdz ar to vērtējams, vai izvēlētie līdzekļi to nodrošina.

A. Stupins.

Paldies. Jautājumu vairs nav.

I. Ziemele.

Paldies arī Saeimas pārstāvim Stupina kungam.

Tā... ja uz šo brīdi jautājumi visi ir uzdoti Tieslietu ministrijai, tad es teikšu paldies Tieslietu ministrijas pārstāvēm, un jūsu paustais viedoklis tiesai lieti noderēs, un es jums novēlu jauku dienu.

Tā, kā nākamo pieaicināto personu tiesa vēlētos redzēt Tiesībsarga biroja pārstāvi... tāpat tiesībsargs Juris Jansons ir pilnvarojis Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas juridisko padomnieci Santu Tivaņenkovu pārstāvēt tiesībsarga viedokli šajā lietā.

Tāpat es varu apstiprināt lietas dalībniekiem, ka ir tiesai gan tiesībsarga pilnvarojums iesniegts, gan arī ir pārbaudīta konkrētās personas identitāte un dokuments... personu apliecinošs dokuments ir pieejams tiesai.

Tā... Tivaņenkovas kundze, jūs dzirdējāt ap ko tiek šķēpi laužti. Kāds ir tiesībsarga viedoklis, bet arī, ņemot vērā, ka ir ļoti daudz izskanējis par un pret un priekšmets ir zināms, varbūt koncentrēti tiesībsarga viedokli, jo jautājumi būs. Lūdzu!

S. Tivaņenkova.

Paldies.

2020. gada janvārī tiesībsargs saņēma Satversmes tiesas lēmumu lietā Nr. 2019-23-01, kurā tiek vērtēta Civilprocesa likuma 464. panta pirmās daļas atbilstība Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, un tiesībsargs uztur šā gada februārī sniegto viedokli, un papildus izskatāmajā lietā vēlētos minēt vēl pāris punktus, kas varbūt papildinās jau izskanējušās domas.

Tiesībsargs vēlētos vēlreiz uzsvērt, ka Satversmes 92. panta pirmais teikums nosaka, ka ikviena persona var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā, un gan Satversmes 92. pants, gan Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. panta 1. punkts pieprasa, lai šos strīdus tiesa izskatītu objektīvi. Objektivitāte nozīmē to, ka lietas dalībniekiem nedrīkst rasties šaubas, ka tiesnesis ir ieinteresēts lietas iznākumā vai arī viņš varētu būt neobjektīvs.

Un vēlētos pāriet pie tā, ka kasācijas instance nedublē lietas izskatīšanu pēc būtības un tās kompetence skar materiāli tiesisko normu nepareizu piemērošanu un procesuālo tiesību normu pārkāpumu vērtēšanu. Ņemot vērā, ka objektivitāte ir neatņemama un būtiska procesuāla tiesība, šīs tiesības izmantošana nevar tikt sašaurināta, pat ievērojot to, ka kasācijas instances tiesai ir šaura kompetence un šīs instances tiesā process var būt noteikts formālāks.

Jau tika minēti vairākkārt šie subjektīvie un objektīvie testi, kurus būtu jāvērtē, un kuri būtu jāņem vērā, vērtējot tiesas objektivitāti. Un to, ko es gribētu teikt, ka ņemot vērā to, ka šie principi nostiprināti Civilprocesa likuma 18. un 19. pantā, kas paredz tiesneša atstatīšanos un noraidījuma pieteikšanas kārtību, lai nodrošinātu šo objektivitāti, tiesībsargs vēlētos īpaši uzsvērt, ka šīs tiesības tiesnesis un prāvnieki var izmantot gan līdz lietas izskatīšanas uzsākšanai, gan

arī iztiesāšanas laikā. Līdz ar to konkrētajā lietā, kas tiek skatīta Satversmes tiesā, šī procesuālā stadija jau vairs neskar lietas izskatīšanu pēc būtības. Šī procesuālā stadija ir līdz lietas izskatīšanas uzsākšanai.

Kā jau tika minēts tiesībsarga viedoklī un arī norādīja pieaicinātie dalībnieki, tiesneša personīgā objektivitāte tiek prezumēta un kamēr netiek pierādīts pretējais. Un prāvníekam, kurš vēlas pierādīt tiesas neobjektivitāti, ir jānorāda uz tiem faktiem, kas rada šaubas par tiesneša objektivitāti.

Lai tiesa baudītu sabiedrības uzticību, valstij būtu jāizskata tiesu iekšējās organizācijas jautājums un procedūras, kas vērstas uz tiesas objektivitātes nodrošināšanu, tas ir, noraidījuma pieteikšanas kārtībai un tiesneša atstatīšanās kārtībai nacionālajā līmenī ir jākalpo jebkādas neobjektivitātes novēršanai un uzticības stiprināšanai tiesām.

Tiesībsarga ieskatā izskatāmajā lietā aplūkotais ierobežojums saņemt informāciju par Augstākās tiesas rīcības sēdes tiesnešu sastāvu un pieteikt noraidījumu tiesnesim vai tiesas sastāvam nav noteikts samērīgi un tiesībsarga ieskatā šādu tiesību nodrošināšana kasatoriem būtiski neietekmētu procesuālās ekonomijas aspektu un stiprinātu uzticību tiesas varas atzaram.

Nemot vērā agrāk pausto viedokli, uzsverot kasācijas instanci kā neatņemamu trīs pakāpju tiesu sistēmas sastāvdaļas nozīmi neatkarīgā un objektīvā tiesu sistēmā un demokrātiskā sabiedrībā, tiesībsargs uzskata, ka Civilprocesa likuma 464. panta pirmā daļa, ciktāl tā liedz kasatoriem saņemt informāciju par visu tiesas sastāvu, kas lems par kasācijas tiesvedības ierosināšanu, un pieteikuma noraidījumu šiem tiesnešiem vai tiesas sastāvam, var ierobežot Satversmes 92. panta pirmajā teikumā garantētās tiesības.

Tas būtu īsumā arī no tiesībsarga puses viss.

I. Ziemeles.

Jā. Paldies. Un tagad arī jautājumi. Tiesnesis Gunārs Kusiņš. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, labdien! Man jums ir vairāki jautājumi saistībā ar jūsu rakstveida viedokli.

Sakiet, lūdzu, kāpēc tad, jūsuprāt, būtu nepieciešams nodrošināt personas tiesības pieteikt noraidījumu tieši kasācijas tiesvedības ierosināšanas stadijā? Lietas izskatīšanas laikā vairāki lietas dalībnieki ir izteikuši viedokļus, ka jau šie citi objektivitātes nodrošināšanas līdzekļi palīdz sasniegt šo mērķi, ka tiesa ir objektīva. Kāpēc jūsuprāt tad tie citi līdzekļi acīmredzot ir par maz un kāpēc vēl nepieciešams ir noraidījums? Paldies.

S. Tivaņenkova.

Paldies. Tas, ko mēs šobrīd, vērtējot Civilprocesa likuma kopējo sistēmu, secinām, ka šis objektivitātes nodrošināšanas mehānisms, kas paredz iespēju pieteikt noraidījumu vai tiesnesim atstātīties, viņš nevar būt ar pārtraukumiem. Tā ir tiesība, kas nav ierobežojama un attiecīgi viņa izplatās, sākot no tiesvedības ierosināšanas pirmajā instancē, līdz pat kasācijas instances galīgajam nolēmumam.

G. Kusiņš.

Sakiet, lūdzu, tad vai... jums rakstveida viedoklī ir norādīts, ka noraidījuma institūtam ir jāfunkcionē visā tiesvedības gaitā, neatkarīgi no instances un stadijas, kurā lieta atrodas. Vai tiesībsarga viedoklis ir saprotams tā, ka tiesībām pieteikt noraidījumu būtu jābūt paredzētām visās tiesvedības procesa stadijās? Arī tad, teiksim, ja tiesnesis izlemj kādus procesuālus jautājumus? Vai pareizi es saprotu tiesībsarga pozīciju?

S. Tivaņenkova.

Es precizēšu. Šī tiesība skar nevis pretenziju pret konkrētiem lēmumiem, tā ir pretenzija pret prezumēto neobjektivitāti, kas varētu izpausties caur tiesneša attieksmi, un tas nav atkarīgs no tiesneša lēmuma rakstura.

G. Kusiņš.

Tātad tas attiektos uz ikvienu stadiju, piemēram, jūsuprāt, tad varētu pieteikt noraidījumu arī pie lietas ierosināšanas, teiksim, pirmās instances stadijā, ja mēs atrodamies?

S. Tivaņenkova.

Precizēšu. Prāvniece var izmantot šo tiesību tajā brīdī, kad ir saprotams, kāds tiesas sastāvs skatīs šo lietu. Un objektivitātes apšaubīšana var rasties gan pēc tam, kad jau ir tiesnesis izlēmis, ka viņš šo lietu pieņem izskatīšanai un tālāk skatīs, gan arī situācijā, kad lietas izskatīšanas gaitā ir radušās šaubas par to... prāvniecei var rasties šaubas par to, ka šis tiesnesis tomēr ir neobjektīvs un šo lietu neizskatīs objektīvi.

G. Kusiņš.

Es pajautāšu vēlreiz... tikai lai pilnībā būtu skaidra jūsu pozīcija. Tātad, jūsuprāt, noraidījuma institūts būtu jāattiecina arī uz lietas ierosināšanas stadiju tātad pirmajā instancē? Vai es pareizi sapratu?

S. Tivaņenkova.

Nē, nē... šādi tas nebūtu interpretējams.

G. Kusiņš.

Labi. Paldies.

Un sakiet, lūdzu, tad pēc kādiem kritērijiem tad jūsuprāt būtu izšķirams, kad jābūt šim noraidījuma institūtam un kad nē?

S. Tivaņenkova.

Noraidījuma... ir divu veidu objektivitātes nodrošināšanas līdzekļi, kas ir nostiprināti Civilprocesa likumā. Viens no tiem ir tiesneša paša atstatīšanās, ka tiesnesis konstatē tos apstākļus, kas ir noteikti likuma 18. pantā, atstata sevi vai arī konstatē likuma 19. panta pirmajā daļā pirmajos trīs punktos konkrētos

apstākļus, un viņš sevi atstata. 19. panta pirmās daļas 4. punkts ir tie apstākļi, pie kuriem lietas dalībnieks faktiski šo objektivitāti varētu apšaubīt un paust savu noraidījumu tiesai.

G. Kusiņš.

Labi. Paldies par jūsu pozīciju.

I. Ziemeļe.

Paldies tiesnesim Kusiņam. Tiesnesis Aldis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Jā. Paldies par iespēju uzdot jautājumu.

Tātad man būs trīs jautājumi jums.

Sakiet, lūdzu, vai noraidījuma institūts, jūsuprāt, saistāms ar tiesību uz objektīvu tiesu subjektīvo vai objektīvo testa aspektu? Kā jūs domājat?

S. Tivaņenkova.

Abi šie testi faktiski var tikt piemēroti vienlaicīgi un faktiski, ja šis subjektīvais tests... ja šī subjektīvā testa pierādīšanai trūkst līdzekļi, tad faktiski šī objektīvā testa sadaļa būs tā, kas izšķirs šo jautājumu.

A. Laviņš.

Labi. Tad es varbūt formulēšu savādāk.

Ja Latvijas Civilprocesa likumā ir regulējuma trūkums... piemēram, šobrīd es tikai hipotētiski... ir regulējuma trūkums par noraidījuma tiesībām lietas dalībniekiem. Vai tas ir saistāms ar tiesību uz objektīvu tiesu subjektīvo vai objektīvo aspektu?

S. Tivaņenkova.

Jebkuras valsts nacionālajam regulējumam ir jābūt skaidram ne tikai pašiem tiesnešiem, kas skata lietu, bet arī lietas dalībniekiem, lai šīs lietas izskatīšanas rezultātā tiktu nodrošināts tiesiskās noteiktības princips. Ja šīs tiesības procesuālās pieteikt noraidījumu nav nostiprinātas likumā, tad tiesas judikatūra nav risinājums šīs problēmas atrisināšanai. Un es domāju, ka tas jautājums skar objektīvo testa pusi, jo faktiski caur objektīvo testu tiesai ir jānodrošina tas, ka viņa nodrošina lietas dalībniekiem tiesību izmantošanu, lai nostiprinātu šo objektivitātes prezumpciju.

A. Laviņš.

Jā, paldies. Saprātu.

Otrs jautājums saistīts ar to, ko tiesas sēdē jau esam dzirdējuši, ka tiesnešiem viņu kvalifikācija noteikti ir tā, kas ļauj pilnvērtīgi izvērtējot visu informāciju, un, ja ir pamats atstatīties, tad ir jāatstatās. Ja gadījumā šīs procesuālās darbības veikšanā ir pieļauta kāda kļūda, tad tiesnešu kvalifikācijas kolēģijai ir jāvērtē tiesneša profesionālā kvalifikācija.

Sakiet, lūdzu, vai negatīvs tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas atzinums jūsuprāt kaut kādā mērā var palīdzēt lietas dalībniekam atgriezties tajā situācijā pirms viņa tiesību aizskāruma?

S. Tivaņenkova.

Es uzskatu, ka visa diskusija, kas izskanēja... arī iepriekš caur jautājumiem Tieslietu ministrijai, manuprāt, neiztur kritiku, jo tiesiskās ekonomijas princips netiks ievērots gadījumā, ja tiek radīts papildu mehānisms, kas prasa laiku un faktiski varbūt viņi ir neefektīvi, lai lietas dalībnieks, prāvnieks, izmantotu to tiesību konkrētajā brīdī, kad viņam tiek skatīta viņa lieta.

A. Laviņš.

Un visbeidzot pēdējais jautājums. Sakiet, lūdzu, vai tiesnešu un tiesas objektivitāte var atšķirties kriminālprocesā, administratīvajā procesā un civilprocesā jūsuprāt?

S. Tivaņenkova.

Nē. Viena atbilde – nē. Tiesas un tiesnešu objektivitātei ir jābūt pilnīgi visos procesos vienādi.

A. Laviņš.

Jā. Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies tiesnesim Laviņam. Vēl jautājumi tiesnešiem? Tiesnešiem nebūs. Jonāna kungs, lūdzu, jums ir iespēja uzdot Tiesībsarga biroja pārstāvei. Lūdzu!

O. Jonāns.

Paldies, godātā tiesa. Man arī šoreiz nebūs jautājumu. Pozīcija ir skaidra.

I. Ziemeļe.

Paldies. Paldies, jums par to.

Tā... Saeimas pārstāvim Stupina kungam ir tiesības uzdot jautājumu. Lūdzu!

A. Stupins.

Saeimas pārstāvim būs vairāki jautājumi.

No atbildes tiesnesim Kusiņa kungam Saeimai ļoti daudz kas netapa skaidrs no tiesībsarga viedokļa.

Tātad, jūs sakāt, ka tiesvedība pieteikt noraidījumu nevar būt ar pārtraukumiem. Kamdēļ?

S. Tivaņenkova.

Šī ir būtiska procesuālā tiesība, kuru prāvnieki iegūst tajā brīdī, kad tiek uzsākta tiesvedība. Tas ir lēmums par lietas ierosināšanu un no šī brīža prāvnieki uzzina savu tiesnesi, kuri tālāk var mainīties atkarībā no instances, kurā lietu izskata. Tas nozīmē, ka, kamēr lieta ir pēc lēmuma pieņemšanas par tiesvedības uzsākšanu, un faktiski līdz konkrētās instances galīgām nolēmuma pasludināšanai. Gan prāvniekam ir tiesības paust noraidījumu, gan, protams, ir atruna... tad, kad tiesai aizies spriedumā, tad vairs nekāda noraidījuma nebūs. Es domāju, ka ir skaidrs, kuros brīžos šī noraidījuma tiesība tad būs ierobežota. Pārrejojot uz nākamajām instancēm... tikko kā ir tiesvedība ierosināta un ir zināms tiesas sastāvs, faktiski šo tiesību prāvnieki izmanto. Tāpat arī izmanto tiesa, kura konstatējot lietas izskatīšanas gaitā šo apstākli, ka viņi nedrīkstētu piedalīties lietas izskatīšanā, viņiem ir tiesības atstatīt sevi.

Ko es vēlējos atzīmēt uz kasācijas instanci... kasācijas instancē ir vērojams šis pārrāvums, jo faktiski, kā jau izrietēja no pirmās tiesas sēdes, lietas dalībniekiem prāvniekiem šajā situācijā netiek paziņots par Senāta rīcības sēdes tiesnešu sastāvu pilnu un līdz ar to faktiski tiek ierobežotas viņu tiesības arī pieteikt savu noraidījumu gadījumā, ja viņi vēlas to izmantot.

Pēc tam, kad notiek lietas izskatīšana kasācijas instancē pēc būtības, šī tiesība viņiem tiek garantēta, bet, kā jau tika minēts, praksē šobrīd šajā rīcības sēdes lēmuma pieņemšanas stadijā šo informāciju prāvnieki nesaņem un savu tiesību procesuālo izmantot nevar.

A. Stupins.

Tāpat vienlaicīgi jūs sakāt, ka ir jānodrošina nepārtrauktība pilnīgi visās stadijās, taču vienlaikus jūs apgalvojat, ka šī nepārtrauktība attiecas tikai uz vienu instanci un pēc tam šis te pārrāvums rodas.

Kā tad jūsu minētā problemātika ar apstrīdēto normu atšķiras no personu zināmu procesuālo tiesību neesības vai ierobežojuma starp procesuālajām stadijām attiecībā uz instancēm, piemēram, pirms ir ierosināta tiesvedība pirmajā instancē, pirms ir ierosināta apelācijas tiesvedība, piemēram, maza apmēra

prasībās, kad personām viss tas nav paziņots un personām nav iespēju pieteikt noraidījumu tiesnešiem, kas izlemj šos te svarīgos procesuālos jautājumus, kā jūs sakāt, attiecībā uz tiesvedības noteiktajā instancē ierosināšanu?

S Tivaņenkova.

Tiesības pieteikt noraidījumu ir procesuāla tiesība, kas piemīt prāvniekam, bet šī tiesība tiek izmantota noteiktā laika posmā. Un, protams, runa nav par lēmuma apstrīdēšanu, runa ir par noraidījuma pieteikšanu, balstoties uz sajūtu, ka tiesnesis vai tiesas sastāvs neizskatīs lietu objektīvi tā iemesla dēļ, ka lietas izskatīšanas gaitā, pieņemsim, ir rādījuši lielāku simpātiju pretējās puses lietas dalībniekiem vai ir bijuši citi apstākļi, kas norādījuši, ka viņiem šī lietas izskatīšana nebūs objektīva. Runa nav par procesuālu lēmumu, ar kuru pirmā instance pārsūdz lietu uz otro instanci vai apelācija pārsūdz uz kasāciju. Tie ir procesuāli jautājumi, kuri tiek... tie ir organizatoriski jautājumi, ar kuriem tiek pārsūtītas lietas uz to procesu stadiju, tur nav noraidījums.

Ja es pareizi sapratu to jūsu uzdoto jautājumu.

A. Stupins.

Jūs sapratāt nepareizi, un šāda veida atbildi Saeima jau ir dzirdējusi.

Šajā lietā ir jautājums par konkrēti tiesvedības ierosināšanas izlemšanu, ko izlemj tiesnesis, par kuru personām nav ne mazākās nojausmas, par apelācijas tiesvedības ierosināšanu dažādos tiesvedības procesos... par tiesnešiem, attiecībā uz kuriem lietas dalībniekiem nav ne mazākās nojausmas, kas šo te jautājumu izlemj... Ar ko tad izskatāmajā lietā apstrīdētajā normā noteiktās garantijas kaut kādā veidā atšķiras no šīm te garantijām, par kurām jūs runājat? Nav runa par lietu nosūtīšanu. Ir runa par to, ka ir virkne procesuālu stadiju, kurās personas netiek...

I. Ziemele.

Stupina kungs, kāds ir jūsu jautājums... Kāds ir jautājums tiesībsarga pārstāvei, jo diskusiju šeit nevajadzētu ieviest.

A. Stupins.

Kāpēc, atbilstoši tiesībsarga norādītajiem apsvērumiem, šīs te tiesības netiek nodrošinātas daudzās citās procesuālajās stadijās? Piemēram, izlemjot jautājumu par apelācijas tiesvedības ierosināšanu maza apmēra prasībās vai lietas ierosināšanā pirmajā instancē?

S. Tivaņenkova.

Konkrētajā Satversmes tiesas lietā tiek skatīts jautājums par 464. panta atbilstību Satversmes 92. pantam. Es domāju, ka es arī varbūt aprobežošos ar paskaidrojumu sniegšanu šajās robežās.

A. Stupins.

Atbildi atkal nesaņēmu. Tad būs nākamais jautājums.

Jūs runājat par šiem te pārrāvumiem. Vai jautājums par kasācijas tiesvedības ierosināšanu ir uzskatāms par pārrāvumu, jo tas ir vienas jaunas instances sākums. Kā jau ir minējušas pieaicinātās personas...

I. Ziemele.

Stupina kungs, jūsu jautājums ir skaidrs: vai tas ir uzskatāms par pārrāvumu tādā definējumā, kā tiesībsargs to definē. Lūdzu, atbildiet uz jautājumu.

S. Tivaņenkova.

Runa nav... pēc lietas... civillietas nonākšanas kasācijas instancē, tiek lemts jautājums par kasācijas tiesvedības izskatīšanu. Šajā procesa stadijā ikvienam lietas dalībniekam ir jābūt šai procesuālajai tiesībai uzzināt tiesas sastāvu un pieteikt noraidījumu. Un šajā konkrētajā gadījumā šāda tiesība personām netiek nodrošināta.

A. Stupins.

Katrs procesuālais regulējums, kas neparedz tiesības pieteikt noraidījumu tiesnešiem un paredz to, ka par tiesnešu sastāvu...

I. Ziemele.

Stupina kungs, varētu jautājumu no jums nevis lekciju...

A. Stupins.

Jautājums. Vai katrs procesuālais regulējums, kurā šādas tiesības netiek paredzētas, ir uzskatāms par neatbilstošu Satversmei?

S. Tivaņenkova.

Nesapratu jūsu jautājumu.

A. Stupins.

Tad man būs jāuzdod jautājums...

S. Tivaņenkova.

Precizējiet, kurš konkrēts procesuālais regulējums...

A. Stupins.

Jebkurš procesuāls regulējums, kurā personai netiek paziņots par tiesnešu sastāvu, kurš izlems jautājumu, pieņemsim par lietas ierosināšanu kādā tiesu varas institūcijā, piemēram.

S. Tivaņenkova.

Es mēģinu saprast, kurā brīdī tas varētu notikt...

A. Stupins.

Tas notiek, piemēram, atkarībā uz neatkarīgu tiesu varas institūcijas...

I. Ziemele.

Skaidrs. Atbilde bija, ka nevar atbildēt uz šo jautājumu.

Kāds vēl ir jautājums? Izpaliksim bez komentāriem. Lūdzu, skaidru jautājumu.

A. Stupins.

Bet Saeima gribētu saņemt atbildi uz jautājumu, vai, ja šāds regulējums netiek paredzēts, šāds regulējums atbilst Satversmei, piemēram, attiecībā uz jebkuru instanci vai jebkuru tiesu institūciju, kas, piemēram, nepaziņo personām tiesnešu sastāvu.

S. Tivaņenkova.

Mans lūgums bija, precizējiet tad konkrēti šos apstākļus. Es šobrīd skatu konkrēto lietu, konkrētie pieteicēji, ar konkrēto procesuālo stadiju...

A. Stupins.

Jūs nonākat pretrunā ar saviem apgalvojumiem...

I. Ziemele.

Stupina kungs, nākamais jautājums.

Es domāju, ka atbilde ir visiem ļoti skaidra, pat ja viņas arī nav. Lūdzu! Nākamais jautājums.

A. Stupins.

Man šī atbilde nav skaidra.

Labi, nākamais jautājums.

Tātad ņemot vērā rakstveida viedoklī izteiktos apsvērumus, kamdēļ tiesībsargs uzskata, ka šādu tiesību nodrošināšana, par ko ir runa konkrētajā lietā, būtiski neietekmētu procesuālo ekonomiju kasācijas instancē?

S. Tivaņenkova.

Es domāju, ka jau iepriekš Tieslietu ministrija un faktiski pieminētā salīdzinošā tiesu prakse parāda, ka citās valstīs ar šo problēmu ļoti veiksmīgi tiek galā, arī neierobežojot šīs tiesības izmantošanu rīcības sēdes lēmuma pieņemšanas stadijā.

A. Stupins.

Kā jūs pareizi minējāt, šobrīd lietas izskatīšanas priekšmets ir konkrētā apstrīdētā norma. Kā šajā kontekstā tas būtiski neietekmē procesuālo ekonomiju?

S. Tivaņenkova.

Viņš neietekmēs, jo konkrētajā... ja jūs domājat par tiem gadījumiem, kurus pieminēja Tieslietu ministrija, kad lietas dalībnieki dzīvo ārvalstīs, es uzskatu, ka ir līdzekļi, ar kuriem var paziņot tiesas sastāvu un personas var noraidīt, it sevišķi, ja šis lēmums tiek pieņemts rakstveida procesā, es domāju, ka tiesiskās ekonomijas princips šajā situācijā būtu ievērots.

A. Stupins.

Nākamais jautājums. Tiesībsargs savā viedoklī ir atsaucies uz Satversmes tiesas lietu Nr. 2019-13-01 norādot, ka lēmuma par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību sastādīšana rezolūcijas formā neatbilst Satversmei. Arī šie jautājumi ir skatāmi kopsakarā.

Vai pēc nolēmuma pieņemšanas minētajā lietā tiesībsarga argumenti joprojām paliek nemainīgi, un šie te apsvērumi Satversmes tiesas nolēmumā neietekmē tiesībsarga viedokli šajā jautājumā?

S. Tivaņenkova.

Satversmes tiesa šo lēmumu ir lēmusi, viņš ir bijis pretējs tiesībsarga viedoklim, un es šo jautājumu nekommentēšu, jo tas nav izskatāms šīs tiesvedības kontekstā.

A. Stupins.

Bet vai tiesībsarga viedoklim nav jābūt saskanīgam ar šo Satversmes tiesas nolēmumu?

S. Tivaņenkova.

Satversmes tiesa ir izlēmusi šo lietu. Es domāju, ka komentāri šajā situācijā ir lieki.

A. Stupins.

Paldies. Saeima nav saņēmusi atbildi uz nevienu jautājumu.

Jautājumu vairāk nebūs.

I. Ziemeļe.

Paldies, Saeimas pārstāvim un tiesībsarga pārstāvei par atbildēm.

Tā... Vai ir vēl kādi jautājumi tiesnešiem? Nav. Paldies!

Tātad šajā brīdī Satversmes tiesa pasludinās vienu pārtraukumu uz vienu stundu. Es saku paldies tiesībsarga pārstāvei par dalību. Un mēs atgriezamies tātad pēc stundas pulksten 13.00 mēs uzklausīsim pieaicināto personu Dainu Osi.

Līdz ar to pārtraukums līdz pulksten 13.00.

(Pārtraukums.)

I. Ziemeļe.

Lūdzu, sēdieties!

Tātad turpinām skatīt lietu Nr. 2019-23-01.

Un mums šobrīd ir pievienojusies pieaicinātā persona Daina Ose, jo tiesa lēma, ka Oses kundzi mēs uzklausīsim tagad uzreiz pēc pārtraukuma.

Es vēlētos tātad informēt lietas dalībniekus, ka, kā jau pierasts, tātad tiesa ir pārliecinājusies arī par pieaicināto personu un mums ir personu identificējošs dokuments arī iesniegts. Tā kā viss ir kārtībā šajā ziņā.

Tā... Oses kundze, nu, jūs, protams, zināt, kādi ir lietā strīdīgie jautājumi un iespējams, ka jūs arī esat pasekojusi līdz, kur šeit viedokļi dalās un varbūt, ka jūs varētu tad paust jūsu skatījumu uz šo strīdīgo jautājumu. Lūdzu!

D. Ose.

Jā, paldies.

Labdien visiem!

Tātad mani kā pieaicināto personu lūdz sniegt viedokli šajā jautājumā un līdz ar to varbūtās negribētos atkārtoties tik daudz par tiem jautājumiem, kas šeit jau tika pausti, bet uzlikt dažus akcentus arī saistībā ar sniegto viedokli.

Tātad attiecībā uz noraidījuma pieteikšanu rīcības sēdē senatoriem. Es gribētu teikt, ka pašlaik izveidojusies prakse varbūt nebūtu tā labākā uz doto brīdi, kaut vai tā iemesla dēļ, ka civilprocesā mums viss notiek noteiktās stadijās, kur katrai stadijai savā posmā ir noteikti uzdevumi, sasniedzamie mērķi. Un šajā gadījumā arī kasācijas instancē rīcības sēdē ir noteikti mērķi un uzdevumi. Un, ja mēs runājam par tiesneša objektivitāti, tad primāri šo objektivitāti nodrošina vispārējā daļā paredzētais 19. pants ceturtā daļa, kura paredz šo iespēju tiesnesim atstatīties līdz lietas izskatīšanas sākumam. Tātad šis atstatīšanās institūts sākotnē manā ieskatā būtu pietiekams, lai tiesnesis kā amatpersona saprastu, vai viņam ir kāda interese, vai subjektīva, vai objektīva interese lietas iznākumā, un vai noraidījums, kas ir iekļauts kasācijas sūdzībā šajā procesa daļā, būtu pieļaujams. Es teiktu, ka varētu tikt pieļauts, ņemot vērā atkal uz šo vispārējo daļu balstoties, taču drīzāk mūsu Civilprocesam ir nevis normatīva problēma, kā šis noraidījums tiek pieteikts, bet es gribētu teikt, ka tas vairāk ir vērsts tieši uz darba organizatorisko jautājumu. Un tā kā lietas dalībnieks šo noraidījumu spēj pieteikt, var pieteikt un, kā tika konstatēts arī, šie gadījumi pastāv diezgan tiesu praksē. Tad pie norādītajiem apstākļiem es gribētu teikt, ka civilprocesā teorijā visādā ziņā pastāv tāda interesanta prezumpcija, proti, tiesnesim, kuram ir pieteikts noraidījums, līdz noraidījuma izlemšanai darbojas nu, savā ziņā tāda kā vainīguma prezumpcija, viņš ir vainīgs, kamēr nespēj pierādīt pretējo ar to lēmumu, ka tiek izlemts noraidījums. Un tā prakse, kura šeit atspoguļojas pašlaik

ir tieši tā, kas man liekas nepareiza, jo, ja kasācijas sūdzībā uzreiz tiek pieteikts šis noraidījums nezināmam tiesnešu lokam. Nezinot, vai šis tiesnesis būs tieši tas, kurš piedalīsies jautājuma izlemšanā vai nē, tad jautājums par atstatīšanos paliek atklāts: vai pie pieteikta noraidījuma tiesnesis var sevi atstatīt procesuāli. Manā skatījumā nu tad mēs ejam jau citā stadijā procesā. Tas nebūtu pareizi.

Tāpēc arī tātad noraidījuma institūts ir tas, kuru mēs piesakām zināmam tiesnesim, minot arī argumentus, kamdēļ viņa objektivitāte varētu tikt apšaubīta. Nu un protams, ka tas jau ir vairāk darba organizācijas jautājums.

Savukārt tā kā mums tā tiesu prakse par noraidījuma iemesliem, kādi ir bijuši kasācijas instancē rīcības sēdē īsti nav publiskoti, tas arī tika noskaidrots iepriekšējā sēdē un arī tātad advokāti to apliecināja, ka viņiem nav šīs pieejas tiesu praksei. Tad vienīgais, no kā var vadīties, tātad tas ir Tiesnešu ētikas komisijas sniegtie atzinumi, kā veidojas šī prakse, arī vērtējot noraidījumus. Un šajā sakarā ir viens tāds diezgan plaši piemērots noraidījuma iemesls tiesnesim, proti, tātad, viņa iepriekš kādreiz paustās domas. Un man ļoti gribētos uzsvērt, ka Tiesnešu ētikas komisija ir jau norādījusi, ka tiesneša kādreiz paustais viedoklis par tādu pašu tiesību jautājumu, kāds ir risināms konkrētajā lietā un konkrētajā gadījumā, nu īsti nebūtu pamats tam, lai pieteiktu tamdēļ noraidījumu. Un šo domu es gribētu noteikti attiecināt uz kasācijas instanci, rīcības tiesas senatoriem, ņemot vērā, ka liela daļa senatoru vai nu ir paudusi kaut kad kādā no lietām savas atsevišķās domas, vai arī kā tiesību zinātnieki ir veikuši publikācijas, tad, protams, ka viedokļu paušana nevar būt pamats noraidījuma izteikšanai.

Un atkal mēs atgriežamies pie tā, ka šajā situācijā, ja tiesnesis, iepazīstoties ar lietas materiāliem, konstatē, ka tomēr kaut kādā mērā viņa objektivitāte varētu tikt skarta, mēs atkal redzam iespēju procesā pieteikt atstatījumu sev un šādā veidā atrisināt problēmu.

Turklāt, ja paskatāmies pašu Civilprocesa likuma 464. panta regulējumu, tad papildus šim noraidījuma un atstatīšanas institūtam ir paredzēti ļoti skaidri instrumenti, kas arī citādāk ļauj nodrošināt tiesības uz taisnīgu tiesu. Un protams, šis institūts ir tātad triju tiesnešu viedoklis, kur likumdevējs ir noteicis nevis

balsu pārsvaru, ar kuru jāpieņem lēmums, bet katra viena atsevišķa tiesneša viedoklis par lietas apstākļiem, kas būtu skatāmi sēdē vai arī izvērtējami dziļāk skatot šo lietu, ir pamats rosināt kasācijas tiesvedību.

Nu un vēl viena lieta, kas varbūtās izskanēja, tie ir jautājumi saistībā ar lietas ierosināšanu pirmajā, otrajā un, protams, arī kasācijas instancē, un kas arī manā atzinumā nedaudz tika skarti, proti, ar šīm civilprocesuālajām tiesiskajām attiecībām, kurā brīdī šīs attiecības veidojas. Un te man gribas teikt, ka katrā instancē, rosinot noteiktu tiesvedību, ir diezgan būtiski saprast, vai veidosies civilprocesuālās tiesiskās attiecības, teiksim, pirmajai instancei iegūstot šo procesuālo stāvokli pusēm, apelācijas instancē atkal tātad savas procesuālās attiecības lietas dalībniekiem un apelācijas tiesai izvērtējot apelācijas sūdzībā norādītos pamatus un tas pats arī attiecināms uz kasācijas instances rīcības sēdi. Tātad, kamēr nav šis lēmums par tiesvedības ierosināšanu, mēs nevaram arī viennozīmīgi pateikt, ka ir izveidojušās noteiktās stadijas procesuālās attiecības starp tiesu un personām kā lietas dalībniekiem šajā procesā.

Nu, lūk. Un, ņemot vērā šos apsvērumus, es teiktu, ka pašlaik esošais regulējums normatīvais ir līdzīgs, kā tas ir arī gan Igaunijā, gan Lietuvā, paredzot šo vispārējo regulējumu procesā, kas ir pietiekams, lai to piemērotu arī citās stadijās, ja šāda nepieciešamība rodas. Un līdz ar to manā ieskatā, ka šajā situācijā 92. panta tvērums nav aizskarts.

I. Ziemele.

Jā, paldies, Oses kundze.

Tagad sekos tiesnešu jautājumi jums. Es došu vārdu uzreiz tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, Oses kundze, paldies par jūsu viedokli.

Man būtu jautājums, līdzīgi kā es esmu jautājis jau citām pieaicinātajām personām un lietas dalībniekiem.

Sakiet, lūdzu, vai tiesas objektivitāte var tikt vērtēta pēc atšķirīgiem standartiem atkarībā no lietu kategorijas? Tātad, vai tā ir civillieta, krimināllieta vai administratīvā lieta? Un ja var, tad kāpēc jūsuprāt iespējams atšķirīgi vērtēt?

D. Ose.

Mana atbilde noteikti ir, ka standartiem, objektivitātei ir jābūt līdzīgiem. Un šajā gadījumā tiesnesis kā amatpersona, lemjot viņam uzlikto pienākumu, izšķirt civiltiesisko strīdu ir tikpat nozīmīgs jautājums, kā lemjot administratīvā procesā noteiktus jautājumus un arī kriminālprocesā. Tātad es pat teiktu, ka par to, cik ir mērāma objektivitāte, šeit mēs nevaram diskutēt. Standartam objektivitātei tiesnesim ir jābūt vienādam, neatkarīgi no procesa.

G. Kusiņš.

Paldies. Kā mēs labi zinām, tad šajā tiesvedības ierosināšanas stadijā kolēģijai ir visnotaļ plaša kompetence, tā atšķiras no pirmās instances, no apelācijas instances, šinī gadījumā, rosinot lietu, tiek vērtēti konkrēti jautājumi.

Sakiet, lūdzu, vai tas, ka šeit tiesnešu kolēģijai ir piešķirta tik plaša kompetence, patlaban lietosim tādu vārdu... nu, šāda apjoma kompetence, nedod... neuzliek par pienākumu no 92. panta izrietošās tiesības aizsargāt jau šajā ierosināšanas stadijā – dot iespēju pieteikt noraidījumu?

D. Ose.

Kā jau teicu, šo noraidījumu būtu iespējams pieteikt, tas nav izslēgts un kā prakse rāda, tad šāda veida noraidījumi arī tiek pieteikti.

Bet procesā es uzskatu, ka mums nav nepieciešams atsevišķs noregulējums, kādā veidā un kārtībā šis jautājums tiktu izlemts. Pietiek ar to, ka gadījumā, ja šāda veida noraidījums tiek pieteikts noteiktiem tiesnešiem, ka šajā procesā var tikt pieņemts atbilstošs lēmums sastāva ietvaros.

G. Kusiņš.

Paldies. Vai no jūsu atbildes tad secināms, ka arī pārējos gadījumos, kad Civilprocesa likumā nav nekas noteikts, arī varētu tad izmantot šo Civilprocesa vispārīgo regulējumu? Teiksim, pie lietas ierosināšanas pirmajā instancē un kā?

D. Ose.

Tā, lūk, ir tā zināmā problēma, ka pie lietas ierosināšanas mēs pašlaik procesā neredzam, kurš ir tas tiesnesis, kas pieņems.. kas izlems šos jautājumus, vai attiecīgais dokuments, uz kura pamata pieņem lēmumu par lietas ierosināšanu noteiktā stadijā, tiek izlemts ar noteikta tiesneša lēmumu. Tas nav nevienā stadijā un nevienā tiesvedībā norādīts. Mēs kā lietas dalībnieki šo jautājumu varam redzēt un izzināt tikai tajā brīdī, kad lēmums par attiecīgo tiesvedību ir pieņemts vai nu pozitīvs vai nu negatīvs. Un tālāk jau process tamdēļ arī paredz nākamo soli, zinot par noteiktu personu, tiek lemts jau no lietas dalībnieku puses par nepieciešamību pieteikt noraidījumu vai arī nē. Kasācijas instancē, bez šaubām, attiecīgais senatoru loks ir vairāk vai mazāk zināms. Nejausības iespēja... nu, teiksim tā, ir kalkulējama zināmā veidā, taču pie noteiktiem apstākļiem, kā jau es iepriekš minēju, pat zinot senatoru sastāvu kopumā, nebūtu pareizi pieteikt noraidījumu tiem tiesnešiem, kuri faktiski par attiecīgo jautājumu lēmumus nepieņem. Protams, ka kasācijas instances uzdevumi ir nedaudz citādāki nekā pirmajā instancē un apelācijas instancē, un lemjamo jautājumu loks, bez šaubām, ir plašāks, ņemot vērā, ka šajā gadījumā ir jāizlemj diezgan būtiski jautājumi gan par pušu sniegto argumentāciju kasācijas sūdzībā, gan par apstākļiem, kamdēļ kasācijas sūdzība tiek iesniegta, kur varētu tikt arī saskatīti tādi elementi, kas vērsti uz jautājumu pēc būtības izlemšanai.

G. Kusiņš.

Jā, paldies. Un tad... saki, lūdzu, kāds jūsu viedoklis tad... Ar kādu nolūku tad, ja mēs raugāties uz Civilprocesa likuma pašreizējo regulējumu, kādu loģiku varētu saskatīt Saeimas rīcībā, ja atšķirīgi tiek regulēts tad, kad šo noraidījumu pieteikt var, bet tad, kad šo noraidījumu pieteikt nevar, tad tas nav

uzrakstīts, bet tas ir saprotams tikai no Civilprocesa likuma vispārīgās daļas. Kāpēc tad daudzos gadījumos tas ir tik detalizēti ar termiņiem, ar iespēju noskaidrot cita lietas dalībnieka viedokli, bet šeit nav nekā. Vai uz šo jautājumu atbilde “jā” vai “nē” varētu ietekmēt arī tas, ka personai ir jāzina savas tiesības šinī gadījumā Satversmes 90. panta tvērums? Paldies.

D. Ose.

Nedomāju vis, ka šajā kontekstā vajadzētu šo jautājumu skatīt un vērtēt šīs lietas ietvaros. Bet tas, ko jūs jautājat, ja es pareizi sapratu, tad runa ir par to, vai lietas dalībniekam ir jāzina savas tiesības jau sākotnēji, vai viņš drīkst vai nedrīkst noteiktu noraidījumu... Tā ir?

G. Kusiņš.

Nē, mans jautājums bija... Raugoties uz šo normatīvo regulējumu, jūs arī teicāt, ka, jūsuprāt, tā problēma nav normatīvais regulējums, bet gan darba organizācija. Tad, ja mēs raugāmies uz normatīvo regulējumu Civilprocesa likumā, tad mēs varam redzēt, ka citās stadijās noraidījuma institūts ir reglamentēts visnotaļ detalizēti – gan ar termiņiem, gan ar iespējām uzzināt cita lietas dalībnieka viedokli. Šeit 464. pantā tas tā nav. Vai, jūsuprāt, pie tādiem apstākļiem persona varēja saprast, ka viņai ir tiesības izmantot noraidījuma institūtu?

D. Ose.

Jā, paldies. Sapratu jūsu jautājumu.

Principā tas, kas ir regulēts vispārējā daļā, protams, ir piemērojams un attiecināms uz visu civilprocesu, tas ir vispārējais noteikums, bet, protams, vai viņa varēja saprast visos gadījumos? Es teiktu, ka nē. Nevarētu gan zināt un saprast tā vienkāršā iemesla dēļ, ka šī prakse par noraidījuma pieteikšanu kasācijas instancē faktiski tapa zināma vairāk vai mazāk publiski tikai šīs lietas ietvaros. Līdz tam tā netika nekur publiskota un tā kā problēma netika apskatīta

ne konferencēs, ne darba grupās, ne arī tātad šī problēma tiktu vērtēta iepriekš. Tātad līdz ar to... jā...

G. Kusiņš.

Jā. paldies. Tad vēl jautājums. Vai es pareizi sapratu jūsu atbildi, ka jūs uzskatāt, ka šāda noraidījuma pieteikšana kasācijas sūdzībā, ka vēl nemaz nav zināms kolēģijas sastāvs, tad tas patiesībā nebūtu noraidījuma tiesību izmantošana.

D. Ose.

Es teiktu, ka tas ir nepareizs brīdis, kā pieteikt noraidījumu nezināmam šo tiesnešu lokam, kas izskatīs lietu, jo var palikt neatbildēts jautājums, ko darīt ar šo pieteikto noraidījumu tam tiesnesim, kurš nav attiecīgās sastāvā un par kuru tad šis lēmums no attiecīgo tiesnešu sastāva nav pieņemts. Ko darīt ar šo pieteikto noraidījumu? Jo noraidījums kā tāds procesuāli ir pieteikts. Vai tam ir juridiskas sekas?

G. Kusiņš.

Un tad sakiet, lūdzu, ja mēs tā modelējam situāciju. Ja kasators savā kasācijas sūdzībā to nenorāda, šī lieta nonāk rīcības sēdē un trīs tiesnešu lēmums... viens tiesnesis uzskata, ka jārosina un lieta tiek ierosināta. Cits lietas dalībnieks saņem šo lēmumu un pirmoreiz uzzina šo rīcības sēdes sastāvu, un viņš ir neapmierināts ar kāda tiesneša esamību šajā sastāvā, jo viņš uzskata, ka viņam ir, viņaprāt, objektīvi iebildumi par to, ka šis tiesnesis izlemj. Kā šajā gadījumā šī cita persona varētu rīkoties?

D. Ose.

Ja ir ierosināta jau šī tiesvedība, kā var saprast no jūsu teiktā, tad procesuāli šis jautājums jau ir atrisināts. Tikko notiek lietas izskatīšana, tā uzreiz ir iespējams pieteikt noraidījumu.

G. Kusiņš.

Un tas nozīmē, ka tad izveidojas atšķirīgas noraidījuma tiesību pieņemšanas iespējas kasatoram un citam lietas dalībniekam?

D. Ose.

Es domāju, ka nē. Šajā gadījumā atšķirīgi pamati noteikti nevar būt, jo pamats visos gadījumos noraidījuma pieteikšanai ir objektīvie iemesli.

G. Kusiņš.

Mans piemērs bija uz situāciju, kad kasācijas sūdzībā tas ir vai nav noraidīts, bet šinī gadījumā vairāk no šī cita lietas dalībnieka skatupunkta. Kā viņš varētu šinī gadījumā šajā stadijā pirms lietas ierosināšanas izteikt savu viedokli, ja viņš neiesniedz... ja viņu apmierina apelācijas instances spriedums.

D. Ose.

Šajā gadījumā tā tad jautājums ir, vai procesuāli viņam ir iespēja izteikties. Un kā mēs saprotam, tad šajā gadījumā process to neparedz iztaujāt visus lietas dalībniekus, un tas arī nebūtu lietderīgi, ņemot vērā stadijas uzdevumus, proti, tas, ko kasācijas instances tiesneši rīcības sēdē lemj. Tiek izlemts jautājums par kasācijas sūdzībā norādīto argumentu pamatotību un tālāko izvērtēšanas nepieciešamību saistībā arī ar judikatūras veidošanu.

G. Kusiņš.

Mans jautājums bija vairāk saistībā ar jūsu pieminēto civilprocesa vispārīgo regulējumu, kur parasti pie pieteiktā noraidījuma noskaidro citu lietas dalībnieku viedokli. Vai šajā stadijā ir iespējams noskaidrot citu lietas dalībnieku viedokli, ja mēs runājam par kasācijas tiesvedības ierosināšanu?

D. Ose.

Redziet, attiecībā uz citu dalībnieku viedokli Civilprocesa likums šādu procesuālu darbību paredz, skatot lietu pēc būtības tiesas sēdes ietvaros. Rakstveida procesā attiecīgie lietas dalībnieki tiek informēti par tiesnesi pēc tam, kad ir ierosināta noteiktā tiesvedībā lieta, kas ļauj viņiem pēc šīs ierosināšanas izteikt šo viedokli. Bet līdz ierosināšanai procesuāli šāda darbība nav paredzēta nevienā instancē.

G. Kusiņš.

Un ja šeit mēs redzam, ka lietas dalībniekam ir iebildumi? Viņš uzskata kaut kādu sev zināmu iemeslu dēļ, ka kāds no šiem trim lēmuma pieņēmumiem rīcības sēdes tiesnešiem viņaprāt... viņam pastāv šaubas par objektivitāti. Tātad, jūsuprāt, to varētu izteikt jau izskatot lietu pēc būtības? Bet vai ir iespējamās tādas situācijas, ka vienmēr tas tiesnesis būs tās tiesas sastāvā, kas izskatīs lietu pēc būtības?

D. Ose.

Nu, tad tādā gadījumā vienmēr ir tas pretjautājums: cik nozīmīgi tajā brīdī, kad tiek lemts jautājums par civillietas ierosināšanu kasācijas tiesvedībā, ir citu dalībnieku viedoklis, ja procesuāli attiecīgā stadijā paredz vērtēt kasācijas sūdzībā norādītos argumentus. Mēs pat nevērtējam paskaidrojumus, ko sniedz pretējā puse šī procesa ietvaros. Ir runa tikai par kasācijas sūdzības iesniedzēju.

G. Kusiņš.

Un tad man jautājums vēl... iespējams, varēsiet sniegt kādu viedokli lietas izskatīšanas laikā izskanēja un arī ir tādi prakses gadījumi, kad pēc lietas ierosināšanas personas vērsas un izsaka tādas... nevis noraidījumus, bet nu ka viņi pirmo reizi uzzina sastāvu... un esošā prakse ir mēģināt izmantot jaunatklātu apstākļu institūtu. Vai jūs varat dot savu kā zinātnieces viedokli par šo...? Cik tas ir pamatots un cik tas ir efektīvs līdzeklis?

D. Ose.

Nu, šis ir viens no instrumentiem, ko procesā ir iespējams izmantot, lai kaut kādu apstākli, kas varēja ietekmēt lietas iznākumu pēc būtības, varētu vērtēt, skatīt atkārtoti. Šis būtu pieņemamais instruments tiem gadījumiem, kad pēc tam tapa zināmi tie apstākļi, kas nebija sākotnēji zināmi un iegūstami.

G. Kusiņš.

Jā. Un pats pēdējais jautājums, lai tikai precizētu jūsu pozīciju. Tātad jūs uzskatāt, ka šinī gadījumā kasācijas sūdzības iesniedzējs ir tiesīgs izmantot noraidījuma tiesību un no tā var secināt, ka... un vai no tā var secināt, ka šie pārējie līdzekļi tiesas objektivitātes nodrošināšanai jūsuprāt nav pietiekoši?

D. Ose.

Nu, es teiktu, ka pārējie līdzekļi objektivitātes nodrošināšanai viennozīmīgi ir pietiekami. To es teicu arī pašā sākumā, vērtējot 464. pantā ietvertos instrumentus. Vai šajā gadījumā izlemjot jautājumu par ierosināšanu, kasācijas tiesvedības ierosināšanu, būtu tiešām jāpiesaka noraidījums, iespējams, jo prakse to norāda, ka šādi gadījumi būtu pieļaujami, taču viennozīmīgi es palieku pie sava viedokļa, ka nepieciešams vienmēr ir zināt konkrēti, kuram tiesnesim ir iespējams šo noraidījumu pieteikt un šādā veidā saprast, cik tas ir argumentēts un pamatots.

G. Kusiņš.

Tātad jūs uzskatāt, ka šie pārējie līdzekļi ir pietiekoši, lai nodrošinātu objektivitātes prasības, kas izriet no 92. panta? Vai es pareizi sapratu? Un noraidījuma institūts pat nav nepieciešams?

D. Ose.

Tas nebūtu šajā gadījumā primārs, jo šo jautājumu par noraidījumu mēs redzam ļoti skaisti noregulētu vēlākajā procesuālajā stadijā tad, kad šī tiesvedība ir ierosināta.

G. Kusiņš.

Un ja jūs sakāt, ka tas... šis noraidījuma tiesību... ne noraidījumu tiesību... vai tas, ka kasators šo norāda, tas var dot ziņu arī kādam tiesnesim kaut kādos netipiskos gadījumos pašam atstatīties? Vai tad tas neliecina par to, ka var būt tādi gadījumi, kad ir šaubas par objektivitāti un tiesnesis to nezina un pats tiesnesis, to uzzinot, vai arī, ja viņš to nezina, tad viņam var pieteikt noraidījumu?

D. Ose.

Redziet, šaubas par objektivitāti vienmēr būs tai pusei, kas kādreiz procesā kaut kur ir zaudējusi. Un līdz ar to tas ir tas subjektīvais viedoklis, ko bieži vien personas, lietas dalībnieki, pauž. Bet cik tam ir objektīvs pamats, it īpaši, ja mēs runājam par noraidījuma pieteikšanu. Es gribētu teikt, ka šajā procesa stadijā vērtējot to, vai tiesnesis būs objektīvs vai nebūs objektīvs vērtējot argumentus, kas ir iekļauti kasācijas sūdzībā, nu tas nebūtu tik ļoti pamatoti.

G. Kusiņš.

Jā. Un pats pēdējais jautājums. Sakiet, lūdzu, šeit jau izskanēja dažādi apzīmējumi šim noraidījuma institūtam. Vai var būt dažādi noraidījuma institūti: klasiski un neklasiski, tipiski un netipiski tiesas sastāvam vai ne tiesas sastāvam?

D. Ose.

Noraidījuma institūts šādā veidā nebūtu jāklasificē. Jebkurā situācijā tādad, kā jau teicu, mums likums tomēr ļoti skaidri pasaka subjektīvos iemeslus un objektīvos iemeslus. Tie nav ne tipiski, ne netipiski. Subjektīvo iemeslu vienmēr izvērtēs pats tiesnesis caur atstatīšanās institūtu. Objektīvo iemeslu izvērtēs ar noraidījuma institūtu, un šajā gadījumā katram tiesnesim pieteiktajam noraidījumam ir jābūt pamatotam un objektīvam nevis tikai izskata pēc.

Es šeit gribētu nedaudz varbūt arī aizskart vēl citu jautājumu. Ja lietas dalībnieks ir pieteicis noraidījumu tiesnesim nepamatoti tikai skata pēc, tad šis gadījums var būt saistīts ar 73.¹ pantā norādīto godprātīgo tiesību izmantošanu, jo jebkurā situācijā tiek izmantoti arī šie tiesas resursi jautājuma izlemšanai, kas

prasa laiku, lai šo lēmumu izlemtu, kas prasa varbūtās izvērtējumu tam, kādi ir izteikti argumenti, kamdēļ tiesnesim tiek pieteikts noraidījums. Tā kā lielā mērā nepietiekami pamatots un skata pēc iesniegts noraidījums ir negodprātīga procesā paredzēto tiesību izmantošana. Tamdēļ arī ļoti svarīgs zināt, kuram tiesnesim, kāds ir šis objektīvais iemesls pieteikt noraidījumu.

G. Kusiņš.

Nu, bet mūsu izskatāmajā lietā taču viņi tieši nezina, kam pieteikt noraidījumu un tā prakse ir izveidojusies, ka tos noraidījumus piesaka nu tā... kas varētu skatīt...

D. Ose.

Pareizi. Tieši tamdēļ es arī vēlējos norādīt, ka faktiski problēma ir nevis procesuālajā regulējumā, bet darba organizācijā, kādā veidā personas var zināt, kurš ir tas tiesnesis, kas lēmumu pieņems un vai tajā brīdī ir lietderīgi šo jautājumu arī lemt saistībā ar noraidījumu.

G. Kusiņš.

Bet kāpēc tad pie citiem gadījumiem, kad Civilprocesa likums reglamentē noraidījumu, ir skaidri lietas dalībniekiem paziņot tiesas sastāvu un tad viņi šīs tiesības jēgpilni var izmantot. Bet šajā 464. pantā un šajā stadijā vispār tas nav. Vai, jūsprāt, tas liecina, ka nevajag nemaz? Ka nevajag zināt tiesas sastāvu?

D. Ose.

To var zināt, ja tāda iespēja pastāv zināt. Taču, pie norādītajiem apstākļiem mēs arī nekad, kā jau teicu, nejaušības principa ietvaros, nezināsim arī pirmajā instancē, kas būs tiesnesis, kas rosina lietu, kurš izlems šos jautājumus. Tāpatās arī apelācijas instancē mēs nezinām. Un uzzinām to tikai pēc tam, kad jau šīs procesuālās attiecības nodibinās caur ierosinātu tiesvedību.

G. Kusiņš.

Jā. Paldies, paldies par atbildēm uz maniem daudzajiem jautājumiem. Paldies.

I. Ziemele.

Tā, paldies tiesnesim Kusiņam. Tiesnesis Aldis Laviņš.

A. Laviņš.

Jā, labdien. Paldies par sniegto viedokli. Būs daži jautājumi.

Sākšu ar jautājumu... ar šo aspektu, ko nupat pieminējāt, kad salīdzinājāt tiesvedības ierosināšanas stadiju pirmās instances tiesā. Pēc nejausības principa, lietas dalībnieki nezina, kurš būs tiesnesis, kas šo jautājumu izlems un tāpat arī kasācijas instances tiesā.

Vai nesaskatāt būtisku atšķirību tomēr kasācijas instances tiesvedības stadijā, jo, ja šīs divas procesuālās stadijas salīdzina, tad pēc lietas ierosināšanas jau tiek veiktas principā visas lietas procesuālās darbības un lietas dalībnieki var pilnvērtīgi izmantot savas tiesības pieteikt noraidījumu tiesnesim. Savukārt kasācijas instances tiesā pieņemot lēmumu rīcības sēdē par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību, tiesvedība ir noslēgusies. Kādas iespējas lietas dalībniekam ir pieteikt noraidījumu tiesnesim pēc tam, kad ir pieņemts lēmums par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību? Es šo jautājumu nesapratu. Vai šeit ir līdzības šīm ierosināšanas stadijām vai tur ir kardināla atšķirība tomēr?

D. Ose.

Es tikai gribētu teikt, ka ir līdzīgās darbības un, bez šaubām, atšķirīgās. Jā. Līdzīgās mēs pieņemam procesuālo lēmumu par noteiktu jautājumu izlemšanu – ierosināt šo tiesvedību. Bet atšķirīgās ir tie jautājumi, kas katrā šajā tiesību instancē ir noteikti jāizlemj kā attiecīgās stadijas uzdevums. Un ja mēs skatāmies tieši kasācijas rīcības sēdes uzdevumu, šeit bez šaubām mēs redzam... jā, šo iespēju pieņemt šo nepārsūdzamo galīgo lēmumu, bet, protams, arī ir jāskatās šīs rīcības sēdes, tādā gadījumā tas pamatuzdevums un šis

pamatuzdevums ir aizsargāt tiešām šīs publiski tiesiskās intereses vairāk. Un tāpat līdz ar to jautājums ir vērtējams, kas tieši kasācijas instancē rīcības sēdē no pieņemamajiem jautājumiem ir tik būtisks, ka viena tiesneša viedoklis ierosināt vai neierosināt kasācijas tiesvedību, tāpat šajā gadījumā varētu ietekmēt procesu. Mēs runājam par to, ka viens tiesnesis var radīt pozitīvās sekas. Tā procesuālā instrumenta iestrāde jau pastāv, lai pasargātu tieši no tā, kāpēc šis lēmums nav pārsūdzams.

A. Laviņš.

Jā. Paldies.

Un nākamais jautājums par 92. panta tvērumu. Sakiet, lūdzu, vērtējot vai normatīvā regulējuma atbilstību Satversmes 92. pantam vai arī vienas atsevišķas amatpersonas rīcības atbilstību objektīvas tiesas standartiem vienmēr ir jāizvērtē abi tiesību uz objektīvu tiesu testa elementi – gan subjektīvais, gan objektīvais? Jūsprāt.

D. Ose.

Nu, šeit es noteikti gribu pateikt, ka, vērtējot objektīvo, nekad nebūs izslēgts arī subjektīvais elements. Subjektīvais elements vienmēr pastāvēs un ietekmēs objektīvā elementa pastāvēšanu.

A. Laviņš.

Es šo nākamo jautājumu esmu uzdevis arī vairākām pieaicinātajām personām. Sakiet, lūdzu, noraidījuma institūts.... Vairāk ir saistīts ar šo subjektīvo aspektu vai objektīvo aspektu tiesību uz objektīvu tiesu tvērumā?

D. Ose.

Tāpat, ja skatām tiesu praksi, tad šajā gadījumā es teiktu, ka liels procents noraidījumu ir balstīts nevis uz objektīvo elementu, bet tieši uz subjektīvo elementu, ko lietas dalībnieks pauž. Objektīvo elementu vērtējot, nereti mēs jau problēma atrisinām un redzam procesuāli ar atstatīšanās institūtu. Tiesnesim

pašam profesionāli vērtējot savas zināšanas, spējas un ietekmi ir iespējams šo problēmu atrisināt procesuāli noteiktajā stadijā.

A. Laviņš.

Paldies. Tad nākamo jautājumu, ko es šajā jautājumu blokā vēlos uzdot, ir tāds, ka visupirms es norādīšu atziņu no Satversmes tiesas judikatūras attiecībā uz šā objektīvā aspekta izpratni. Tātad, no objektīvā aspekta viedokļa raugoties, normatīvajam regulējumam jāsniedz pietiekamas garantijas tam, lai izslēgtu jebkādas lietas dalībnieku vai sabiedrības pamatotas šaubas par tiesas objektivitāti.

Sakiet, lūdzu, vai atstatīšanās institūts spēj pilnībā īstenot to, ka tiek novērstas lietas dalībnieka šaubas par vienu... nu, es nezinu, vai viena vai visu trīs tiesnešu, kas lemj rīcības sēdē jautājumu par kasācijas tiesvedības ierosināšanu. Jūsaprāt?

D. Ose.

Jā. Tātad attiecībā uz lietas dalībnieka šaubām. Protams, ka nē. Lietas dalībniekam subjektīvi vērtējot, šīs šaubas var pastāvēt vienmēr, taču mums ir jāvērtē objektīvi noteiktie apstākļi, ka tiesnesis, kā amatpersona, ir spējis izvērtēt šo objektīvo apstākļu pastāvēšanu un sevi atstatīt, ja tas ir nepieciešams.

A. Laviņš.

Paldies. Jūs teicāt, ka pilnībā atstatīšanās institūts nespēj šo īstenot, ko pieprasa objektīvais kritērijs... objektīvais aspekts. Sakiet, lūdzu, kas tad būtu vēl tie citi instrumenti, kas pilnībā īstenotu tiesību uz objektīvu tiesu objektīvā aspekta īstenošanos?

D. Ose.

Tieši šajā ierosināšanas stadijā es teiktu, ka tātad te mēs nevaram pilnībā paļauties tādā gadījumā uz šo tvērumu, ka subjektam ir tiesības pieteikt

noraidījumu... tas, ko gribētos redzēt vienmēr vērtējot šo objektīvo iemeslu, kāpēc, teiksim, tiesnesis nevarētu tālāk skatīt šo lietu.

Bet manā skatījumā... šis varbūt ierosināšanas brīdis rīcības sēdē nebūtu tas, kur vienmēr būtu vērtējams arī šis noraidījums, kā jau teicu. Manā skatījumā tā tad neskatot šo jautājumu pēc būtības vai nezinot tik dziļi visus procesuālos paredzētos noteikumus izlemšanai, būtu jāpiesaka tiešām noraidījums tiesnesim, jo mēs runājam par augstas kvalifikācijas tiesnešiem, mēs runājam par zinātniekiem, mēs runājam par personām, kuras ir gana kompetentas izlemt un izvērtēt šos apstākļus, kāpēc būtu rosināma vai nerodināma kasācijas tiesvedība.

Un tālāk jau mēs šo aspektu redzam kā nākamo soli, kur lietas dalībniekam būtu iespējams procesuālās ekonomijas principa ietvaros arī izteikt savu viedokli, kāpēc objektīvi iemesli ir tāda, ka attiecīgais tiesnesis nevar skatīt šo lietu, kāpēc viņam tika pieteikts šis noraidījums.

A. Laviņš.

Jā, labi. Nākamais jautājums ir saistīts ar likuma "Par tiesu varu" 14. panta izpratni. Šā panta nosaukums ir "Tiesneša noraidījums". Pirmajā daļā tiek runāts par to, ka, ja tiesnesis ir ieinteresēts, viņš nedrīkst skatīt lietu un pašam sevi jāatstata. Turpinot, nākamajās daļās ir regulējums, ka, ja tiesnesis nav sevi atstājis, personas, kas piedalās lietā, var pieteikt noraidījumu tiesnesim. Šis principiālais jumta likuma regulējums, kam, jāteic tā, ir sava veida principi tajā ietverti. Es tāpat to formulētu. Kā tas gūs izpausmi kasācijas tiesvedības ierosināšanas stadijā civilprocesā?

D. Ose.

Jā. Ierosināšanas stadijā tā tad jautājums ir: kurā brīdī tad lietas dalībnieks varēs pieteikt šo noraidījumu un jautājums ir, vai šajā gadījumā mēs runājam par kasācijas instances dalībnieku? Vai par lietas dalībnieku lietā? Tā tad, līdz ar to mēs runāt varam tikai par to, vai personai pirmajā instancē iegūstot savu procesuālo stāvokli, turpinot saglabāt šo procesuālo stāvokli, visās tiesu instancēs ir nodrošināmi vienādi aizsardzības līdzekļi pēc lietas dalībnieka

statusa – prasītājs/atbildētājs vai trešā persona varbūt – vai arī, kurā brīdī šim apjomam ir jābūt atšķirīgam, nodrošinot samērīgus līdzekļus, personai izmantot savas tiesības citā procesuālā stadijas posmā.

A. Laviņš.

Jā, paldies. Jūs minējāt, ka tiesas un tiesnešu objektivitātes prasības no procesa uz procesu nedrīkst būt atšķirīgas. Tām jābūt vienādām.

Sakiet, lūdzu, Kriminālprocesa likumā pavisam nesen, nu, ja to var nesen... 2018. gada oktobris... relatīvi nesen, sauksim to tā. Likumdevējs Kriminālprocesa likumā ir izdarījis grozījumus, kurā skaidri 573. pantā ir minēts: personai, kura iesniegusi sūdzību vai protestu, kā arī personai, kuras tiesības un intereses aizskar sūdzība vai protests, paziņo tiesas sastāvu un to, kad tiks lemts par kasācijas tiesvedības ierosināšanu, jau šajā stadijā izskaidrojot tiesības 7 dienu laikā pieteikt noraidījumu. Ņemot vērā, ka Civilprocesa likumā ne vispārīgajā nodaļā pants, kas regulē noraidījumu un tiesneša atstāšanos, ne arī kasācijas tiesvedības stadijā šie panti, kas regulē šos atsevišķos jautājumus, nav grozīti. Vai relatīvi nesen veiktie grozījumi Kriminālprocesa likumā norāda uz tādu kā sava veida vektoru, uz kuru virzās likumdevējs, lai efektīvi nodrošinātu lietas dalībniekiem tiesības uz objektīvu tiesu vienādā standartā visos procesos.

Kā jūs to vērtējat?

D. Ose.

Es neteiktu, ka tas ir vienāds standarts visos procesos objektivitātei. Es teiktu, ka tas ir procesuālais instruments, ko likumdevējs šajā gadījumā ir lietas dalībniekam piešķīris, bet jautājums ir, vai šajā gadījumā tam ir pamats civilprocesā. Un man šķiet, ka šajā gadījumā ir jāskatās pēc ļoti vienkārša apstākļa: civillietā civilprocesa dalībnieki atrodas diezgan dažādos varbūtās pat reģionos, pat ārvalstīs un vai mēs varam teikt, ka septiņās dienās kaut kur iespējams paziņot? Es teiktu, ka Civilprocesa likuma 56. pants paredz šo paziņošanas instrumentu darīt zināmu, bet ārvalstīs esošām personām šis termiņš paziņošanai ir ārkārtīgi ilgs, un tas nozīmē tikai to, ka pie noteiktiem apstākļiem

ir novilcināta lietas izskatīšana, jo jā sagaida atbilde par to, vai attiecīgais paziņojums ir izsniegts, tātad tas novilcinās pašu procesu, kas būtu nesamērīgi civilprocesā.

A. Laviņš.

Sakiet, lūdzu, un informācijas ievietošana Augstākās tiesas mājaslapā par to, kad notiks rīcības sēde un kuri būs tie tiesneši... tas būtu... nu, jāsaka tā... noteiktu procesuālo principu vai Satversmes prasību tiesībām tikt uz klausītam pārkāpums, jūsuprāt?

D. Ose.

Nē, noteikti nē. Bet tas nebūtu procesuāli regulējams ar normatīvo aktu likuma līmenī. Kā jau teicu, tas ir jautājums par darba organizāciju.

A. Laviņš.

Oses kundze, paldies jums par sniegtajām atbildēm un pateicos par iespēju jums uzdot jautājumus.

I. Ziemele.

Jā, paldies tiesnesim Laviņam. Tiesnešiem vēl kādi jautājumi? Šobrīd tiesnešiem nav.

Jonāna kungs, jums ir iespēja uzdot jautājumus Oses kundzei. Lūdzu!

O. Jonāns.

Paldies, godātā tiesa. Man būs viens jautājums.

Godātā Oses kundze, jūs norādījāt, ka, lai uzzinātu tiesas sastāvu, tātad šajā kasācijas tiesvedības ierosināšanas stadijā pēc kasācijas sūdzības iesniegšanas, kā es saprotu. Tad pie apstākļiem, kad Civilprocesa likumā nav paredzētas tiesas pienākums paziņot kasatoram par tiesas sastāvu, kā var uzzināt šo tiesas sastāvu pa tiesnešiem, kuri skatīs tātad, piemēram, manu kasācijas sūdzību?

D. Ose.

Šķiet, ka jūs nepilnīgi uztvērāt manu teikto. Mēs nerunājam par to, ka rīcības sēdē varētu būt kaut kāda šāda informācija pašlaik pieejama. Tas nebija ne jautājumos, ne atbildēs. Tas, ko es teicu, ka tajā brīdī, kad ir pieņemts lēmums, tad mēs uzzinām par attiecīgo sastāvu. Nevis pirms.

O. Jonāns.

Paldies par atbildi.

I. Ziemele.

Paldies par jautājumu un atbildi. Es sapratu, Jonāna kungs, kas tas jums...

O. Jonāns.

Jā, tas man ir viss.

I. Ziemele.

Paldies jums.

Tā... Stupina kungs, jums arī ir iespēja uzdot jautājumus.

A. Stupins.

Jautājumu nebūs. Paldies.

I. Ziemele.

Jā, paldies. Tātad paldies arī lietas dalībniekiem par ietaupīto laiku.

Oses kundze, paldies par dalību tiesas sēdē tiešsaistes režīmā un lai jums ir jauka pēcpusdiena.

Un tagad atbilstoši tiesas lemtajam... jā, es gribētu aicināt tātad ieaicināto personu Jāni Lapsu, kurš jau ir pieslēdzies... Labdien... un es attiecīgi vēlētos atkal apliecināt lietas dalībniekiem, ka tiesa ir pārliecinājusies par Lapsas kunga personu un mums ir lietā pieejams arī viņa personas apliecinātais dokuments.

Tā, Lapsas kungs, ir ļoti daudz dzirdēts. Varbūt tieši uz ko jūs gribētu nokoncentrēties šajā stāstā. Lūdzu!

J. Lapsa.

Labdien. Paldies par iespēju sniegt viedokli. Tātad es jau esmu sniedzis rakstveidā viedokli, es tiešām varbūt to visu neatkārtošu. Domāju, ka gan tiesnešiem, gan arī pārējiem procesa dalībniekiem tas viss ir zināms.

Jāsaka, ka tiešām tiesnesis Laviņš jau mazliet atzīmēja to attiecībā par Tieslietu ministrijas sniegto viedokli, ka ir parādījusies zināma elastība un jāsaaka, ka arī es savā viedoklī esmu norādījis, ka tiesības attīstās un arī..... tāpatās arī viedoklis.

Un protams, kolēģe Ose jau arī teica, ka kaut kādas lietas mēs uzzinām tagad, un protams, ka tas viedoklis mazliet var mainīties, bet nu kopumā jau šis viedoklis paliek. Tā kā pamatā par to es neatkārtošos.

Uzsvēršu vēl varbūt tikai to, ka tiešām kasācijas instances tiesa tātad... kā mēs saprotam, tātad neskata lietu pēc būtības, nevērtē šos te pierādījumus, bet risina šos te materiālos un procesuālo tiesību normas pārkāpumus, veido šo te vienvērdīgo judikatūru, tāds ir tas mērķis un primārās šajā procesa stadijā ir šīs publiski tiesiskās līnijas.

Attiecībā par rīcības sēdi. Tātad to, ka rīcības sēdē ir trīs tiesnesi jeb senatori, tā tiek nodrošināts šis te koleģialitātes princips un, kā mēs zinām, tad tikai ja kaut viens tiesnesis pasaka, ka ir jāievēro kasācijas tiesvedība, tad arī tiek ierosināta, savukārt vienbalsīgi, nevis tikai tad, kad atsaka ierosināt.

Attiecībā par šo te noraidījumu, ka viņš nav šajā 464. pantā un šeit mēs runājam gan šodien, gan iepriekšējā tiesas sēdē pagājušonedēļ, par to, ka arī citi procesi, tātad jāizšķir vairāki šie procesi. Civilprocess, administratīvais process, kriminālprocess un arī administratīvo pārkāpumu process... tā varētu precizēt. Un kāpēc kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu šajā procesā tur var būt šis te noraidījuma institūts ir pieļaujams, vai skaidri un gaiši pateikts, tātad arī to jau Satversmes tiesa ir norādījusi, un es savā viedoklī esmu minējis attiecībā par to, ka tiešām šeit tiek aizskartas cilvēku pamattiesības un, tur valsts vairāk

ietekmē šo te privātpersonu, atšķirībā no civilprocesa, kur varbūt ir šie te prāvnieki un šīs te privāttiesiskās intereses.

Un savā viedoklī es arī norādīju attiecībā par pašatstatīšanās institūtu, un arī tas saskanēja arī ar iepriekš Satversmes tiesā paustajām domām, ka noraidījuma institūts ir pakārtots tiesnešu pienākumam pašatstatīties un, ka tam visam pamatā tomēr šīs te augstās tiesneša kvalifikācijas prasības gan profesionalitātes, gan arī morāles ziņā.

Un es arī biju viedoklī norādījis arī uz Satversmes tiesu, ka Satversmes tiesā ir noteikts konkrēti, ka nevar pieteikt noraidījumu. Un arī biju norādījis to Saeimas stenogrammu, kur šie te jautājumi tika risināti. Un tāvad Satversmes tiesas šajā te likumā ir teikts, ka nevar... tāvad ir šī imperatīvā norma un savukārt Civilprocesā šādas imperatīvās normas 464. panta normā viņas nav. Līdz ar to es tālāk mēģināšu attīstīt šo te ideju par to, kā ir ar šo pašatstatīšanos un ar noraidījumu, kā ir Civilprocesā un kā vajadzētu būt un kā arī pieminot mazliet to, ko es esmu papildus skatījis arī šo te citu valstu kārtību.

Tāvad, ja mēs runājam par atstatīšanos un par noraidījumiem, tad šeit būtu jāizšķir šīs te divas lietas vai divi varianti. Tāvad viens gadījums, ja tiesnesis pats atstatās, ja viņš neatstatās, tad viņam var tikt pieteikts noraidījums. Savukārt otrs gadījums ir, ka tiesnesis nezina, ka viņam varbūt būtu iespēja kaut kāda... vai vajadzība atstatīties, bet procesa dalībnieki sniedz informāciju un tad tiesnesis lemj par atstatīšanos un tikai tad lemj par noraidījumu. Un tas kopā, tāvad ja mēs skatāmies Civilprocesa likuma 19. pantu, un arī turpmākie 20. un 21. pants kopsakarā arī ar puses procesuālajām tiesībām. Puses procesuālās tiesības, kas ir minētas arī Civilprocesa likuma 464. pantā, noteic, ka puses var pieteikt noraidījumus. Man gan gribētos tādā ideālā Civilprocesa likumā, lai tas tomēr būtu tāds, ka no sākuma nevis piesaka noraidījumu, bet no sākuma sniedz šo te informāciju par kaut kādiem šiem te apstākļiem, kas ir pamats atstatīšanai un noraidīšanai, jo savukārt, ja uzreiz piesaka noraidījumu, tad it kā varētu teikt, ka izslēdz šo te tiesneša paša vēlmi vai iespēju atstatīties. Tas būtu attiecībā par šo.

Un, kā jau, nu, tiešām mēs tikai tiesas procesa laikā noskaidrojām, ka arī šī te prakse ir Augstākajā tiesā, ka viņa lemj par šiem te noraidījumiem un arī

lemj par šo te pašatstatīšanos, tātad, kā mēs saprotam, tad Senāts šos te jautājumus šādā veidā risina, kad viņiem arī tiek pieteikti noraidījumi.

Attiecībā par to, ko kolēģis Krūmiņš un arī tiesnesis Aldis Laviņš minēja par šīm te blakus, mūsu valstīm tuvām... Arī nedaudz papētīju, tātad var teikt, ka gan Lietuvā, gan Igaunijā ir līdzīga situācija. Tātad Igaunijā patiešām, ja ir noraidīti konkrēti tiesneši, tur vienkārši rakstīts šī Augstākā tiesa. Lietuvas šajā Civilprocesā ir teikts, ka arī trīs tiesnešu kolēģija līdzīgi kā mums, ko priekšsēdētājs nozīmē.

Attiecībā par Lietuvu vēl var pieminēt, ka arī mazliet papētot un arī izdevās sazvanīties ar Lietuvas Augstāko tiesu, un tur bija teikts, ka arī šī te darba organizācija par to, kādi varētu būt iespējami šie te tiesneši, ir minēts viņu mājaslapā. Jāteic, ka mēs no sākumā to birojā nevarējām atrast angļu valodā, bet lietuviešu valodā pēc tam tomēr atradām šādu, kur tiešām ir iespējamie šie te tiesneši.

Un arī paskatījos arī šo te regulējumu arī Vācijas Civilprocesa *ordnung*. Arī tur konkrēti par kasācijas tiesvedību un par ierosināšanu nekādus noraidījuma institūtus neredzēju. Un tā kopējā vīzija... arī tas mans viedoklis, uz kā viņš varētu balstīties, ir uz to, ka pamatā pietiktu ar vispārējo regulējumu vispārīgā daļā tātad par šo atstatīšanos un par šo noraidījuma institūtiem un nebūtu it sevišķi jāuzsver katrā reizē, kur tad viņš mums Civilprocesa likumā pietiekami daudzās vietās ir minēti šie te institūti.

Tas būtu attiecībā par to.

Tātad vēl par šo te tiesnešu, kā jau es minēju... par to kvalifikāciju... par augstajām gan profesionālām, gan morāles šīm te pazīmēm. Nevajadzētu būt šaubu, ka tiesneši spriež lietas objektīvi. Un, ja mēs runājam tieši par šo te rīcības sēdi, tad man gribētos teikt, ka rīcības sēde kasācijas instancē, kad lemj šo jautājumu, vai nodot vai nenodot izskatīšanai, tātad ir šis te filtrs un ikviens tiesnesis, kas to lemj, ka viņiem vajadzētu skatīties šo te lietu, kā mēs skatītos un analizētu tiesas nolēmumu, proti, neskatās uz šiem vārdiem un uzvārdiem, lietas dalībniekiem, bet tiešām skatās, kāda ir šī te situācija, kādus argumentus izteicis kasators, kas ir pārkāpts vai nav pārkāpts, vai ir atbilstoši judikatūrai vai nav. Un

iespējams, ka varbūt kasācijas sūdzība neatbilst judikatūrai pašreizējai, bet, kā mēs zinām, arī judikatūra tiek un var tikt mainīta. Un līdz ar to arī šeit tiesnesis, kad viņš piedalās... viņam tomēr arī ir jāskatās uz šo lietu objektīvi.

Bieži vien ne tikai tiesnešiem, bet arī kaut kādās citās lietās, kā, piemēram, varbūt mazliet savādāku tādu piemēru mēģināšu ieskicēt, piemēram, arī advokatūrā, kad mēs skatāmies disciplinārlietu komisijā par kolēģiem, arī šeit šie jautājumi ir.

Mēs tur visi esam vairāk vai mazāk pazīstami, vai mēs spējam atstatīties, vai mēs varēsim objektīvi izskatīt to lietu, un, ja gadījumā mums nav nekāda pamata atstatīties, tad arī tiek jautāts, vai var pieteikt šo te noraidījumu.

Un saistībā ar šīm te situācijām, kad tiek pieteikti noraidījumi, jāsaka, ka šie te noraidījumi pamatā tiek pieteikti bieži vien ar ļoti subjektīvām lietām, proti, kādas ir bijušas domas vai kaut kādi citi spriedumi. Nevis objektīvi kaut kādi pamati, bet ļoti subjektīvi, par to jau arī kolēģe Ose runāja un var minēt kaut vai pavisam nesen Augstākās tiesas nolēmumu, kur tika risināts jautājums paplašinātā Senāta sastāvā 15 tieņeši par laulāto mantas... un kopīgās mantas prezumpciju un zemesgrāmatas publiskās ticamības principu un īpašnieka prezumpciju. Tad tur arī bija 15 senatori un 5 izteica atsevišķās domas par šo gadījumu. Un bijuši gadījumi, kur 13 senatori un 7 nolēma tā un 6 izsaka atsevišķas domas.

Un šeit tas šis jautājums ir tiešām, vai tiesneši nespēs distancēties un vai mēs tiešām katru kaut kādu šādu te lietu pieteiktu noraidījumu, ka, lūk, viņš ir spriedis savādāk vai viņam, teiksim, pastāv viedoklis pavisam savādāks.

Vēl papildus par Civilprocesa likumu, kā es jau teicu, ir šīs te normas par noraidījumu daudzās vietās un jāsaka, ka viņas nav tā konsekventi ievērotas. Es, teiksim, esmu atradis, kur viņas pat dublējas, manuprāt, kā, piemēru var minēt Civilprocesa likuma 250.²² pants un 250.²⁵ pants, kur viņi dublējas un arī mazliet tika apspriests arī jau jautājums par vienkāršotās procedūras, kā šodien tika minēts, maza apmēra prasībās, kur arī divās instancēs tiek izskatīts un apelācijas instance darbojas kā kasācija, jeb kā mēs saucam *kvazi* kasācija.

Un visbeidzot, ko es vēl varētu pateikt, pirms uzdodiet jautājumus... arī mazliet varbūt kā praktizējošs advokāts, ka man, godīgi sakot, nav nekad ienācis prātā jeb nav bijusi šī informācija pieprasīt kādam tiesnesim noraidījumu. Nu nav bijusi tāda situācija. Ja būtu, protams, es to lūgtu, bet, kā jau es teicu iepriekš, minot šos apstākļus, dodot iespēju tiesnesim atstatīties, un ja nē, tad piesakot noraidījumu.

Vienu gadījumu es zinu, kad prasība tika iesniegta pret atbildētāju, kura bija tiesas darbinieks un ņemot vērā, ka tas darbinieks pietiekami ilgi tur strādāja, tad tiešām visi tiesneši konkrētajā rajona tiesā atstatījās un lieta tika pārsūtīta uz citu tiesu.

Tas man īsumā būtu viss.

I. Ziemeļe.

Jā... paldies par jūsu sniegto viedokli, Lapsas kungs.

Tagad būs tiesnešu jautājumi. Tiesnesis Gunārs Kusiņš. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, labdien, Lapsas kungs! Paldies par jūsu rakstveida viedokli un izklāstīto arī šeit tiesas sēdē.

Man jums daži jautājumi.

Sakiet, lūdzu, vai jūs uzskatāt, ka šīm objektivitātes garantijām – tiesas objektivitātes... ir atšķirība no instances vai no procesa veida? Jeb tām ir jābūt vienādām?

J. Lapsa.

Attiecībā par procesa veidu... tāpat es domāju, ka jā, attiecībā par procesa veidu es varu piekrist tam, ko teica arī kolēģe, ka viņām ir jābūt vienādām, neatkarīgi no tā. Un arī šie te pamati... jau tiesnesis Laviņš pieminēja šo te likumu "Par tiesu varu", kurā ir minēts šis te vārds "interesu konflikts" un attiecīgi katrā procesuālā likumā ir mazliet detalizētāk norādīts normās šis tvērums paplašināts un kādi ir šie te gadījumi. Un, protams, ka jebkurā procesā

viņām ir jābūt vienādām, neatkarīgi, vai tas būtu, kā jau es minēju, civilprocess, kriminālprocess, pārkāpumu process vai administratīvais process.

G. Kusiņš.

Jā. Paldies. Un šodien un arī iepriekšējā tiesas sēdē mums ir izskanējuši atšķirīgi viedokļi par to, kāds tas ir šis konkrētais aizskārums.

Sakiet, lūdzu, kāds būtu jūsu viedoklis. Iespējams, jūs dzirdējāt Tieslietu ministrijas viedokli, vai šinī gadījumā tā tad apstrīdētā norma neparedz noraidījumu un tāpēc ir neatbilstoša Satversmei vai arī apstrīdētā norma neparedz pienākumu izvietot informāciju, kas tad ļautu šinī gadījumā šo noraidījuma institūtu pienācīgi izmantot. Vai arī šinī gadījumā ar apstrīdēto normu viss ir kārtībā un šeit vienkārši ir kāds piemērošanas jautājums? Paldies.

J. Lapsa.

Es nedzirdēju beigas... es atvainojos... kaut kas ar signālu bija...

G. Kusiņš.

Jā, es atkārtošu vēlreiz jautājumu.

Vairākās tiesas sēdēs mēs skatām šo un gan šodien, gan arī iepriekšējā tiesas sēdē izskanēja vairāki atšķirīgi viedokļi par to, kā tad veidojas aizskārums. Un tā tad bija viedoklis, ka tas ir tikai darba organizācijas jautājums, un tad ir versija, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmei tāpēc, ka tā neietver kādu informācijas ievietošanu par šo senatoru kolēģijas sastāvu. Otra versija, ka apstrīdētā norma nemaz neparedz šādu noraidījuma institūta pastāvēšanu, un trešā versija, ko mēs esam dzirdējuši, ka apstrīdētā norma varētu tikt pareizi piemērota ar labāku piemērošanu un šinī gadījumā pat nav aizskārums. Kāds būtu jūsu viedoklis attiecībā uz šīm iespējām? Paldies.

J. Lapsa.

Tas mans viedoklis būtu sekojošs. Tātad šī te kārtība, vai var pieteikt noraidījumu vai nevar, es jau pateicu, ka, manuprāt, noraidījumu var pieteikt.

Attiecībā uz to, vai vispār viņš būtu vajadzīgs šeit, es jau atkal varu apelēt par to, ko es jau iepriekš teicu, ka šeit izskatot tomēr šos svarīgos jautājumus, neskata lietu pēc būtības un tāpēc arī šeit tiesneši viņu skata objektīvi un es neredzu problēmu, ka viņi nevarētu piemērot šo te paša atstatīšanos, kā jau es minēju iepriekš.

Attiecībā par to, vai šī te informācija ir jāievieto vai nav jāievieto, protams, ka tas ir darba organizācijas jautājums. Un, kā jau es minēju, ka, piemēram, Lietuvā, tur vismaz kaut kādu šo informāciju ir iespējams ievietot.

Un papildus vēl gribētu mazliet papildināt, kā es minēju, Civilprocesa likuma 464. pantā ir noteiktas šīs tiesības ne tikai pieteikt noraidījumu, bet arī pieteikt dažāda veida lūgumus. Šī norma neizslēdz kasatoram, kad viņš ir iesniedzis kasācijas sūdzību, un tad, kad šī kasācijas sūdzība ir nonākusi līdz Senātam, neizslēdz... neliedz tiesības lūgt Senātam informēt, kas varētu būt šajā rīcības sēdē, kāds varētu būt senatoru sastāvs.

Un šajā ziņā es varbūt pievienojos, ko Oses kundze teica, ka ir ne īsti pieņemami un savā ziņā varbūt pat muļķīgi rakstīt kasācijas sūdzību un jau pieteikt kādam senatoram, kurš varbūt nemaz nebūs tiesas sastāvā, pat ja šim kasatoram ir kaut kāds subjektīvais viedoklis, ka viņš varētu nebūt objektīvs. Tātad iesniedz kasāciju, kasācija tiek nosūtīta uz Augstāko tiesu, viņa tātad tiek pieņemta, tad ir skaidrs, ka tur vienmēr ir kaut kāds šis laika posms, manā ieskatā, kas neizslēdz tiesības lūgt paziņot par šo tiesas sastāvu.

G. Kusiņš.

Vai es pareizi saprotu jūsu pozīciju, ka jūs uzskatāt, ka šī 464. panta pirmā daļa neizslēdz noraidījuma tiesību izmantošanu un līdz ar to šinī gadījumā šīs noraidījuma tiesības var tikt izmantotas, pamatojoties uz Civilprocesa vispārīgo regulējumu, un šeit nav pamatots uzskats, ka noraidījuma tiesības šeit nav.

J. Lapsa.

Jā, tā varētu teikt. Uzskatu, ka... kā jau es minēju, tad pietiekami daudzās vietās Civilprocesa likumā ir norādīts par šo te noraidījumu. Manuprāt, tas ir

lieki, jo, kā jau mums šeit arī izskanēja, ja nemaldos, šodien, ka likumu nevajadzētu pārtaisīt par instrukciju. Un mans personīgs viedoklis ir, ka tomēr Civilprocesa likums tomēr ir padarīts par instrukciju, jo, piemēram, ja es citētu arī jūs mazliet, Kusiņa kungs, ko jūs šodien teicāt, ka, lūk, mums ir noteikti gadījumi, kad ir jāpaziņo kaut kādā termiņā. Nu, ja ir tie gadījumi, kad konkrētajā termiņā tiesa paziņo un tad šajā termiņā var pieteikt noraidījumu. Tad ko tas nozīmētu? Vai tas nozīmētu, ka notekot šim termiņam nevar pieteikt noraidījumu? Es teiktu, ka nē. Ja pēc šī termiņa beigām šis procesa dalībnieks uzzina par iespējamo interešu konfliktu... attiecīgi, ja tas ir pamats atstatīties tiesnesim vai arī pieteikt noraidījumu, viņš arī var pieteikt.

G. Kusiņš.

Labi. Paldies. Un tad pēdējais jautājums jau kas rodas no jūsu sniegtās atbildes par Civilprocesa šo sīki detalizēti veidoto regulējumu.

Vai, jūsuprāt, visi kasatori varēja saprast, ka ir šādas tiesības, ja likumdevējs citās Civilprocesa likuma normās uzraksta šo ļoti, ļoti detalizēti, bet šeit, 464. pantā, ir tikai tik, cik ir. Un vai šeit ir regulējums šī 464. panta pirmajā daļā tāds, kas... mēs varētu pateikt, ka persona varēja zināt savas tiesības pieteikt noraidījumu jeb arī, ka personai pietika ar to, kas bija Civilprocesa likuma vispārīgajā daļā. Paldies.

J. Lapsa.

Jā, nu jūs jau šodien uzdevāt kolēģiem jautājumu arī par Satversmes 90. pantu, par tiesībām zināt savas tiesības, un es varu atkārtot tikai to, ka katram procesa dalībniekam ir jāzina šīs te tiesības, tāpēc sniedzot šo te prasības pieteikumu, ja mēs runājam par prasības tiesvedību, viņam ir jāzina šīs te tiesības un viņam arī tās papildus tiek kaut kur izskaidrotas. Un, kā jau es teicu, šajās te tiesībās un 74. pants tādā ziņā ir fundamentāls tiesību izskaidrošanā, tur ir minētas šīs te tiesības gan pieteikt noraidījumus, gan arī pieteikt dažāda veida lūgumus. Un, kā jau es runāju par noraidījumu, tad, manuprāt, tur būtu arī savā... varbūt nākotnē tur būtu jāmaina... kā sniegt informāciju par iespējamo interešu

konfliktu un iespēju atstatīties vai noraidījumu un tikai pēc tam noraidījumu. Tāda būtu mana atbilde.

G. Kusiņš.

Paldies. Man jautājumu jums vairāk nav.

J. Lapsa.

Es varbūt...

I. Ziemele.

Jā, varat papildināt savu atbildi... droši...

J. Lapsa.

Attiecībā vēl par tām tiesībām zināt vai nezināt, jāskatās ir tomēr, kā Civilprocess pašlaik attīstās un Civilprocess attīstās tādā veidā, ka kasācijas instancē tomēr tā ir vairāk vai mazāk advokātu process, un arī ir tā tendence, ka, iespējams, nākotnē, man grūti pateikt, tuvākā vai tālākā, bet Civilprocesa likuma darba grupā mēs risinām jautājumu, vai arī apelācijas instance agri vai vēlu pilnībā pārietu uz advokātu procesu. Un tas nozīmē, ka, ja mēs senatoriem izvirzām šīs te augstās prasības, tad arī advokātiem, mums, advokātiem, ir šīs augstās prasības un mums klientiem ir jāizskaidro šīs te tiesības.

I. Ziemele.

Jā. Paldies par šo precizējumu. Paldies tiesnesim Kusiņam. Tiesnesis Aldis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Jā, vispirms paldies par sniegto viedokli. Un arī izmantošu iespēju uzdot jums dažus jautājumus.

Tātad paldies par precizējumu jūsu pozīcijai. Es saprotu, ka principiāli uzskatāt, ka kasācijas tiesvedības ierosināšanas stadijā lietas dalībniekam tomēr

ir tiesības pieteikt noraidījumu, bet visupirms vajadzētu izmantot to iespēju, lai tiesnesim pašam dotu iespēju izvērtēt šo informāciju, iespējams, atstatīties un visu šo problēmu atrisināt.

Mans jautājums ir. Ja, sekojot šādai kārtībai, norādāt Augstākajai tiesai kā sava klienta advokāts noteiktās šaubas par senatoru objektivitāti, nesaņemmat informāciju par to, kā šis informācijas apjoms ir apstrādāts, proti, vai tiesnesis ir atstatījies vai nav atstatījies, saņemmat, piemēram, Senāta rīcības sēdes lēmumu, kur ir izlemts jautājums par kasācijas tiesvedības ierosināšanu un, piemēram, negatīvi ir atrisināta jūsu klienta iesniegtā kasācijas sūdzība un pēc kasācijas sūdzības ir atteikts ierosināt.

Jautājums: ko tālāk darīt ar šo informāciju, kas bija jūsu klientam un jums kā advokātam par šo tiesnešu iespējamo neobjektivitāti. Kur to liktu?

J. Lapsa.

Nu tad atkal ir jautājums, kurā brīdī man šī informācija tapa zināma... un lai es varētu rakstīt kasācijas sūdzību...

A. Laviņš.

Nē, nē, es negribu, lai mēs improvizējam šobrīd. Jūs esat iesnieguši kasācijas sūdzību. Jūs esat norādījuši jau informāciju kasācijas sūdzībā, ka ir noteiktas bažas. Nekāda refleksija netiek dota uz šo informāciju. Ir atstatīšanās notikusi vai nav. Jūs saņemmat rīcības sēdes lēmumu atteikt ierosināt kasācijas tiesvedību. Lūk, šāda situācija. Ko jūs darāt ar šo informāciju par iespējamām šaubām par tiesneša neobjektivitāti? Ir kādi tiesiskie instrumenti, ko jūs kā advokāts varētu vēl izmantot?

J. Lapsa.

Tātad, vēl vienreiz. Ja es tajā kasācijas sūdzībā esmu norādījis par iespējamo kaut kādu šo te interešu konfliktu, kur iespējams kaut kāds tiesneša subjektīvs viedoklis vai neobjektivitāte, tad es to norādu. Attiecīgi, ja es to esmu norādījis, tad tam būtu jāseko kaut kādai rīcībai. Vai nu jābūt kādai atbildei, ka

tiesnesis ir atstatījies. Ja nē, tad attiecīgi būtu jāskata šis jautājums par noraidījumu. Ja šie jautājumi nav skatīti, kā jūsu piemērā un vienkārši ir šis lēmums negatīvs manam klientam, tad attiecīgi, ja man ir pietiekami šie te fakti, tad attiecīgi, ko mēs varam darīt, tātad ir tiesneša disciplinārbildība, kvalifikācijas šie te jautājumi un šodien jau arī izskanēja jautājums, par ko es varbūt neesmu tā ļoti gatavs runāt, bet ir jautājums par jaunatklātiem apstākļiem. Arī šī būtu šī te iespēja, kā risināt šo te problēmu, kā jau jūs minējāt, tajā gadījumā, ja šis te lēmums ir negatīvs.

A. Laviņš.

Respektīvi, jūs saredzat iespēju, ka, piemēram, tiesnešu kvalifikācijas kolēģija, nu piecu gadu ietvaros katram tiesnesim ir jānododas šajā kvalifikācijas kolēģijā. Es gan ļoti šaubos, vai tāds vienas lietas aspekts tiks tā dikti būtiski uzsvērts šajā atzinumā par tiesneša kvalifikāciju... ir atstatījies vai nav atstatījies... Bet tomēr jautājums ir principiāls: vai tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas atzinums varētu, jūsuprāt, būt kā jaunatklāts apstāklis, lai atgrieztos tajā situācijā, kas ir bijusi pirms atstatīšanās nenotikšanas?

J. Lapsa.

Tad jā, tad tas būtu vai nu kāds kvalifikācijas komisijas šis te lēmums, vai arī kāds disciplinārlietas lēmums, tad šis varētu būt pamats, jo tas būtiski ietekmē šīs te lietas izskatīšanu. Jā.

A. Laviņš.

Paldies par sniegtajām atbildēm. Man nebūs citu jautājumu. Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesim Laviņam. Vēl tiesnešiem jautājumi? Tiesnesis Artūrs Kučs. Lūdzu!

A. Kučs.

Labdien. Man būs jums viens jautājums kā praktiķim saistībā ar daudz izteikto argumentu par to, ka noraidījuma institūts nav nepieciešams, lai varētu lietu izskatīt saprātīgā termiņā. Es domāju, vai jūs varētu paraksturot, cik ilgā laikā pēc rīcības sēdes lēmuma, ja ir nolemts ierosināt lietu, tiek uzsākta lietas izskatīšana pēc būtības?

J. Lapsa.

Jūs domājat tad, kad jau ir ierosināta kasācijas tiesvedība...?

A. Kučs.

Jā, kad jau ierosināta. Kā jums parasti praksē... droši vien tas atšķiras? Cik paiet tas laiks? Vai jūs varētu no savas prakses pateikt...

J. Lapsa.

Ar noraidījumu jeb vai vispār cik ilgā laikā izskata?

A. Kučs.

Nu... kad sāk izskatīt pēc būtības, kad ir ierosināta lieta kasācijā... kad un kurā brīdī? Cik paiet laiks līdz tam?

J. Lapsa.

Tātad, tie termiņi, protams, ir dažādi. Bet tā beidzamo gadu prakse, protams, ir tāda, ka arī Augstākā tiesa ar to lepojas, ka to lietu izskatīšanas termiņi samazinās. Un ir tā, ka, ja parasti iesniedz kasācijas sūdzību, tad rīcības sēde ir līdz pusgadam, un pēc tam izskatīšana ir vēl papildus līdz gadam.

A. Kučs.

Tātad, no rīcības sēdes paiet gads aptuveni...

J. Lapsa.

Tas ir aptuveni, tur nav noteiktas formulas.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesim Kučam. Tā... tagad lūdzu Jonāna kungs, ja jums ir vēlme uzdot kādus jautājumus Lapsas kungam.

O. Jonāns.

Paldies. Vēlme būtu, bet tad nāksies atkārtoties. Līdz ar to nebūs papildus jautājumu.

I. Ziemele.

Paldies. Atkārtoties tiešām nevajag, te ir diezgan daudz atkārtotās jau notikušas. Paldies jums.

Tā... Stupina kungs, jums arī ir iespēja uzdot kādu jautājumu.

A. Stupins.

Precizējošs jautājums attiecībā uz šo te atstatīšanās institūta un noraidījuma institūta savstarpējo sazobi. Kā es sapratu no Lapsas kunga, tad, protams, visefektīvāk un jēgpilnāk būtu informēt par savām šaubām, kuras tad tiesnesis atstatīšanās institūta ietvaros varētu izvērtēt, bet ko darīt kontekstā ar Oses kundzes norādīto, ka tiesnesim tiek pieteikts noraidījums, principā tiek iedarbināta prezumpcija par to, ka viņš it kā ir apšaubīts, taču viņš pats šajā brīdī būtu gatavs izlemt jautājumu par sevis atstatīšanos. Kā atrisināt jēgpilni un secīgi šādu situāciju? Paldies.

J. Lapsa.

Man grūti pateikt, kā tieši Augstākajā tiesā to senatori dara... bet es vērsu uzmanību tāpat uz Civilprocesa likuma 19. panta 4. daļu, kas skaidri un gaiši pasaka šo te sistēmisko jēgu, un, kā jūs minējāt, šo te sazobi. Tātad, no sākuma tiesnesim ir jāatstatās un, ja viņš nav atstatījies, tad viņam tikai tad piesaka noraidījumu. Protams, tajā situācijā, kad uzreiz piesaka noraidījumu... man ir grūti pateikt, ko Augstākā tiesa un kā senatori dara, bet skaidrs būtu tas, ka no sākuma, ja ir tā informācija un būtu noraidījums, ka tiesnesis atstatās... un tad attiecīgi, ja viņš ir atstatījies, tad noraidījums paliek bez izskatīšanas.

A. Stupins.

Principā mans jautājums bija tieši par šo te varbūt ļoti īpašo gadījumu, kad, kā jūs teicāt... šī te informācija tiek nodota nevis ar kaut kādām šaubām, apsvērumiem vai caur lūgumu noskaidrojot un tamlīdzīgi, bet ka tiesnesis pats šo te jautājumu, kuru viņš nevarēja, iespējams, zināt... saņem caur pieteikto noraidījumu, taču viņš būtu gatavs arī atstatīties, lai tiesnešiem šis jautājums rīcības sēdē nebūtu jāizlemj kaut vai tāpēc, ka Civilprocess tiešā veidā neparedz šādu te gadījumu.

Tad jautājums būtu. Vai, jūsuprāt, viņu varētu izlemt kā atstatīšanos pat tad, ja ir formāli pieteikts noraidījums?

J. Lapsa.

Jā. Protams. Es vēlreiz saku. Tas izriet no 19. panta 4. daļas, ka no sākuma ir jālemj par atstatīšanos un pēc attiecīgi, ja viņš ir atstatījies, tad šo noraidījumu neizskata. Tiesnesim jādod iespēja pašam izlemt. Tur ir tā viņa objektivitāte arī izpaužas. Kā jau es arī minēju savā viedoklī, ja mēs skatāmies 19. panta 1. daļas 1., 2., 3. punkts ir objektīvie kritēriji, 2. – subjektīvie kritēriji. 1., 2., 3. viņam būtu jāpamana un 4. to kritēriju, kas ir persona tieši vai netieši ieinteresēts, viņš var arī nepamanīt, ja kāda persona vai procesa dalībnieks to norāda, tad viņš uz

šo te norādi, ja tur ir argumentēts, kāpēc... to viņš tad saskata pamatu un viņš tad atstatās.

A. Stupins.

Paldies par atbildi. Tad es ceru, ka es pareizi sapratu, ka gadījumā, ja viņš uzzina tomēr par kaut kādiem aspektiem, ko viņš pats nezināja, caur noraidījumu tas neliedz viņam tomēr arī pašam atstatīties. Labi. Paldies.

I. Ziemele.

Tā... Paldies. Es saprotu, ka jautājumi ir sniegti un arī atbildes ir sekojošas... Tiesnešiem uz šo brīdi nebūs jautājumu.

Jums, Lapsas kungs, līdz ar to es teikšu paldies par dalību tiesas sēdē šajā tiešsaistes režīmā un par jūsu sniegto viedokli un vēlu jums patīkamu pēcpusdienu.

Tā... šobrīd vēl tiesnešiem ir daži jautājumi lietas dalībniekiem.

Es došu vārdu tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, man ir viens jautājums Saeimas pārstāvim.

Nupat noklausoties Jāņa Lapsas viedokli... Lapsas kungs izteica savu pozīciju, ka apstrīdētā norma... es sapratu viņa pozīciju tā, ka apstrīdētā norma neliedz pieteikt noraidījumu šajā stadijā un šajā procesā mēs jau esam vairākkārt redzējuši arī, ka tiek precizētas pozīcijas. Sakiet, lūdzu, vai Saeimas pozīcija paliek iepriekšējā, ka apstrīdētā norma neparedz noraidījumu? Paldies.

A. Stupins.

Apstrīdētā norma tiešā tekstā noraidījumu neparedz, taču Saeimas pozīcija, kas ir pausta iepriekšējā tiesas sēdē un arī bija atbildot jautājumiem, nekādā veidā nenonāk pretrunā ar Lapsas kunga minēto pozīciju attiecībā uz šiem te netipiskiem gadījumiem. Kā jau Lapsas kungs precīzi norādīja, ka šo te kādu aspektu, par ko tiesnesis objektīvi nevarēja zināt, viņam caur dažādiem

instrumentiem var nodot kasācijas sūdzības iesniedzējs, un šo jautājumu tiesnesis var izlemt, kā tas arī praksē notiek. Tāda ir Saeimas pozīcija, un tā nekādā veidā nav mainījusies.

G. Kusiņš.

Jā, paldies. Un sakiet, lūdzu, tad ja mēs sakām par tādiem gadījumiem, kad kaut ko tiesnesis objektīvi nevarēja zināt... sakiet, lūdzu, kā jūs varat komentēt to izteikto viedokli, ka daudzi nezināja kasatori par to, ka šādu iespēju viņi var izmantot. Vai šāds regulējums, kas ir 464. panta 1. daļā tātad sniedz pietiekamas garantijas, lai persona zinātu savas tiesības?

A. Stupins.

Līdzīgi, kā vairākkārt norādīju arī iepriekš, un šodien arī ļoti pamatoti, manuprāt, izskanēja argumenti par šo advokātu procesu. Es uzskatu, ka šie netipiskie gadījumi ir tieši tādi, kuros šaubas dalībniekam ir tik acīmredzamas un rada viņam negatīvas sekas, un kuras, iespējams, tiesnesis pats objektīvu iemeslu dēļ nav varējis uzzināt, tad, manuprāt, jebkura civilprocesa advokātam, ņemot vērā likuma sistēmu kopumā, ir jāspēj darīt šīs šaubas zināmas tāpēc, ka pretējā gadījumā process vienkārši neīsteno savu mērķi. Un, kā mēs redzam, procesuāli instrumenti, kā to izdarīt, ir daudz un runājam arī par ekstrēmu gadījumu, par jaunatklātu apstākļu institūtu, bet tas ir atkarīgs no brīža, kurā personai ir tapušas zināmas kaut kādas šaubu radošas, es nezinu, kā to situāciju varētu nomodelēt, bet, ja šaubas ir radušās, iespējams, procesā vai vēlāk, tad, protams, šo var izmantot. Bet, kā mēs redzam, ir ļoti daudz procesuālu instrumentu, ar kuru palīdzību šīs te šaubas ir iespējams darīt zināmas, tostarp, arī Lapsas minētais lūgums noskaidrot tiesnešus, kas nav liegts procesa dalībniekiem.

G. Kusiņš.

Paldies par atbildi. Tad man vēl precizējošs jautājums attiecībā uz Saeimas pozīciju.

Vai no jūsu nupat teiktā ir jāsaprot tā, ka 464. panta 1. daļu interpretējot kopā ar Civilprocesa likuma vispārīgo daļu, personai ir tiesības pieteikt noraidījumu?

A. Stupins.

Par noraidījumu to varētu dēvēt tikai pēc tam, kad senatori, izvērtējot savas kompetences ietvaros šo te jautājumu, paši atzīst to par netipisku gadījumu, jo, kā mēs šodien noskaidrojām un Saeima tam absolūti pievienojas un tas jau ir minēts iepriekš, šis kazino princips, jautājums par noraidījuma izteikšanu skata pēc un tamlīdzīgi. Tie nav netipiski gadījumi un šādi noraidījumi nav izlemjami. Tātad šādus noraidījumus pieteikt nedrīkst.

G. Kusiņš.

Paldies.

I. Ziemele.

Lūdzu, tiesnesis Laviņš.

A. Laviņš.

Tātad jūsu beidzamais teikums bija “šādus noraidījumus pieteikt senatoriem, kas izskata rīcības sēdē jautājumu par kasācijas tiesvedības ierosināšanu, nevar”.

Esmu norādījis tiesas sēdes laikā uz kaimiņvalstu regulējumu, kurās ir kasācijas instances tiesa, Augstākā tiesa, un Augstākās tiesas praksē, piemērojot Civilprocesa likuma noteikumus, ir paredzētas lietas dalībniekiem tiesības pieteikt noraidījumu tiesnešiem un mājaslapā ir saņemama informācija, kuri būs tiesneši, kas izskatīs konkrēto lietu.

Sakiet, lūdzu, vai mūsu kaimiņvalsts Augstākās tiesas prakse un Civilprocesa regulējums ir tāda ārkārtīgi liela pretimnākšana lietas dalībniekiem, vai arī tā ir Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas no 6. panta izrietošas minimālās tiesības uz objektīvu tiesu garantiju ievērošanas prakse?

A Stupins.

Paldies par jautājumu. Atbilde uz šo jautājumu nevar nebūt daudzslāņaina, jo tur ir jāskatās ļoti daudzi aspekti par šo tehnisko risinājumu, jo šodien runājot ar Tieslietu ministriju, un Saeimai ir grūti komentēt tiesu informācijas sistēmas uzbūvi un šo te praktisko aspektu, taču, ņemot vērā to, ka standarts grozot saskaitāmo skaitu, proti, šos te instrumentus objektivitātes nodrošināšanai, summa nemainās. Un jau šobrīd, kā ir norādījušas gandrīz visas pieaicinātās personas, standarts tiek ievērots iepriekšējā līmenī ar citādāku instrumentu sazobi un Latvijas Civilprocesa, nacionālā Civilprocesa kontekstā šādas informācijas norādīšana, piemēram, tiesu informācijas sistēmā vai mājaslapā, Saeimas ieskatā būtu kā pretimnākšana un papildu procesuāla garantija, kura nekādā veidā neattiecas uz objektivitātes standartu.

A. Laviņš.

Paldies par sniegto atbildi.

I. Ziemele.

Paldies.

Tātad šobrīd mēs izsludinām nelielu pārtraukumu uz 20 minūtēm, jo ir uzklausiņas visas pieaicinātās personas, tiesa dod lietas dalībniekiem iespēju tātad apkopot domas pārejai uz tiesas debatēm.

Bet, es arī vēlos pabrīdināt, ka, iespējams, vēl tiesnešiem, atgriežoties no šī nelielā pārtraukuma, varētu vēl būt daži jautājumi lietas dalībniekiem. Tā ka jums ir iespēja sagatavoties. Un pārtraukums uz 20 minūtēm – līdz 14.50. Paldies.

(Pārtraukums.)

I. Ziemele.

Lūdzu, sēdieties!

Tātad tagad ir jautājums, vai tiesnešiem būtu vēl kādi jautājumi lietas dalībniekiem? Jautājumu izskatās, ka nav.

Tādā gadījumā es varu paziņot, ka tiesas izskatīšana pēc būtības ir pabeigta un mēs pārejam pie tiesas debatēm.

Līdz ar to es gribētu noskaidrot, kāds ir lietas dalībniekiem nepieciešamais laiks, lai kopsavilkto par visu to, kas ir dzirdēts tiesas sēdēs?

Jonāna kungs, cik jums būtu nepieciešams laiks?

O. Jonāns.

Godātā tiesa, es domāju, ka es iekļaušos kādā pusstundā.

I. Ziemeļe.

Jā, būtu ļoti vērtīgi, ja jūs varētu iekļauties pusstundā un neatkārtot faktus, bet tiešām runāt par tiesību jautājumiem.

Stupina kungs, jūs arī varētu iekļauties pusstundā?

A. Stupins.

Es noteikti iekļaušos arī 20 minūtēs.

I. Ziemeļe.

Paldies. Tas ir ļoti labi.

Tādā gadījumā es tūlīt pat arī dodu vārdu Jonāna kungs, jums. Lūdzu, ko jūs vēlētos teikt debatēs?

O. Jonāns.

Paldies, godātā tiesa. Mēģināšu neatkārtot to, kas ir rakstīts konstitucionālajā sūdzībā un kas jau tika no mūsu puses izteikts iepriekš, vairāk koncentrēšos uz tiem argumentiem, ko mēs izdzirdējām Satversmes sēdēs un par kuriem mēs līdz šim neesam izteikušies.

Tātad īsumā mūsu ieskatā... tātad mēs uzskatām, ka Civilprocesa likumā un apstrīdētajās tiesību normās konkrēti būtu jābūt paredzētam tādām

regulējumam, kas ļauj uzzināt par tiesas sastāvu, kas lemj par kasācijas tiesvedības ierosināšanu un līdz ar to arī par tiesībām pieteikt šim sastāvam noraidījumu, taču konkrētajā gadījumā tiesību normā, kas tieši regulē procesu kasācijas instancē, šādas tiesības nav paredzētas un līdz ar to mūsu ieskatā tas ierobežo mūsu tiesības uz taisnīgu tiesu.

Mūsu ieskatā šis regulējums... šis ierobežojums ir nesamērīgs, jo pastāv iespēja šo attiecīgo leģitīmo mērķi, tātad lietu izskatīšanas ātrumu, panākt ar citiem līdzekļiem, kas mazāk ierobežo indivīda tiesības.

Tātad attiecībā uz samērīgumu mūsu ieskatā no lietas materiāliem ir diezgan skaidri redzams, ka šis samērīgums attiecībā uz līdzekļiem, kas mazāk ierobežo indivīdu, faktiski nekad nav ticis izvērtēts. No attiecīgās Saeimas komisijas lēmumiem... ne lēmumiem, bet protokoliem ir redzams, ka faktiski samērīguma izvērtējums apstājas pie augsti godātā Jonikāna kunga teiktā par to, ka viss jau esot izdiskutēts un izvērtēts, pieņemot grozījumus Administratīvā procesa likumā 2006. gadā, turklāt tas bija pie apstākļiem, kad Tieslietu ministrija norādīja, ka šie priekšlikumi tika iesniegti tikai uz trešo lasījumu un ka vēl ir nepieciešams par šiem grozījumiem diskutēt.

Mūsu ieskatā likumdevējs nav izvērtējis par šiem citiem līdzekļiem, kas mazāk ierobežotu personas tiesības un tātad mūsaprāt neiztur kritiku no mūsu oponentiem arguments par to, ka pretējā gadījumā, ja būtu šādas tiesības, tad, ja būtu jāsūta daudzi dokumenti uz ārvalstīm, tas prasa ļoti daudz laika. Mūsu ieskatā šādu gadījumu kopumā nav un nevar būt daudz, kaut vai ņemot vērā to apstākli, ka kasācijas instancē parasti lietu ved ar advokāta starpniecību. Un saskaņā ar Civilprocesa likuma 56.² panta 3. daļu šādos gadījumos, kad lietu ved ar advokāta starpniecību, tad dokumentus izsniedz Latvijā esošajam pilnvarotajam pārstāvim. Turklāt, ja likumdevējs vēlas nodrošināt lietu izskatīšanas ātrumu un traucē apstākļi, ka kāda no pusēm neatrodas Latvijā, tad mūsu ieskatā nekas netraucē likumdevējam attiecībā uz kasācijas tiesvedības stadiju, ierosināšanas stadiju... paredzēt, piemēram, tādu regulējumu, kāds ir ietverts Civilprocesa likuma 250.³¹ panta 1. daļas 2. punktā, kas paredz to, ka

prasītājam, kas neatrodas Latvijā, prasības pieteikumā ir jānorāda adrese Latvijā saziņai ar tiesu.

Līdz ar to, kaut vai šāds piemērs mūsu ieskatā pierāda to, ka samērīgāki līdzekļi, kas ļauj, tāpat, lietu izskatīšanas ātrumu sasniegt ar indivīdu tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

Satversmes tiesas sēdēs mēs dzirdējām argumentus no Saeimas un Tieslietu ministrijas puses par to, ka, tāpat, gadījumā, ja pastāv šaubas kasatoram par senatora objektivitāti, tad šādas šaubas esot jau jāizsaka kasācijas sūdzībā un to varot izmantot noraidījuma pieteikšanai kā vispārējo regulējumu Civilprocesa likumā, kas ir norādīts 19. pantā. Mūsu ieskatā šādi argumenti tiek kritiski vērtējami kaut vai tāpēc, ka rakstot kasācijas sūdzību, nav zināms sastāvs, kas izskatīs sūdzību, un līdz ar to arī nav reāli iespējams pieteikt noraidījumu tiesnesim, par kuru nezina, vai viņš būs konkrētajā sastāvā. Mūsu ieskatā šī loģika neiet kopā ar noraidījuma kā tāda būtību un šī būtība paredz to, ka noraidījumu piesaka konkrētam tiesnesim, kurš skata lietu.

Tāpat mūsu ieskatā šāda loģika noved pie tā, ka faktiski novedīs pie tā, ka samazināsies lietu izskatīšanas ātrums, jo pie šādas loģikas faktiski Senātam darbs pie kasācijas sūdzību apstrādes palielināsies. Šāds arguments no mūsu puses ir pamatots ar to, ka gadījumā, ja kasatoram nav zināms, kam jāpiesaka konkrēti noraidījums, tad kasators kasācijas sūdzībā rakstīs hipotētiskus noraidījumus visiem iespējamiem tiesnešiem, par kuriem viņš spēj iedomāties... par kuriem viņam pastāv pamatotas šaubas, Senātam būs šīs kasācijas sūdzības, kuru garums palielināsies, jālasa, jāvērtē un arī jālemj par šiem noraidījumiem, un, manuprāt, tas norāda uz to, ka tāpat šīs kasācijas sūdzību apstrādes ātrums samazināsies.

Turklāt šāda loģika, ka būtu jānorāda noraidījuma pamats jau kasācijas sūdzībā, rada arī risku, ka Senāts var atteikties pieņemt kasācijas sūdzību uz Civilprocesa likuma 453. panta pamata sakarā ar to, ka kasācijas sūdzība neatbilst šim Civilprocesa likuma regulējumam gluži vienkārši tā iemesla dēļ, ka šajā pantā nav paredzēts, ka kasācijas sūdzībā ir pieļaujams pieteikt noraidījumu.

Turpinot par šo... tāvad pieteikto iespējamo risinājumu... būtiski ir norādīt arī par to, ka tāvad šī prakse, saskaņā ar kuru it kā var kasācijas sūdzībā jau pieteikt noraidījumu un, ka Senāts izlemj ierosināšanas stadijā par noraidījumu, bet būtiski ir tas, ka tāvad faktiski visas personas šajā Satversmes tiesas lietā atzina, ka par šādu praksi visi ir uzzinājuši tikai no Satversmes tiesas lēmuma par tiesas sēdes nozīmēšanu. Līdz ar to, manuprāt, šāda prakse nav uzskatāma par pieejamu un tādu, kas varētu tiesību ierobežojumu padarīt par samērīgu.

Visbeidzot šāda prakse liek domāt, ka persona var mēģināt izmantot tādas tiesības, kādas nav paredzētas normā, vai ka var izdomāt tiesību uz vispārīgo Civilprocesa likuma normu pamata. Tas, manuprāt, novedīs pie tā, ka personas var mēģināt izdomāt, piemēram, iesniegt pierādījumus Senātam, pamatojoties uz vispārīgo Civilprocesa likuma 74. panta otrās daļas 4. punktu taču, kā mums visiem ir zināms, pierādījums kasācijas instancē īsti nav pieļaujams, taču šāda prakse liek domāt, ka iespējams, ka var tomēr šādu meistarstiķi pamēģināt un dabūt cauri, jo nevar jau zināt, varbūt tomēr Senāts šādu jautājumu izlems, kā tas ir, piemēram, norādīts šajā nezināmajā praksē par noraidījuma izlemšanu.

Līdz ar to uzskatu, ka šāda prakse nav atbalstāma un tā nav uzskatāma par tādu, kas pamattiesību ierobežošanu padarītu par samērīgu.

Tiesas sēdē izskanēja arī argumenti par to, ka pamattiesību ierobežojumu pa samērīgu padara augstā tiesneša kvalifikācija. Nav šaubu, ka Senātā strādā tiesneši ar augstāko kvalifikāciju, tomēr, manuprāt, šāds arguments neiztur kritiku divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, jautājums par tiesnešu kvalifikāciju un procedūru, kurā tiek lemts par tiesnešu kvalifikāciju kā tādu, nav pieejama konkrētas civillietas dalībniekiem. Es nevaru iedomāties situāciju, ka mani kāds varētu mēģināt uzklaut, lemjot par tiesneša kvalifikāciju ārpus konkrētās civillietas. Un nākamais šāds arguments savā ziņā par tiesneša augsto kvalifikāciju ir pretrunīgs, jo tāvad arguments no oponentiem bija, ka tāvad pirmajā un otrajā instancē tiesnešu kvalifikācija nav tik augsta, līdz ar to pirmajā un otrajā instancē tāvad ir tiesības pieteikt noraidījumu. Savukārt tad, kad tiek izlemts par kasācijas tiesvedības ierosināšanu, šīs augstās tiesnešu kvalifikācijas

dēļ tiesības pieteikt noraidījumu neesot nepieciešamas, taču tad šeit rodas neliela pretruna. Tātad tādā sakarā atkal tiesības uz noraidījumu parādās jau tālākajā kasācijas tiesvedības stadijā, kad tiek lieta ierosināta un personai tiek paziņots par tiesas sēdes sastāvu, un personai tiek dotas iespējas pieteikt noraidījumu Augstākās tiesas tiesnešiem.

Līdz ar to uzskatu, ka šis arguments ir ļoti kritiski vērtējams un tas neatsver to nodarījumu... to kaitējumu, kas tiek nodarīts kasatoram.

Tiesas sēdē Saeimas pārstāvis norādīja, ka gadījumā, ja tiks dota iespēja pieteikt noraidījumu stadijā, kad tiek lemts par kasācijas tiesvedības ierosināšanu, ka tam būs negatīvas sekas, jo tas it kā došot iespēju apiet lietu sadali un izvēlēties sev vēlamus tiesnešus. Atbildot uz Satversmes tiesas tiesnešu jautājumu, Saeimas pārstāvis norādīja, ka to varot izdarīt, piesakot noraidījumu visiem tiesnešiem, izņemot it kā sev trīs vēlamus tiesnešus. Manuprāt, šāds Saeimas arguments ir kritiski vērtējams, jo faktiski tas arī paredz to, ka tātad visi šie tiesneši, kam tiks pieteikts noraidījums, apmierinās pret sevi sev pieteikto noraidījumu un tātad paliks šie trīs tiesneši, kuri varēs skatīt lietu. Es konkrēti nevaru iedomāties situāciju, manuprāt, tā ir neticama, ka 12, ja nemaldos, no 15 senatoriem, Civillietu departamentā varētu piekrist tam, ka viņiem ir pamats pieņemt sev pieteikto noraidījumu.

Ļoti bieži Satversmes tiesas sēdēs izskanēja arguments, ka viens no līdzekļiem, kas līdzsvaru tātad tiesvedības noraidījuma pieteikšanas atņemšanu ir tas, ka izņēmumu gadījumos varētu iedarbināt jaunatklātu apstākļu institūtu. Šāds arguments, manuprāt, ir nepamatots, jo noraidījums pēc savas būtības ir paredzēts tam, ka tu piesaki noraidījumu tiesnesim par apstākļiem, kas tev ir zināmi attiecībā uz konkrētu tiesas tiesnesi, tātad šie apstākļi ir zināmi lietas izskatīšanas brīdī. Savukārt par jaunatklātu apstākli ir uzskatāms tāds apstāklis, kas ir pastāvējis lietas izskatīšanas laikā, bet nav bijis zināms pieteikuma iesniedzējam. Līdz ar to ir acīmredzams, ka jaunatklātu apstākļu institūts pēc būtības ir paredzēts citiem dzīves gadījumiem, nevis tam, lai pieteiktu noraidījumu kādam tiesnesim, par kuru pusei pastāv pamatotas šaubas par objektivitāti.

Turklāt Civilprocesa likuma 478. panta 1. daļa paredz, ka pieteikumu par jaunatklātiem apstākļiem iesniedz tiesā, ar kuras spriedumu vai lēmumu pabeigta lietas izskatīšana pēc būtības. Tātad pieteikumu par šādiem jaunatklātiem apstākļiem principā nevar iesniegt Senātā. Tātad sanāk, ka šis pieteikums ir jāsniedz pirmās vai apelācijas instances tiesā, turklāt tādā gadījumā sanāk, ka tātad, ja man ir pamats pieteikt noraidījumu Augstākās tiesas tiesnesim un es vēlos... tātad man ir jāizmanto jaunatklātu apstākļu institūts apgabaltiesā. Tad sanāk, ka faktiski man būtu jālūdz apgabaltiesas tiesneši apmierināt manu pieteikumu par to, ka man ir bijis pamats noraidījumam Augstākās tiesas tiesnesim. Faktiski apgabaltiesas tiesas tiesnešiem nāktos lemt par to, vai bija vai nebija pamats noraidījumam Augstākās tiesas tiesnesim. Tā, manuprāt, ir diezgan absurda situācija.

Līdz ar to uzskatu, ka jaunatklāto apstākļu institūts absolūti nav tas instruments, kas varētu līdzsvarot noraidījuma tiesību atņemšanu tādā gadījumā, kāds tas pastāvēja attiecībā uz klientu.

Turklāt būtiski ir norādīt, ka Tieslietu ministrija par šādu praksi, kas ļauj izmantot tā kā jaunatklāto apstākļu institūtu, izmanto 2013. gada 13. janvāra lēmumu, kas ir pievienots pie, ja nemaldos, pie viņu viedokļa. Taču šeit ir būtiska nianse. Tātad 2013. gadā Civilprocesa regulējums paredzēja iespēju iesniegt pieteikumu saistībā ar jaunatklātiem apstākļiem Senātā. Šobrīd regulējums ir pavisam savādāks, un es nevaru iesniegt pieteikumu Senātā. Līdz ar to šī prakse īsti nepamato to, ka jaunatklāto apstākļu institūtu varētu izmantot saistībā ar noraidījuma pieteikšanu.

Satversmes tiesas sēdēs izskanēja arī arguments, ka... tika veikts arī salīdzinājums ar citām tiesvedības stadijām, kurās arī it kā nevarot pieteikt noraidījumu. Manā ieskatā šādi salīdzinājumi ar citām stadijām nav īsti korekti tāpēc, ka, piemēram, tad, kad tiek lemts par prasības pieteikuma pieņemšanu un civillietas ierosināšanu, tad tas saskaņā ar Civilprocesa likuma 132. pantu 2. un 3. daļu, ja tiesa atsaka ierosināt civillietu, tad pastāv, tiešām pastāv virkne līdzekļu, kas tā kā līdzsvaro šo situāciju. Piemēram, personai ir tiesības saņemt motivētu lēmumu, kāpēc tiek atteikts ierosināt civillietu. Lēmumu var pārsūdzēt,

un galu galā var arī prasības pieteikumu iesniegt no jauna. Taču konkrētajā gadījumā, kas attiecas uz apstrīdēto tiesību normu, nav šādu iespēju kaut kādā veidā vēl panākt to, ka tātad šis Senāta lēmums ir galīgs un nepārsūdzams.

Kas attiecas uz apelācijas tiesvedības ierosināšanu, tad arī tur konkrēta Civilprocesa likuma 421. pants paredz iespēju pārsūdzēt tātad lēmumu par atteikumu ierosināt apelācijas... tiesvedību pieņemt apelācijas sūdzību.

Līdz ar to tātad šie salīdzinājumi saistībā ar apstrīdēto tiesību normu, manuprāt, ir nekorekti.

Šodien tiesas sēdē pašās beigās izskanēja arguments, ka varot mēģināt pamatojoties uz vispārīgo Civilprocesa likuma 74. panta normu, lūgt, lai Senāts paziņo sastāvu, kas izskatīs... pieņems lēmumus par kasācijas tiesvedības ierosināšanu. Tad šajā gadījumā es gribētu vērst godātās tiesas uzmanību uz to, ka jau pirmajā tiesas sēdē mēs norādījām uz Augstākās tiesas tagadējā priekšsēdētāja Strupiša kunga atbildi par dzīves gadījumu, kad tieši pamatojoties uz 74. panta... Civilprocesa likuma 74. pantā paredzētajām tiesībām iesniegt paskaidrojumus Senātā, Strupiša kungs ar rezolūciju atteicās pieņemt šos papildu paskaidrojumus, norādot, ka faktiski šajā speciālajā regulējumā par kasācijas... par procesu kasācijas tiesvedībā nav paredzēta šāda iespēja iesniegt vēl kādus papildus paskaidrojumus.

Līdz ar to manā ieskatā Civilprocesa likuma 74. pants nekādā veidā nepadara tiesību ierobežojumu par samērīgu un jebkurā gadījumā būtiski ir tas, ka pat ja arī es mēģināšu, piemēram, kādā lietā noskaidrot Senāta sastāvu, tikpat labi, ņemot vērā to, ka Civilprocesa likumā nav paredzēta iespēja vai pienākums tiesai man paziņot par konkrētajā gadījumā par Senāta sastāvu, es tikpat labi varu arī no Senāta saņemt vēstuli ar atteikumu tieši ar pamatojumu, ka Civilprocesa likuma normās nav paredzēts man paziņot par tiesas sastāvu.

Tas arī, godātā tiesa, man debašu runā būtu viss. Savu viedokli esam pauduši.

Tā kā... paldies.

I. Ziemele.

Paldies, Jonāna kungs, un paldies arī par to, ka ietaupījāt laiku.

Tā... Tagad, lūdzu, Saeimas pārstāvim Stupina kungam vārds. Lūdzu!

A. Stupins.

Augsti godātā tiesa!

Satversmes tiesa izskatāmajā lietā ir demonstrējusi sev kā allaž raksturīgo izpētes dziļumu, uzdodot lietas dalībniekiem un pieaicinātajām personām ļoti daudz jautājumu, tamdēļ es neapgrūtināšu klātesošos ar atkārtošanos.

Saeima vērš uzmanību uz būtiskākajiem šo divu dienu laikā izskatāmajā lietā izgaismotajām atziņām.

Pieteikuma iesniedzējas apsvērumi ir orientēti uz procesu procesa pēc, ko apstiprina arī debašu runa. Turpretī apstrīdētā norma kopsakarā ar tās piemērošanas praksi Senātam pilnīgi nodrošina tiesas objektivitātes standartu ievērošanu tādā ļoti sarežģītā procesuālā mehānismā, kāds darbojas procesa stadijā, kurā tiek izlemts jautājums par kasācijas tiesvedības ierosināšanu un kurā īpaši nozīme ir procesuālajai ekonomijai un efektivitātei. Šā mehānisma ietvaros ir iespējams garantēt tiesneša objektivitāti – gan ārējo, gan iekšējo – pat tādās komplicētās tiesiskās situācijās, kādas bija modelējis tiesnesis Laviņa kungs. Šādās, no pieteikuma iesniedzējas atšķirīgās netipiskās, situācijās personas rīcībā ir procesuāli instrumenti, lai informētu Senātu par savām šaubām par kāda senatora objektivitāti. Ja tiesību piemērotājs nonāks pie secinājuma, ka attiecīgā situācijā ir nepieciešams šādas šaubas izvērtēt, tas noteikti arī tiks darīts, to mēs redzam no Senāta prakses un Saeimai nav itin nekāda pamata šādai praksei neuzticēties.

Minētais šaubas visefektīvāk ir izvērtēt pašatstatīšanās institūta ietvaros, kā to norādīja Lapsas kungs.

Kasācijas tiesvedības ierosināšanas stadijā persona netiek informēta par to, kuri senatori šo jautājumu izlems. Proti, kā izskatāmajā lietā norādīja Tieslietu ministrija, tas ir atsevišķs procesuāls solis. Apstrīdētā norma neparedz atsevišķas procesuālas tiesības noraidīt pieteikšanas sakarā. Tomēr tas

neierobežo tiesības uz taisnīgu tiesu objektivitātes aspektā. Jautājums par tiesu informatīvās sistēmas vai Augstākās tiesas mājaslapas tehnisko nodrošinājumu nav izskatāmās lietas pamatjautājums.

Tiesas nemainīgu objektivitāti procesa stadijā, kurā tiek izlemts jautājums par kasācijas tiesvedības ierosināšanu tieši civillietā, nodrošina vairāki līdzekļi, uz kuriem vairākkārt ir vērsts šajās divās dienās. Šo te nemainīgo objektivitāti ir iespējams nodrošināt, arī neizmantojot noraidījuma institūtu, jo Satversme nepieprasa vairāku paralēlu tiesību uz objektīvu tiesu aizsargājošu instrumentu līdzāspastāvēšanu.

Lēmumu par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību var pieņemt tikai trīs senatori koleģiāli un šādam lēmumam ir jābūt pieņemtam vienbalsīgi. Ja kaut viens no viņiem uzskata, ka kasācijas tiesvedība ir ierosināma, kolēģija pieņem lēmumu par kasācijas tiesvedības ierosināšanu. Likumdevējs ir novērsis situāciju, ka kasācijas tiesvedības ierosināšana varētu būt atkarīga no viena tiesneša.

Arī procesuālajā stadijā, kurā tiek izlemts jautājums par kasācijas tiesvedības ierosināšanu civillietā, senatoram ir obligāts pienākums atstatīties, ja kādu apstākļu dēļ varētu rasties šaubas par viņa objektivitāti. Tas īpaši izpaužas Senāta praksē, kur atstatīšanās tiek plaši izmantota, šajā tiesas sēdē arī ir norādīts uz izsmeļošiem statistikas datiem par atstatīšanos un noraidījuma izlemšanu kasācijas instancē. Saeimas ieskatā šie dati runā paši par sevi.

Izvērtēt jautājumu par tiesneša objektivitāti visupirms ir paša tiesneša uzdevums, kuru nevajadzētu pārcelt uz pusēm kā prioritāru. Šādam tiesas objektivitātes subjektīvajam aspektam ir jāīstenojas tik visaptveroši, lai absolūtā vairumā gadījumu nosegtu arī ārējās objektivitātes aspektu.

Savukārt izņēmumu gadījumos personas rīcībā ir procesuāli instrumenti, lai informētu Senātu par savām šaubām par kāda senatora objektivitāti, piemēram, kasācijas sūdzībā, bet vislabāk iesniedzot lūgumu ar mērķi noskaidrot, vai šo te jautājumu gadījumā neizskatīs konkrēts senators. Šajā stadijā ir ļoti būtiska nozīme šaubu izteikšanas, atstatīšanās un noraidījuma pieteikšanas savstarpējai sazobei, secībai un mijiedarbībai. Šie mehānismi

nodrošina pušu tiesību kumulatīvo aizsardzību, kas paredz arī procesuālo efektivitāti un ekonomiju. Tostarp attiecībā uz dokumentu nosūtīšanu uz ārvalstīm. Citas metodes nav uzskatāmas par tādām alternatīvām, kuras nodrošinātu šos aspektus tādā pašā līmenī, piemēram, attiecībā uz kasācijas instances tiesas resursiem un pārslogotības novēršanas nepieciešamību.

Nespēju pieņemt zvērinātu advokāta izteiktas prezumpcijas par vispārīgo Civilprocesa likuma normu piemērošanu attiecībā uz noraidījuma pieteikšanu citēju... “visiem iespējamiem tiesnešiem, kā rezultātā palielināšoties advokātu un Senāta noslodze” vai pierādījumu iesniegšana kasācijas instances tiesā ir nopietni? Saeimas ieskatā jau ir runa par tiesību ļaunprātīgu izmantošanu, cieņa pret tiesu, advokātu ētika un izglītību.

Pieteikuma iesniegšana sakarā ar jaunatklātajiem apstākļiem pēc savas būtības ir papildu garants ekstrēmā situācijās, izņēmuma ārkārtējos apstākļos, atkarībā no brīža, kurā persona par šādiem te apstākļiem uzzina.

Tiesnešu neatkarība un neieinteresētība jau ir prezumējama, ja vien nav pierādījumu, kas liecina par pretējo, ka senatora atsevišķo domu saturs neļauj tam neievērot Civilprocesa likuma 5. panta 6. daļu, proti, ka, piemērojot tiesību normas, tiesa ņem vērā judikatūru. Būtiski arī uzsvērt, kasācijas instances īpašo statusu, proti, Augstākās tiesas senatoriem nav liegts izskatīt jautājumu atkārtoti arī tad, ja ir šādu jautājumu skatījis senators arī pat apelācijas instances tiesā.

Subjektīva viedokļa esība attiecībā uz vienu tiesību jautājumu neizslēdz tiesas objektivitāti. Tiesiskajā sistēmā nepastāv nekādi atšķirīgi tiesnešu objektivitātes standarti. Tie vienkārši nepastāv.

Civilprocess neparedz zemākas tiesnešu objektivitātes garantijas, visiem tiesnešiem ir jābūt vienlīdz objektīviem. Procesuālajā stadijā, kurā tiek izlemts jautājums par kasācijas tiesvedības ierosināšanu civillietā, objektivitātes standarts tiek saglabāts visaugstākajā līmenī, mainot tiesnešu objektivitātes nodrošināšanas instrumentu savstarpējo mijiedarbību. Ievērojot nepieciešamību pēc procesuālās efektivitātes un ekonomijas. Tā teikt, saskaitāmie tiek grozīti, tomēr summa no tā paliek nemainīga. Taču vienlaikus tiek nodrošināta procesuālā efektivitāte, atbilstoši prasībām modernai kasācijas instances tiesai.

Tas, ka persona var nezināt senatoru sastāvu, kas izlems jautājumu par kasācijas tiesvedības ierosināšanu, neietekmē šīs personas šaubu esību vai neesību attiecībā uz kādu no Senātā ietilpstošo tiesnešu jeb senatoru objektivitāti. Ja šaubas patiešām pastāv, tas ir jādara zināms Senātam un pēc iespējas ātrāk un, kā mēs redzam, veidi ir visdažādākie.

Tiesneša atstatīšanos regulē vispārīgās Civilprocesa normas. Un tiesnesim ir jāatstatās, ja šādi te apstākļi, kas šajās normās ir norādīti, pastāv, un tas ir jādara visos gadījumos un visās procesuālajās stadijās, pretējā gadījumā tiktu īstenots juridisks absurds, ka lieta būtu jāskata tiesnesim, kurš pats objektīvi nav gatavs to darīt. Šāda te tiesneša atstatīšanās jebkurā stadijā, jebkurā instancē nekādā veidā neietekmē procesuālo efektivitāti, tā to nodrošina. Turpretim noraidījuma pieteikšanas tiesības klasiskajā gadījumā, par ko mēs šodien runājam, lietas dalībniekiem piemīt tad, kad persona ir informēta par tiesas sastāvu, tiesībām pieteikt noraidījumu, noraidījuma pieteikšanas termiņu un citiem aspektiem, kas atstāj iespaidu uz procesuālo efektivitāti.

Lai gan atteikumam ierosināt kasācijas tiesvedību var būt galīgā noregulējuma.... Tas nav uzskatāms par kasācijas instances tiesas spriedumu pēc būtības.

Izlemjot jautājumu par kasācijas tiesvedības ierosināšanu civillietā, tiek izvērtēts tas, vai kasācijas sūdzība ir pirmsšķietami pamatota, proti, vai pastāv izredzes uz tās apmierināšanu. Senatoru kolēģijas uzdevums ir pirmsšķietami konstatēt arī to, vai pastāv publiska tiesiskā interese, kā arī novērst bezjēdzīgu un laikietilpīgu tiesāšanos attiecībā uz acīmredzami nepamatotām prasībām, jau atkal šeit ir runa par procesu procesa pēc.

Uz visas sabiedrības ieguvumiem no apstrīdētās normas ļoti jēgpilni un visaptveroši uzmanību vērša Tieslietu ministrijas pārstāvji.

Augstākās tiesības rīcības sēdē atsakot kasācijas tiesvedības ierosināšanu, senatoru kolēģija nepauž piekrišanu pārsūdzētā sprieduma motīviem. Tā tikai secina, ka nav acīmredzama materiālo vai procesuālo tiesību normu piemērošanas kļūda, kas noved vai varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas. Šis te procesuālais starpposms, filtrs, faktiski vairāki filtri, pirms

lietas izskatīšanas kasācijas instances tiesā, kā minēja Krūmiņa kungs, ir šī te robežšķirtne, kurā senatoru kolēģija konstatē, vai pastāv tiesību problēma. Šajā posmā senatori pārbauda subjektīvos un objektīvos priekšnoteikumus tam, lai varētu izveidoties likumā noteiktās civilprocesuālās tiesiskās attiecības, kasācijas instancē.

Tātad, izvērtējot kasācijas tiesvedības ierosināšanas pamatesību, un, izskatot lietu kasācijas instances tiesā, jautājums par sūdzību netiek izlemts vienādā mērā. Tiesas sēdē vismaz trīs reizes izskanējušas Satversmes tiesas 2013. un 2018. gada atziņas un tas nekādā gadījumā neizmaina to, ka kasācijas instancē lieta netiek skatīta pēc būtības. Tāpēc Saeima neatrod nekādu pretrunu attiecīgi ar šīm te atziņām.

Civilprocesa likuma 464. panta pirmā daļa nodrošina personas tiesības uz taisnīgu tiesu, atbilstoši Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Tā garantē tiesības uz pieeju tiesai tās objektivitātes aspektā procesa stadijā, kad tiek izlemts jautājums par kasācijas tiesvedības ierosināšanu civillietā.

Satversmes tiesas 21. maija lēmumā un šajā tiesas sēdē uzrādītie Senāta nolēmumi Saeimas ieskatā vēl jo vairāk norāda, ka norma ir iekšēji pilnīga un universāla, un efektīva. Tā fleksibli un pretimnākoši piemērojama civilprocesa sistēmā un katrā tiesiskajā situācijā individuāli.

Saeimai nav nekāda pamata apšaubīt šajos nolēmumos ietvertos secinājumus un neuzticēties senatoriem, apšaubīt viņu kompetenci tiesību normu iztulkošanā, juridisko normu izmantošanā tādā gadījumā, ka rīcību neregulē precīza instrukcija. Senāta prakse netipiskos gadījumos pēc būtības izlemjot senatoriem pieteikto noraidījumu vai kasācijas sūdzībā vai kādā citā procesuālā dokumentā iekļautos apsvērumus, nodrošina personas tiesības uz taisnīgu tiesu aizsardzību, kad tai rodas izņēmuma rakstura šaubas, ka visi iepriekš minētie mehānismi tomēr nav nostrādājuši. Kā jau minēts, šis nav uzskatāms par klasisku noraidījuma regulējumu, bet gan par tiesību piemērotāju rīcības brīvības ietvaros veikt procedūru tiesnešu objektivitātes pamatā ārējās objektivitātes nodrošināšanas ietvaros. Nav šaubu, ka Senāts savas kompetences ietvaros var izvērtēt, vai netipiskais gadījums vispār pastāv, proti, šaubas, kas saistītas ar

tiesneša izteiktajām domām, par tādu netipisku gadījumu var arī netikt uzskatītas, tādā gadījumā tiesnesis varētu nesaskatīt pamatu atstatīties, līdz ar to Senāta rīcības sēdē lēmuma saturā kāda refleksija par to arī neparādīsies. Šāda pieeja atrisinātu problēmu, ka līdzīgs risinājums būtu jāparedz citās stadijās.

Kā jau minēju, piemēram, sportloto vai noraidījums skata pēc procesa pēc nebūtu uzskatāms par šādu netipisku gadījumu.

Ja gadījums nav atzīstams par netipisku, senatoriem noraidījums nav jāizlemj, ņemot vērā pienākumu tiesības izmantot godprātīgi, un šeit es domāju lietas dalībnieku pienākums, ir savas tiesības izmantot godprātīgi.

Piemērojot apstrīdēto normu atbilstoši Satversmei, tā neliedz atsevišķos izņēmuma gadījumos izskatīt senatoram pieteikto noraidījumu rīcības sēdē, tādējādi kļiedējot jebkādas šaubas par konkrētā senatora objektivitāti un stiprinot uzticēšanos tiesu sistēmai, kā jau es minēju, šajos te izņēmumu gadījumos, kad pārējie mehānismi tomēr nav nostrādājuši. Gribētos ticēt, ka tie nostrādā visos gadījumos.

Tāpēc Saeima lūdz Satversmes tiesu atzīt Civilprocesa likuma 464. panta pirmo daļu par atbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Paldies.

I. Ziemele.

Jā. Paldies, arī Stupina kungam.

Līdz ar to tiesas debates ir slēgtas.

Un man ir jautājums, vai Jonāna kungs un attiecīgi Stupina kungs vēlētos izmantot savas tiesības uz repliku?

O. Jonāns.

Jā, es vēlētos pavisam īsi.

Tātad Seima šajā lietā konstanti atsaucās uz Satversmes tiesas lēmumā norādīto praksi, kas it kā izskaidro, kā rīkoties gadījumā, lai varētu pieteikt noraidījumu, taču vēlreiz uzsvēršu, ka šī prakse nav pieejama, to nav lasījis pat

Saeimas pārstāvis, līdz ar to es neuzskatu, ka šī būtu prakse, kas varētu aizvietot to, ka normās nav paredzētas tiesības pieteikt noraidījumu.

Tas būtu arī viss. Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies, Jonāna kungam.

Stupina kungs, tikpat koncentrēti lūdzu!

A. Stupins.

Paldies.

Replikas sakarā varu norādīt tikai to, ka šis ir jautājums par uzticēšanos Senātam, par uzticēšanos drosmīgiem tiesību piemērotājiem, jautājumā, kad mums ir ļoti daudz diskusijas, piemēram, par normu plūdiem, pārlietu detalizētiem regulējumiem un tamlīdzīgi, lūk, ir arī šis te risinājums. Un es aicinu novērtēt, ka mēs tad dzīvojam patiesi tiesiskā valstī, kurā juridiskajam formālismam nav vietas.

Paldies. Tāpēc lūdzam atzīt apstrīdēto normu par atbilstošu Satversmei.

I. Ziemeļe.

Paldies.

Paldies, lietas dalībniekiem un arī paldies vēlreiz visām pieaicinātajām personām.

Līdz ar to tiesas sēde ar lietas dalībnieku piedalīšanos tiešsaistes režīmā ir noslēgusies.

Tiesa var informēt lietas dalībniekus, ka spriedums tiks pasludināts 16. jūlijā pulksten 14.00 un jau par detaļām, kādā veidā tas notiks, protams, ka lietas dalībnieki tiks informēti.

Paldies un lai jums ir jauka pēcpusdiena!

Stenogrāfiste

Mārīte Ceļmalniece

Tiesas sēžu sekretāre

Anna Elizabete Šakare